

574 1500
Mu

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A SFINTEI MITROPOLII A UNGRO-VLAHIEI

4

APRILIE

ANUL XVII

1958

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A SFINTEI MITROPOLII A UNGRO-VLAHIEI

APARE LUNAR SUB CONDUCEREA UNUI COMITET DE REDACȚIE

4

APRILIE 1958

CUPRINSUL

	<u>Pagina</u>
Prea Fericitul Patriarh Justinian, Pastorală de Sfintele Paști, 1958 . . .	299
P.S. Antim, Episcopul Buzăului, Pastorală de Sfintele Paști, 1958 . . .	304
P.S. Chesarie, Episcopul Dunării de Jos, Pastorală de Sfintele Paști, 1958 . . .	308

INDRUMARI PASTORALE ȘI OMILETICE

Predici:

Prof. Iuliu Man, La Vinerea Mare	312
Prof. N. Chițescu, La Duminică a III-a după Paști, a Sfințelor Femei Mironoște	315
Pr. Prof. Ene Braniște, Cuvînt de îndemn la spovedanie	320

PAGINI DIN SFINȚII PARINȚI

Sfîntul Epifanie, Episcopul Ciprului, Cuvînt la Învierea Domnului, traducere din grecește de Protos. Ioanșef Popa	327
---	-----

ARTICOLE ȘI STUDII

Pr. Prof. Petru Rezuș, Temeiurile Învierii	331
Al. A. Botez, «Iar noaptea ieșea în Muntele Eleonului...»	335
Dan Simonescu, Puncte de vedere pentru aprecierea literaturii romine religioase medievale	344

COMEMORARI

Aurelian Sacerdoțeanu, Radu cel Mare, ctitorul bisericii mănăstirii Dealu-Tirgoviște	354
--	-----

CONTINUARE ÎN PAGINA 2-a

Redacția și Ad-ția : Sectorul Social-Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei Nr. 21 — Raionul Nicolae Bălcescu.

PENTRU PACEA A TOATA LUMEA

Redacția, O nouă sesiune a Biroului Consiliului Mondial al Păcii	364
Cronicar, Conferințele de orientare pe luna martie	368

VIATA BISERICIASCA IN CUPRINSUL MITROPOLIEI

Arhiepiscopia Bucureștilor

Cronicar muzical, Pr. I. Berbeceanu, Cronicar, Concerte de Păsesimi	371
---	-----

Episcopia Buzăului

Pr. Marin M. Negulescu, Lucrători noi pe ogor străvechi	379
Pr. Marin M. Negulescu, Sfântirea bisericii din parohia Topliceni	380

CRONICA

Pr. Ol. N. C., Note și comentarii	382
Arhid. V. Anania, Matthaëus-Passion și Concertul comemorativ Mandi- cevschi la Ateneul R.P.R.	385

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

Arhid. V. Anania, Gala Galaction, «Ziua Domnului»	388
Pr. Gh. Chiriac, Al. Adamescu, «Judecata Focului»	391
C. Bărbulescu, Paul Guinard, «Greco»	393
Lector, Revista revistelor: — Insemnări despre icoame, biserici și mănăs- tiri; — Neamul lui Hogaș; — Manuscrise religioase slavo-române la mănăstirea Râila; — Problema unirii Bisericilor protestante; — Intre Pavei Everghetinel și Simeon Noul Teolog	396

OFICIALE, ADMINISTRATIVE

Arhiepiscopia Bucureștilor, Mișcarea personalului și parohii vacante	398
Episcopia Dunării de Jos, Mișcarea personalului	398

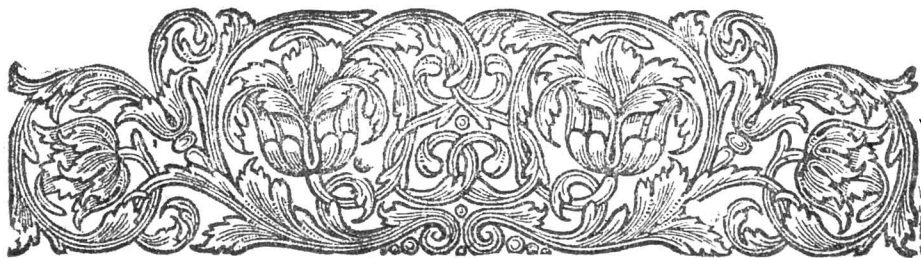
COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte: P. F. JUSTINIAN, Mitropolitul Ungro-Vlahiei și Patriarhul României.

Vice-Președinți: P. S. ANTIM, Episcopul Buzăului
P. S. CHESARIE, Episcopul Dunării de Jos.

Membri: P. S. THEOCTIST, Episcop Vicar; P. C. Pr. AL. IONESCU,
Vicar al Mitropoliei; P. C. Pr. M. BOGOIU, Vicarul Eparhiei
Buzăului; P. C. Arhim. IERONIM MOTOC, Vicarul Eparhiei
Dunării de Jos.

Redactor responsabil: P.C.Pr. Stan C. Dimancea, consilier administrativ
al Mitropoliei.

+ JUSTINIAN

DIN MILA LUI DUMNEZEU ȘI VOINȚA CLERULUI ȘI POPORULUI DREPT CREDINCIOS, PATRIARH AL ROMÂNIEI, LOȚIITOR AL SCAUNULUI DIN CEZAREEA CAPADOCIEI, MITROPOLIT AL UNGRO-VLAHIEI ȘI ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR,

IUBITULUI NOSTRU CLER ȘI POPOR DREPTCREDINCIOS,

Har și pace de la Dumnezeu, iar de la Noi arhipăstorească binecuvîntare.

«Prin Cruce, bucurie a venit la toată lumea».

(Din rînduiala utreniei duminicale).

Iubiții mei fii duhovnicești,

Sărbătoarea Sfintelor Paști aprinde în sufletul omului credincios văpaia unor simțiri de bucurie suprafirească. Izvorul acestor simțiri de bucurie lăuntrică pornește din încredințarea Invierii din morți a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Bucuria noastră nu-și are „temeiul în înțelepciunea oamenilor, ci în dovedirea Duhului și a Puterii“ (I Corinteni II, 4-5), a acelei Puteri care a rupt pecetea și a prăvălit piatra de deasupra gropii, a dat viață Celui răstignit și a culcat la pămînt, prin strălucirea ei, pe străjerii mormîntului, al căror sutaș strigase pe Golgota: „Cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu a fost acesta“ (Matei XXVII, 54). Bucuria creștină a Sfintelor Paști este și o bucurie a Crucii, precum ne-o arată lămurit una din vechile cîntări de slujbă a Bisericii, spunîndu-ne: „Prin Cruce, bucurie a venit la toată lumea“.

„Cuvîntul Crucii, pentru cei ce pier, e nebunie; pentru noi, însă, cei ce ne mîntuim, este puterea lui Dumnezeu“ (I Corinteni I, 18), după cum ne spune Sfîntul Apostol Pavel. Nebunie pentru păgîni, bucuria Crucii nu poate fi înțeleasă în afară de creștinism, unde ea înseamnă izbăvire din păcat

și biruință asupra morții, deoarece Hristos „va șterge orice lacrimă de la toată fața și moartea nu va mai fi; nici plângere, nici strigăt, nici durere nu vor mai fi, căci cele dintâi au trecut“ (Apocalipsa XXI, 4).

Iubiții mei fii sufletești,

Ca Dumnezeu atotștiutor, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a avut limpede înaintea ochilor, icoana suferințelor și pătimirilor ce trebuia să îndure, pentru mîntuirea oamenilor din păcat. A cunoscut taina aceasta și a împărtășit-o la vreme scumpilor Săi ucenici, mărturisind: „Iată, ne suim în Ierusalim și Fiul Omului va fi vîndut arhierilor și cărturarilor și-L vor osîndi la moarte și-L vor da în mîna păgînilor și aceștia îl vor batjocori și-L vor scuipa și-L vor biciui și-L vor omorî“ (Marcu X, 33-34). Cu toate acestea, El Și-a dus viața printre oameni plin de voie bună și duioșie în tot ceea ce a săvîrșit pentru ei.

În fața arhierilor, a tribunalului iudaic și a procuratorului Ponțiu Pilat, Mîntuitorul Hristos primește loviri, umilințe și batjocuri și le îndură pe toate cu sfîntă resemnare, dar află în El tăria să înfrunte învinuirile neîndreptățite ale acestora, zicînd: „Eu am vorbit lumii deschis; pururea am învățat în sinagogă și în templu, unde se adună toți iudeii, și într-ascuns nimic nu am vorbit... Dacă am vorbit rău, dovedește ce a fost rău, iar dacă am vorbit bine, pentru ce mă bați?... Eu spre aceasta m-am născut și pentru aceasta am venit în lume, ca să mărturisesc adevărul. Cel care purcede din adevăr ascultă glasul Meu“ (Ioan XVIII, 20, 23, 37).

Fără să aibă vre-o vină, Iisus a trebuit să moară. Ne-o spune aceasta procuratorul Ponțiu Pilat, care — judecînd pe Iisus, — a fost pe deplin încredințat de nevinovăția Lui. El „a rostit către mai marii preoților și către gloate: Nu găsesc nici o vină în acest om... Ați adus la mine pe Omul Acesta, ca pe un răzvrătitor al poporului; dar iată, eu, cercetîndu-L de față cu voi, nici o vină n-am putut găsi întru El, din toate cîte I le puneți în seamă... Și a zis a treia oară către ei: Dar ce rău a săvîrșit Acesta? Nici o vină de moarte nu am aflat întru El“ (Luca XXIII, 4, 14, 22). Pentru aceasta, moartea Celui nevinovat „ne curățește pe noi de toate păcatele“ (I Ioan I, 7) și în ea aflăm dovada marii iubiri a lui Dumnezeu față de noi, precum spune Scriptura: „Dumnezeu așa a iubit lumea, încît a dat pe Fiul Său Unul Născut, pentru ca oricine crede într-Însul să nu piară, ci să aibă viață veșnică“ (Ioan III, 16).

Iubiții mei fii sufletești,

Odinioară, pe muntele Fericirilor, Mîntuitorul spuse: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc“ (Matei V, 44). De pe muntele Golgotei, avînd mîinile și picioarele străpunse de piroanele răstignirii pe Cruce, Iisus Hristos rostește acum rugăciunea iertării pentru cei ce L-au ucis: „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac“ (Luca XXIII, 34). De la învățătura de pe muntele Fericirilor și pînă la rugăciunea de pe Golgota patimilor, Mîntuitorul rămîne mereu același.

Înainte de a-și încredința sufletul în mîinile Tatălui Cerească (Luca XXIII, 46), iubirea de oameni a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos nu încetează să lucreze. El făgăduiește acum intrarea în rai tîlharului care, cunoscîndu-I dumnezeirea, I se adresase cu aceste cuvinte: „Pomenește-mă, Doamne, cînd vei veni întru împărăția Ta“ (Luca XXIII, 42)—și dă în grija ucenicului iubit pe Maica îndurerată care, suspinînd, șoptea: „Primăvară dulce, Fiul Meu prea dulce, frumusețea unde Ți-a apus?“ (Prohodul Domnului).

Răstignirea de pe Golgota, moartea și îngroparea ce i-au urmat, n-au pus însă capăt vieții Mîntuitorului nostru.

„Bărbaților și fraților — spune Sfîntul Apostol Petru—, Cel pe care voi L-ați luat și pironindu-L, prin mîinile celor fără de lege, L-ați omorît..., Dumnezeu L-a înviat, pentru care noi toți sîntem martori“ (Fapte II, 22, 23, 32).

După Inviere, Mîntuitorul este văzut de Maria Magdalena și de celelalte femei purtătoare de mir, care „venind aproape, au cuprins picioarele Lui și I s-au închinat“ (Matei XXVIII, 9); este văzut de Cleopa și Luca Evanghelistul, călătorînd alături de ei pe drumul spre Emaus și tîlcuînd „din toate Scripturile, locurile despre El“ (Luca XXIV, 13-31); este văzut de ceilalți ucenici, în seara aceleiași zile, cînd îi îmbărbătează și le spune: „Vedeți mîinile Mele și picioarele Mele, că Eu însumi sînt; pipăiți-Mă și vedeți, că duhul carne și oase nu are, precum mă vedeți pe Mine avînd“ (Luca XXIV, 39); în sfîrșit, este văzut pe țărmurile Tiberiadei (Ioan XXI, 16-20).

Și n-au fost aceștia singurii martori care să zidească în suflete adevărul despre Invierea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Pronia dumnezeiască a purtat de grijă ca adevărul Invierii să fie zidit chiar de mîinile celor ce ar fi vrut să-L dărîme. Să-l ascultăm pentru aceasta pe Sfîntul 'Evanghelist

Matei, care zice: „Iar dacă au plecat ele, iată unii din străjeri venind în oraș, au spus arhierilor toate cele ce s-au făcut. Atunci ei, adunându-se împreună cu bătrînii și ținînd sfat, au dat bani din destul ostașilor, zicînd: spuneți că ucenicii Lui, venind noaptea L-au furat, pe cînd noi dormeam... și luînd arginții, făcură precum i-au învățat“ (Matei XXVIII, 11-15).

Au urmat după aceasta cercetări și prigoane. Invinuiri grele apasă pe umerii ucenicilor Domnului. Actele de acuzare îi arată: profanatori de morminte, stricători de sigilii, hoți de cadavre, înșelători și agitatori. Procesul durează, mulțimile se agită, dar nici o invinuire nu poate rămîne în picioare. Insuși judecătorul de instrucție „suflînd mereu amenințare și omor împotriva ucenicilor Domnului..., pe cînd era aproape de Damasc..., a auzit glas care-i zicea: „Saule, Saule, de ce Mă prigonești?“ (Fapte IX, 1-4). Incredințat abia acum de adevărul Invierii, Saul — devenit Pavel Apostolul — începe să predice pe „Hristos cel răstignit și înviat“, mărturisind: „Toate le pot în Hristos, Cel ce mă îmbracă întru putere, viața mea este Hristos“ (Filipeni IV, 13; I, 21), pentru că „nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește întru mine“ (Galateni II, 20).

Iubiții mei fii duhovnicești,

Mîntuitorul Hristos a murit pentru noi — „pentru binele celor mulți“ (Romani V, 7) — și a înviat pentru a face părtași ai fericirii cerești pe toți cei ce vor crede într-însul. Mărturisim cu durere, însă, că binele și fericirea nu și-au aflat în lume, pînă acum, statornicirea pe care a dorit-o Iisus și spre care au năzuit, veacuri de-a rîndul, neamurile de de pe tot întinsul pămîntului.

Am cunoscut iubirea lui Dumnezeu, întru aceea că „El și-a pus sufletul Său pentru noi; de unde datori sîntem și noi să ne punem sufletele pentru frați“ (I Ioan III, 16). Jertfa Domnului ne îndeamnă să privim cu bunătate și căldură sufletească spre cei ce ne înconjoară, împlinind cu fapta noastră, cele de lipsă, pentru prieteni ca și pentru vrăjmași, unii pe alții îmbrățișîndu-ne pentru bucuria Invierii, — bine știînd că „cine nu iubește pe fratele său, rămîne în moarte“ (I Ioan III, 14).

Firul vieții oamenilor este curmat de moarte și după Invierea Domnului. Dar creștinul nu se întristează pentru aceasta, ca „cei ce n-au nădejde“ (I Tesaloniceni IV, 13), căci el este incredințat că „precum întru Adam toți mor, așa

întru Hristos, toți vor învia“ (I Corinteni XV, 22). Ceea ce întristează cugetele creștinilor și rănește simțirea lor religioasă, nu este faptul morții în sine, — ci faptul că sînt pe lume oameni care vor săucidă într-o singură clipă, mii, zeci de mii și sute de mii de ființe omenești.

Impotriva acestora se ridică astăzi suflarea omenească de pretutindeni, căci dragostea de viață a omului nu trebuie cu nimic înăbușită. „Pace vouă!“, iată cuvintele cu care Mîntuitorul Hristos a întîmpinat pe oameni, după Inviere. Glasul Lui trebuie să se facă auzit și astăzi, în toată lumea, — ca un îndemn sfînt pentru slujirea vieții și împotrivire hotărîită contra ucigașilor omenirii prin bombe și arme atomice.

Celor ce urzesc astfel de gînduri, noi le aducem aminte cuvintele de foc ale Mîntuitorului, care spune: „Voi sînteți din tatăl vostru, diavolul, și faptele tatălui vostru le faceți. Acela dintru început a fost ucigaș de om“ (Ioan VIII, 44).

„Dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; omul cel nou este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea și în sfințenia adevărului“ (II Corinteni V, 17; Efeseni IV, 24). Să slujim deci în viață: dreptatea și adevărul, pacea și bunăvoirea între oameni, căci acesta este Testamentul Mîntuitorului nostru și spre aceasta ne îndeamnă toată predania veche a credinței noastre, atît de frumos prinsă în versurile scriitorului bisericesc Clement Alexandrinul:

Cor sfînt de pace senină
Sîntem cei de viță creștină.
Popor înțelept ne numim
Și pe Domnul Păcii slăvim.
Măriți-L cu inima plină!

Hristos, biruitorul morții, să vă binecuvînteze și să vă dăruiască zile bune și îndelungate, pace, sănătate și bună sporire întru toate.

HRISTOS A ÎNVIAT!

Al vostru, al tuturor, Arhipăstor și Părinte, totdeauna rugător către Bunul Dumnezeu

PATRIARHUL ROMINIEI

Dată în Reședința Noastră din București, de sărbătorile Sfințelor Paști din anul 1958, aprilie 13.

† ANTIM

DIN MILA LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL EPARHIEI BUZĂULUI,
IUBITULUI NOSTRU CLER, EVSEVIOSULUI CIN MONAHAL ȘI
BINECREDINCIOȘILOR NOSTRI CREȘTINI DIN CUPRINSUL
ACESTEI DE DUMNEZEU PĂZITE EPARHII :

HAR, MILĂ ȘI PACE DE LA DUMNEZEU-TATĂL ȘI DE LA DOMNUL
NOSTRU IISUS HRISTOS, IAR DE LA NOI ARHIEREASCĂ
BINECUVÎNTARE.

HRISTOS A INVIAT !

«Așa este scris și așa trebuia să pătimească Hristos, iar a treia zi să învieze».

(Luca XXIV, 46).

Iubiții mei fii sufletești,

Am ajuns să ne închinăm Sfintei Invieri a Domnului și Dumnezeuului nostru Iisus Hristos, străbătînd calea Sfîntului și Marelui Post. Ne-am învrednicit de Sfintele Taine după rînduiala Sfintei Biserici și așa, prîmeniți sufletește, împăcați cu Dumnezeu, cu cugetul și cu frații noștri, mîngiați și cu priviri senine în suflete, luăm parte la strălucirile Invierii Domnului pe care o sărbătorim la acest Paște, din acest an al îndurării lui Dumnezeu.

Planul răscumpărării noastre din robia păcatului a fost întru totul adus la îndeplinire de Mîntuitorul nostru, fără cea mai mică schimbare. Sf. Evanghelist Luca ne încredințează despre aceasta, cînd zice: «Așa este scris și așa trebuia să pătimească Hristos, iar a treia zi să învieze» (Luca XXIV, 46). Așadar, Domnul trebuia, mai întîi, să pătimească și apoi să învieze.

Cu întristare ne aducem aminte că, după ce a fost osîndit la moarte, a fost silit să-și ducă crucea la locul de rătănire. Istovit de durere și oboseală, cade sub povara acestei cruci. Un mic grup de femei din Ierusalim văzîndu-L, au fost podidite de lacrimi. Domnul le zice: «Nu mă plîngeți pe Mine, fiice ale Ierusalimului, ci mai curînd plîngeți-vă pe voi și pe fiii voștri» (Luca XII, 27). Simon Chirineanul îi poartă crucea. Golgota, Calvarul sau Locul Căpătîinii aștepta acum pe Dumnezeu-Omul-Iisus ca să fie răstignit cu cei fără de lege. Așa după cum prezisese Isaia, Domnul Hristos, fără cea mai mică împotrivire, «ca o oaie spre junghiere și ca un miel fără de glas împotriva celui ce-l tunde, așa nu și-a deschis gura Sa» (Isaia 53, 7) și a primit a fi răstignit pentru păcatele noastre. Rupînd

un moment tăcerea păstrată, rostește cu glas duios: «Părinte, iartă-i, căci nu știu ce fac» (Luca XXIII, 34). De pretutindenă, se aude un vuet de bucurie și de batjocură. Înțelegînd durerea Prea Curatei Sale Maici, o încredințează ucenicului Său cel iubit, și, văzîndu-Se acum părăsit, strigă: «Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?» (Matei XXVII, 47). Intuieric mare s-a făcut peste fața pămîntului, așa cum nu s-a mai văzut și nici nu avea să se mai vadă. Cei ce erau la picioarele crucii au fugit, iar unul dintre cei doi fîlhari s-a învrednicit raiului. Minuni mari s-au săvîrșit, cînd Iisus și-a dat duhul. Catapetasma se rupe, pămîntul se cutremură, stîncile se prăvălesc și morții înviază. «Omul acesta drept a fost și cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu a fost» (Matei XXVIII, 54). Iosif și cu Nicodim Il coboară de pe cruce și-L îngroapă în mormînt nou, după obiceiul vremii.

Ce altceva putem spune noi acum, decît să zicem împreună cu Biserica: «Să tacă tot trupul omenesc și nimic pămîntesc întru sine să nu gîndească, că iată Impăratul Impăraților și Domnul Slavei...» (Triod) «Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi» (Rom. XV, 3). «Stăpîne Sfinte, Prea Bunule, rugămu-Te pe Tine, Cel bogat întru milă: milostiv fii nouă păcătoșilor și ne fă pe noi vrednici de primirea unuia născut Fiului Tău și Dumnezeului nostru, Impăratul Slavei...» (Din Liturghier).

Iubiților,

«Hristos însă a înviat din morți; început al învierii morților s-a făcut» (Rom. XV, 20) — zice Sf. Ap. Pavel; iar noi mărturisim: Și a înviat a treia zi după Scripturi. O tăcere mormîntală stăpînea în grădina unde fusese îngropat Răscumpărătorul nostru. Numai foșnetul frunzelor legănate de vîntul care adia, se mai putea auzi. Cînd și-a dat duhul pe cruce, ostașii au fost cuprinși de o teamă sfințită. Deodată, un cutremur zguduie pămîntul sub picioarele lor și umple de freamăt colinele din jurul Ierusalimului. Piatra de pe ușa mormîntului se rostogolește. Un înger în veșminte strălucitoare stă deasupra ei, iar ostașii s-au făcut ca niște morți. Mai pe urmă, dau fuga în cetate și spun cele ce s-au petrecut la mormîntul pe care ei îl străjuiau. Nici o ființă omenească nu mai este acolo de față, ci numai îngerul. Domnul a înviat rupînd pecețile mormîntului și lăsînd acolo cele de îngropare ale Sale.

Soarele primei Duminici a Paștelui începuse să-și arunce razele atît în grădina mormîntului Celui, acum, de viață dătător, cît și peste orașul sfințit. Sfintele femei mironosițe merg cu sîrg să ungă Trupul Domnului Iisus. Inima a început să le bată tare, cînd ajungînd la mormînt nu aflară acolo nici țipenie de om, nici grădinarul și nici ostașii. «Cine ne va prăvăli nouă piatra?» — își ziceau una către alta, și aceasta era singura lor îngrijorare. Piatra era însă prăvălită și intrînd în mormînt n-au aflat Trupul Domnului Iisus. «Pentru ce pe Cel viu îl căutați printre cei morți? Nu este aici, ci a înviat precum însuși a grăit» (Luca XXIV, 5, 6).

Pentru prima dată, cuvîntul «învier» răsună în urechile lor. În loc să se bucure, mai rău s-au tulburat, cînd văd mormîntul gol și chipurile îngerești. Dau fuga la Apostoli, să le spună toate cele ce au văzut și s-au întîmplat la mormînt. Petru și Ioan aleargă într-un suflet; văd mormîntul gol și giulgiurile, iar măhrama, îndeosebi, învălătucită într-un loc, Maria Magdalena vine a doua oară să plîngă, «Pentru că au luat pe Domnul meu și nu știu unde L-au pus» (Ioan XX, 13). — zice ea.

O zi nouă strălucește în inimile sfinților ucenici și Apostoli, împreună cu Sfintele Femei, căci Hristos a înviat, cu adevărat.

Aducându-ne aminte de toate acestea, cântăm împreună cu Biserica: «Hristos a înviat din morți cu moartea pre moarte călcând și celor din mormânturi viață dăruindu-le».

Iubiților,

Taina Golgotei, acum, se luminează. Pentru noi, moartea nu mai este o noapte întunecoasă pe care privirile să nu o poată străpunge și nici o pedeapsă neînduplecată și fără de înțeles. Ce poate însemna nimicirea trupului pînă la ziua învierii? Sfintele Paști ne-a luminat taina aceasta, căci însuși Domnul a coborît în mormînt pentru a-l binecuvînta cum a binecuvîntat și leagănul în care S-a născut. A intrat în mormînt în faptul înserării și a ieșit din el a treia zi în strălucirile Duminicii de Paște. Pentru noi credincioșii, mormîntul rămîne ceea ce Domnul Iisus cel înviat a făcut din el. El este brazda în care se aruncă sămînța veșniciei. Zice, Apostolul: «Hristos Cel ce a înviat din morți va învia și trupurile voastre cele muritoare prin Duhul Său, Cel ce locuiește în voi» (Rom. VIII, 11).

Paștele, Sărbătoarea Sărbătorilor și al praznicelor Praznic, ne cheamă, acum, să ieșim din mormîntul păcatelor de tot felul pe care le săvîșim în tot ceasul și în tot minutul și din amorțeala duhovnicească, care ne-a cuprins și cu sufletele înviate să ne apropiem de sf. Altar, pe care stă Domnul Cel Prea Slăvit, nevăzut, în mijlocul nostru. Cu proorocul zicem, pentru mulțimea păcatelor: «Vai nouă», iar cu îngerii strigăm: «Sfînt, Sfînt, Sfînt, Domnul Savaot...».

Cutremurul și emoțiile, care ne cuprind, acum, cînd stăm înaintea Mîntuitorului Celui înviat nu trebuie să fie deșarte și fără de roade. «Rămîneți întru Mine și Eu întru voi» — zice Domnul (Ioan XV, 4). De aceea, vă spunem cu Apostolul: «Faceți să moară ceea ce alcătuieste în voi omul cel pămîntesc: desfrînarea, necurăția, pofta rea și lăcomia, care este o slujire de idoli... Lepădați și voi toate acestea: mînia, răutatea, mîntatea, hula și tot cuvîntul urît ce ar putea să iasă din gura voastră. Nu mințiți unul altuia, dezbrăcați-vă de omul cel vechi și de faptele lui și vă îmbrăcați în cel nou, care se înnoiește după chipul Celui ce l-a făcut» (vezi Colos. III, 5 și urm.). Iată un mareț program de viață creștinească pe care Paștele ni-l pune acum de față și pe care datori sîntem să-l aducem la îndeplinire, ca bucuria pascală să ne fie deplină.

Acum, sufletele ne sînt luminate, încălzite și binecuvîntate de Sfînta Inviere. Biserica ne învață, ne pilduiește și ne ajută cum să ne înnoim viața cea sufletească, ca o mamă bună și duioasă pentru noi, fiii ei.

Noi dorim, ca Părinte al vostru duhovnicesc, ca nu cumva chemările Invierii să afle la voi ochi închiși, urechi astupate și inimi învîrtoșate. Darurile ei sînt multe și nespuse de bogate; numai noi să ne arătăm vrednici de ele!

Iubiților,

Primăvara a sosit și ea. Fieea toată înviază, cîmpurile și livezile așteaptă brațele noastre, spre a fi lucrate după cuviință și a primi sămînța cea aducătoare de multă și îmbelșugată roadă. Totul freamătă de viață și de mișcare. Cu sufletele primenite și scăldate de razele Sfintei Invieri să

pornim cu toată voioșia la lucrările de primăvară. Să ne înfrățim în muncă; să punem laolaltă toate silințele și mijloacele de care dispunem pentru viața cea nouă și plină de fericire și mulțumire obștească.

Soarele dreptății inundă întreaga omenire. Pacea și buna conviețuire a popoarelor nu va mai fi un vis. Dorim pacea și luptăm pentru ca ea să devină o realitate. Biserica noastră nu se poate resemna în fața fatalei continuări a conflictelor armate dintre popoare. Porțile de aramă ale destinului războinic se deschid larg la suflul binefăcător al păcii care cuprinde toate popoarele. Prin rugăciuni, prin gândire și dreaptă judecată, precum și prin «înțelegerea vremii», Biserica ne însuflă duhul păcii.

Cu veselie în suflet, cu focul credinței în inimi, cu povara păcatelor ușurată, cu dragoste nefățarnică a unuia față de altul, luminați de Înviere, să ne întoarcem voioși pe la casele noastre, lăudând și mulțumind Domnului pentru darurile ce ne-a dat nouă. Să iertăm toate pentru Înviere și, așa să strigăm: «Hristos a înviat din morți cu moartea pre moarte călcând și celor din mormânturi viață dăruindu-le» (Penticostar).

«Nimenia să nu fie neîmpărțășit din Ospățul Stăpînului Hristos» — zice Sf. Ioan Gură de Aur.

Dorindu-vă viață lină și fără de păcat, bucurie și mulțumiri duhovnicești, cerem cu toată smerenia, Mila și Harul Domnului Iisus Celui ce a înviat, peste voi, peste casele Voastre, ca bucuria de Paști să vă fie deplină.

«H R I S T O S A I N V I A T !»

Al vostru de amîndouă fericirile rugător fierbinte către Dumnezeu,

† *ANTIM*
EPISCOPUL BUZĂULUI.

Data în reședința noastră episcopală din Buzău, la 13 aprilie 1958.

† CHESARIE

DIN MILA LUI DUMNEZEU EPISCOP AL EPARHIEI DUNĂREA DE JOS

**ÎNTREGULUI CLER ȘI TUTUROR CREDINCIOȘILOR DIN ACEASTĂ
EPARHIE, HAR, MILĂ ȘI PACE DE LA DUMNEZEU TATĂL ȘI DE
LA DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS, IAR DE LA SMERENIA
NOASTRĂ ARHIEREASCĂ BINECUVÎNTARE**

HRISTOS A INVIAT !

IUBIȚII MEI FII DUHOVNICEȘTI,

Acesta este crezul biruitor al vieții, care a străbătut veacurile de la Hristos pînă la noi și care trece mai departe, ducînd cu el ceea ce și noi am primit de la înaintașii noștri, bucuria pentru frumusețea vieții și mulțumirea sufletească pentru fiecare Paște pe care Dumnezeu ne învredni-
cește să-l prăznuim.

Sufleul nostru trăiește astăzi o mulțămire și o pace adîncă, mai mult decît în orice altă zi, pentru că Hristos, pacea noastră și nădejdea mîntuirii noastre, a înviat din mormînt. Prin patimile și moartea Sa El ne-a adus mîntuirea ; iar prin învierea Sa ne-a dat arvuna vieții celei veșnice, la care sîntem chemați.

«De aceea și Dumnezeu L-a prea înălțat și I-a dăruit Lui nume mai presus de orice nume. Pentru ca în numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pămîntești și al celor dedesubt. Și să mărturisească toată limba, că DOMN ESTE IISUS HRISTOS, spre mărirea lui Dumnezeu Tatăl» (Filip. II, 9—11).

IUBIȚILOR,

Această recunoaștere și mărturisire că Iisus Hristos este Domn și Stăpîn al nostru, a venit prin Sînta Înviere, care este cununa dumnezeiască a lucrării Lui mîntuitoare și tot ceea ce este mai mareț din cele ce s-au săvîrșit pe pămînt.

Este adevărat că în tot timpul activității Sale Mîntuitorul a dovedit de multe ori că este Fiul lui Dumnezeu prin sfințenia vieții Lui, prin predica Sa dumnezeiască și prin minunile Sale, pentru care mulțimile de oameni veneau de departe să-L vadă și să-L asculte, ca pe un mare prooroc și Fiu al lui Dumnezeu. Dar, cu toată această admirație și popularitate de care se bucura Mîntuitorul în fața apostolilor și a mulțimii, totuși, venind vremea patimilor, toți au fugit și n-a mai rămas altcineva cu El, lîngă

cruce, cind și-a dat sfârșitul decît numai mama Lui și ucenicul Lui cel iubit, Sf. Ioan Evanghelistul.

Pentru toți ceilalți apostoli, cit și pentru mulțimile care altă dată îl aplaudaseră și îl primiseră în Ierusalim ca pe un împărat, cu stîlpări de finic și osanale, El nu mai era decît un om care, chiar dacă a fost un om extraordinar, totuși a sfârșit ca un răufăcător, cu moarte de ocară: răstignirea. Ca urmare pentru cei mai mulți dintre aceștia, concluzia era că Iisus Hristos nu putea să fie Fiul lui Dumnezeu, pentru că dacă ar fi fost așa, Dumnezeu nu L-ar fi lăsat pradă dușmanilor Lui, fără nici o apărare.

Dezamăgirea aceasta pe care au încercat-o cei mai mulți dintre ucenicii și prietenii Mintuitorului însă n-a fost de lungă durată, pentru că, duminică dimineața, cind începea a se lumina de ziuă, o veste minunată a răsunat și s-a răspîndit ca fulgerul în toată cetatea: a înviat Hristos!

Hristos a înviat! a vestit mai întii ingerul care stătea la mormint. Hristos a înviat! au vestit cu bucurie Sfintele Femei Mironosițe, Hristos a înviat! au spus cu teamă soldații care păziseră mormintul. Adevărat a înviat! au răspuns mai întii cu îndoială Sfinții Apostoli, apoi cu toată convingerea. Pentru că adunîndu-se ei în aceeași zi într-o casă și fiind într-o mare teamă și frămîntare asupra vestei care zguduise întreg Ierusalimul că Hristos a înviat, «Iisus a venit și a stătut în mijloc și le-a zis: Pace vouă! și acestea zicînd, le-a arătat mîinile și coasta Sa» (Ioan XX, 19—20).

În aceeași zi Domnul a călătorit în chip de drumeț, împreună cu doi ucenici, care mergeau spre Emaus. Iar după opt zile S-a arătat iarăși ucenicilor Lui, iar Toma, pentru o mai bună încredințare a pipăit cu degetul său rănile din mîinile și coasta Lui și a crezut că a înviat. Atuncea Domnul a rostit pentru Toma acele cuvinte, care sînt valabile pentru generațiile de creștini care nu L-au văzut pe Hristos! «Pentru că M-ai văzut, T mo, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut» (Ioan XX, 29).

În cele patruzeci de zile pînă la înălțarea Sa la cer, Mintuitorul S-a arătat apostolilor de multe ori, învățîndu-i mai departe și pregătindu-i pentru ieșirea lor la propovăduirea Evangheliei păcii la toate popoarele, iar odată s-a arătat la un grup de mai mult de cinci sute de ucenici deodată (I. Cor. XV, 6).

La început apostolii s-au arătat neîncredători în învierea Domnului. Dar, în urma dovezilor așa de puternice pe care li le-a dat Mintuitorul ei au fost constrinși să creadă pentru că L-au văzut cu ochii lor, L-au auzit cu urechile lor pe cind vorbea cu ei și-i învăța. Au mers împreună cu El pe cale. L-au pipăit cu mîinile lor și au mîncat împreună cu El.

Deci, îndoiala lor de la început s-a transformat în credința cea mai puternică. Prin învierea Sa din morți Hristos le-a dovedit că este Fiul lui Dumnezeu. De aceea, pentru ei nu mai răminea nici o îndoială, ci o credință sigură, formată pe bază de dovezi și un zel învățat care îi mina în toată lumea, să propovăduiască pe Iisus Hristos, cel înviat din morți.

Buna lor credință nu poate fi pusă la îndoială, pentru că în această lucrare lor nu li se oferea nici o răsplată materială, ca bani, averi sau înalte dregătorii, ci dimpotrivă greutăți mari, suferințe și moarte amară, ceea ce s-a și întimplat, pentru că dintre cei doisprezece apostoli numai unul a murit de bătrînețe Sf. Ioan, pe cind ceilalți au murit ca martiri. Ei însă au urmat Învățătorului lor și au propovăduit Evanghelia, pentru ca să câștige cit mai multe suflete pentru împărăția cerurilor și de aceea, lumea creștină le rămîne pentru totdeauna recunoscătoare.

IUBIȚII MEI FII SUFLETEȘTI.

Întregul așezământ al Bisericii noastre are ca temelie pe Iisus Hristos, Cel Înviat, pe care L-au propovăduit proorocii, apostolii, mucenicii, părinții și dreptii. Iar acum îl propovăduim și noi toți, ca unii care am primit mărturia acelor. Viața și învierea Lui sînt semnul dumnezeirii, care ni s-a dat pentru a-L cunoaște și a-L urma și totodată chează învierii și a mințuirii noastre pe care ni le-a adus. Pentru că dincolo de mormînt El ne-a arătat că este viața cea veșnică, la care toți sîntem chemați, ca fii ai lui Dumnezeu. Și precum a înviat El așa vom învia și noi la învierea cea de obște cînd vom da răspuns înaintea Lui de cele ce am săvîrșit în viață și ne va răsplăti după faptele noastre. Căci așa cum spune Sf. Ioan Gură de Aur viața aceasta și cele de față «sînt luptă, loc de exercițiu și stadion, iar cele viitoare răsplată, coroane și premii».

De aceea pentru a primi de la Dumnezeu bună răplată, cunună și premii, sîntem datori, după cum arată acelaș sfînt părinte, ca «prin orice mijloc să ne lipim de o viață curată, de bunătate și de orice altă virtute». Acelaș sfat ni-l dă și Sf. Apostol Petru cînd zice: «Cine voiește să iubească viața și să vadă zile bune, să-și oprească limba de la rău și buzele de la grăierea de vicieșug. Să se ferească de rău și să facă bine, să caute pacea și s-o urmeze» (I. Petru III, 10—11).

De felul cum trebuie să ne purtăm în viață avem pururea ca exemplu pe Domnul nostru Iisus Hristos, care a cîștigat cununa dumnezeiască a învierii și a răscumpărării noastre prin multă trudă, zbucium și suferință. El, ca Fiul lui Dumnezeu ce era, ar fi putut săvîrși această lucrare într-o clipită, dar n-a făcut-o aceasta, ci a pornit începînd de jos, trecînd prin fiecare treaptă a vieții. A îndurat greutăți și lipsuri și S-a ostenit să învețe pe apostoli și pe ceilalți oameni care este voia lui Dumnezeu și cum trebuie să se poarte în viața unii cu alții, cu dragoste și cu bunăcuviință. Iar în cele din urmă, cînd a voit să ne arate treapta cea mai înaltă a vieții și a jertfei pentru binele omenirii, precum «că nu este mai mare dragoste decît aceea ca cineva să-și pună sufletul său pentru prietenii săi», El și-a dat chiar viața Sa, ca pe noi să ne mintuiească.

Prin această pildă a vieții Sale, Mintuitorul a voit să ne arate că lucrurile mari nu se săvîrșesc decît prin osteneală, prin stăruință și prin jertfă, și că orice om poate să atingă culmea desăvîrșirii, dacă stăruie și luptă pentru adevăr și dreptate.

Drept aceea iubiților, avînd înaintea noastră acest mare exemplu de dăruire totală pentru binele omenirii, pe Domnul nostru Iisus Hristos, se cuvine să ne pătrundem în sufletul nostru de această jertfă și să împlinim cu dragoste ceea ce contribuie la binele obștesc și la desăvîrșirea noastră.

Ca fii ai Bisericii și ca fii ai Patriei noastre, fiecare avem un loc de muncă și o răspundere unde putem lucra, alături pentru noi și familiile noastre, cit și pentru societate. Locul acesta poate fi într-o fabrică sau uzină, de unde ies multe mașini, unelte și bunuri de consum, sau pe ogoare, de unde se scoate pîinea cea de toate zilele și alimentele care stau pe masa noastră. Sau în orice alt loc care ni s-a încredințat și care este tot așa de folositor ca oricare altul, unde se muncește pentru binele obștesc.

Graiul înțelept al poporului spune că omul sfințește locul. Vă îndemn deci, ca fiecare să ne silim să sfințim locul unde ne aflăm, prin munca noastră, prin sirguința noastră, prin dragostea noastră pentru binele ob-

ștesc și pentru pacea noastră și a întregii lumi, pace care este mult dorită de toate popoarele și care contribuie în cea mai mare măsură la buna desfășurare a vieții omenești.

Sfântul Apostol Pavel ne învață ca întotdeauna : «Nimenia să nu caute folosul lui, ci fiecare să caute folosul altuia» (I Cor. X, 24), adică să căutăm mai întâi folosul obșteșc, pentru că fericirea noastră personală este legată de fericirea poporului nostru și a întregii lumi.

Deci, dacă munca și sirguința noastră se vor încadra în marile scopuri ale vieții obștești, pentru a căror înlăptuire lucrează poporul nostru, în frunte cu conducătorii noștri să fim siguri că am reușit să dovedim că sintem buni cetățeni ai Patriei noastre și buni fii ai Bisericii.

Cu aceste cuvinte, adresate vouă, iubiților, de praznicul acesta al luminii și bucuriei pentru Sfânta Înviere, vă împărtășim tuturor binecuvântarea Noastră arhierescă și rugăciunea către Dumnezeu, ca să vă țină sănătoși și să umple de bucurie duhovnicească sufletul vostru, casa voastră și să vă îmbogățească cu darurile cele pentru mîntuire.

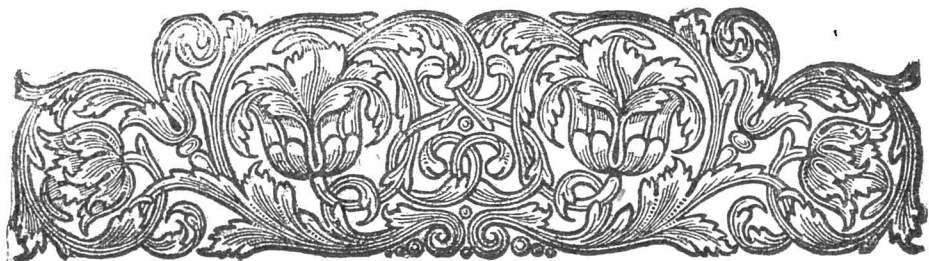
HRISTOS A INVIAT !

Al vostru, către Domnul, de tot binele rugător,,

† CHESARIE
EPISCOPUL DUNARII DE JOS

Dată în reședința Noastră episcopală din Galați cu prilejul. Sfintelor Sărbători ale Învierii Domnului din anul 1958.

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

PREDICI

LA VINEREA MARE

«Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu,
de ce M-ai lăsat?»

Pe cât de nedreaptă a fost judecata, pe atât de grozavă a fost suferința Mântuitorului în Vinerea Mare. De aceea această zi este zi de doliu pentru întreaga creștinătate, zi de durere și de lacrimi. În această zi a fost omorât pe cruce, între doi tâlhari, Domnul cerului și al pământului, condamnat de judecătorii cei nedrepti și de cei păcătoși. Vina lui este scrisă pe cruce: I. N. R. I., pentru că voia să întemeieze o împărăție spirituală a unei lumi viitoare, iar din cea de pe pământ să scoată nedreptatea și minciuna, îndrumând omenirea spre o viață mai fericită.

Să plîngem azi pe Hristos cel răstignit care agonizează; ochii lui blinzi și senini mai înainte, sînt acoperiți de sînge închegat; capul, plecat trist pe un umăr, fără putere atîrnă, fără mărire; părul năclăit de sînge și sudoare; de pe fruntea încununată cu cunună de spini, se scurg ultimile picături de sînge și cad ca un cântec de îngropare la picioarele crucii; mîinile cu care a binecuvîntat mulțimile, întinse, cu vinele umflate, gata să plesnească sub greutatea trupului; umerii, tăiați de crucea grea purtată, sînt vineți și răniți; picioarele Lui se sprijină în cuiul care le-a străpuns. Văzînd această suferință, cerul s-a întunecat, pămîntul s-a cutremurat ca un protest pentru această nedreaptă și înspăimîntătoare suferință.

La această suferință trupească se adaugă și cea sufletească, mai mare și mai amară ca fierea ce I-au dat să bea. Toți L-au părăsit. Și Dumnezeu din ceruri și-a întors fața, ca să nu audă cuvintele de adîncă durere ale Fiului Său: «Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai lăsat?» Clipele sînt numărate. Respirația mai încetă și mai rară, apoi, cu sforțare, ultimele Lui cuvinte: «S-a sfîrșit».

Trageți clopotele de înmormîntare. Să răsune glasul lor în toată lumea, în toate sufletele, în toate conștiințele și să vestească moartea lui Iisus Hristos «pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire».

«Într-un război crîncen pentru apărarea pămîntului patriei, un copil și-a pierdut tatăl. După ce războiul a trecut și patria a fost eliberată de sub stăpînirea dușmanilor asupritori, tinărul ridică la

mormintul tatălui său erou, un monument în amintirea lui, pe care a scris cuvintele: «Pentru acest pământ a murit tata». În războiul crâncen de eliberare a sufletelor noastre din robia satanei, Hristos moare. Pe monumentul ce l-au ridicat atunci este scris: I. N. R. I., la care noi să adăugăm, scriind adevărata cauză a morții: «Pentru sufletul nostru a murit Hristos».

Acest monument ridicat lui Hristos pe muntele Golgota, stă și astăzi, după aproape 2000 de ani. El este monumentul istoric al omenirii creștine și s-a săpat adânc în sufletul și conștiința universală. În fața lui se descopăr cei ce trec pe cale și semnul sfintei și de viață făcătoarei cruci pe care îl fac, este omagiul adus suferinței și morții lui Hristos. Din suferința lui Hristos trebuie să învățăm și noi creștinii de azi și anume, că:

a) Și noi putem suferi trupește ca și Iisus Hristos, boli, bătaii, sau alte chinuri, precum putem suferi și sufletește ca și Iisus Hristos Domnul. Sînt grele și amare suferințele trupului, dar mai grele și amare sînt ale sufletului. Hristos nu s-a plîns că-L dor mîinile, picioarele, trupul însîngerat, dar cele ale sufletului au fost chinuitoare și a zis: «Întristat este sufletul Meu pînă la moarte». Cît de mari au trebuit să fie suferințele sufletești ale lui Hristos! Și sufletul nostru poate suferi dureri mari, care nu se pot exprima în cuvinte. Poporul nostru exprimă această durere prin cuvintele: plînge inima în mine. Nedreptatea, minciuna, batjocura ș. a. găsesc un adînc ecou în sufletul nostru. Din asemenea dureri a izvorît nemuritoarea noastră doină. Desigur, suferința trupului, are influență asupra sufletului, dar nu-l poate omorî; pe cînd suferința sufletului și durerea lui poate duce trupul în mormint. Apoi, durerea trupului poate fi înlăturată, la nevoie prin amputarea membrului bolnav, sau prin încetarea cauzei ce produce durerea, pe cînd durerea sufletului poate rămîne o rană deschisă o viață întregă.

b) Durere ne putem cauza înșine, prin neînțelegerea lumii și a rostului suferinței în viață. Nu vrem să înțelegem că nu omul a fost făcut pentru lume, ci lumea pentru om. Unii cer vieții numai frumosul și plăcutul și n-o concep altfel. Aceștia sînt dezamăgiții vieții, căci vor constata — oricît de multe și mari ar fi plăcerile vieții — cît de iluzorii și nestabile sînt, cît de nedesăvîrșite și repede trec, cite jertfe aduci ca să le obții, ca la urmă să constați că: «Deșertăciunea deșertăciunilor și toate sînt deșertăciune».

Ei nu vor să înțeleagă că suferința și durerea sînt necesare vieții, pentru a o purifica, așa după cum furtunile cu ploi curăță atmosfera de miasele otrăvitoare, de necurătenie și gunoaie. După furtună totul reînvie, mai frumos, mai vesel.

Înșine mai cauzăm durere prin aceea, că judecăm în continuu lumea și pe oameni; că e prea mult răul și prea puțin binele în lume; că nu e un echilibru între bine și rău. Lumea o vezi prin tine însuși: rău ești, rău o vezi; bun ești, altfel o vezi. Să nu uităm apoi că «binele și răul sînt izvoare din care se împărtășește lumea din înalta voință a lui Dumnezeu», fiecare fiind liber să aleagă: «Pus-am înaintea ta viața și moartea, alege». Răul din lume, suferința și durerea pe un creștin echilibrat sufletește îl călăuzește întotdeauna la Dumnezeu, pe cînd binele și fericirea lumii de multe ori ne îndepărtează de Dumnezeu.

La aceste cauze de suferințe și dureri putem adăuga mizeria și sărăcia din lume, nechibzuința noastră și la urmă pe cel mai mare cauzator de dureri și suferință: păcatul. El e părintele suferinței, prin el a intrat moartea în lume, el ne poate omori trupul și sufletul; nimicește imperii, distruge familii, răstoarnă tronuri, umple spitalele, ocnela, azilele și casele de nebuni; înmulțește mormintele și face să curgă în lume rîuri de lacrimi. Pentru izbăvirea noastră de păcat a suferit și murit Iisus Hristos. Păcatele lumii L-au răstignit pe lemnul crucii. Numărul păcatelor e «legion» și al suferinței cauzate de el, la fel. Sfîntul Ioan Gură de Aur spune: «Scoateți păcatul din lume și ați scos odată cu el toată răutatea» și toată durerea adăugăm noi.

c) Suferințe trupești și sufletești ne cauzează și alții, între care satana care este cauza celor mai multe rele. El «umblă ca un leu răcnind, căutînd pe cine să înghită». El a îndemnat pe Lucifer la nesupunere; pe Adam și Eva la neascultare; el a pus în mîna lui Cain secura ca să omoare pe fratele său Abel; el dezlănțuie patimile, urile, minciunile, războaiele, uciderile și sinucidările, bețiile și preacurviile, iar în ordinea durerii sufletești, satana aduce necredința pustiitoare și altă mulțime de cauze de durere și suferințe. Exemplu viu avem pe Iuda vînzătorul, pe care satana l-a dus să-și pună ștreangul de gît. Dacă la acestea mai adăugăm multele păcate săvîrșite de noi la îndemnul altora, ne dăm ușor seama cîtă suferință și durere ne cauzează alții.

d) Tuturor celor în suferință și plini de durere, le îndreptăm azi ochii către simbolul durerii: Hristos pe lemnul crucii și să învățăm de la El cum să ne purtăm suferința și durerea, crucea noastră. Pentru a ne putea numi următorii lui Hristos, trebuie să ne lepădăm de sine, să ne luăm crucea și să-I urmăm Lui. Dar nu numai să ne luăm crucea suferinței, ci trebuie să socotim aceasta ca un dar deosebit al cerului, ca o iubire aleasă a lui Dumnezeu: «Fraților, de veți suferi cercetarea și necazul, să știți că Dumnezeu vă are ca pe niște fii ai Lui» (Evrei 12, 7).

Suferința și durerea trebuie privite, nu numai ca o pedeapsă dată de Dumnezeu pentru păcatele noastre, ci și ca o ispășire și curățire a sufletului și o îndreptare a vieții noastre. Ea este o renaștere morală, un mijloc de reîmprospătare spirituală, dătătoare de forțe vii în lupta pentru mîntuirea sufletului. Oricît de paradoxal s-ar părea, în cele opt fericiri se cîntă fericirea suferinței, dînd cu adevărat bucurie și veselie celor ce privesc și primesc suferința cum a privit-o și primit-o Hristos. Cum a privit și primit Hristos suferința, ne-o spune Proorocul: «Ca o oaie la junghiere S-a dus și ca un miel înaintea celui ce-l tunde, așa nu-și deschide gura Sa». Nu are rost înjurătura și blestemul împotriva cerului, cînd a venit peste noi necazul. Nici să ne tînguim sau să protestăm, ci să-l primim în liniște și seninătate. Multe erau acuzele ce se aduceau lui Hristos, dar El: «Răspuns nu a dat lor». Suferința în această concepție nu e o lașitate, ci un eroism. Ea este o jertfă de bună mireasmă spirituală adusă lui Hristos și trebuie purtată din iubire pentru Hristos. Sfîntul Apostol Pavel zice: «Eu ranele lui Iisus Hristos, în trupul meu le port», adică și-a identificat suferința și durerea cu a lui Hristos, le-a închinat lui Hristos. Dreptul Iov, este de asemenea un exemplu viu de cum trebuie noi creștinii să privim și să ne purtăm suferința. Cîteva

texte din Sfânta Scriptură ne arată tot aceasta : «În necaz să răbdați» (Rom. 12, 12). «Întru răbdarea voastră veți dobîndi sufletele voastre» (Luca 21, 19). «De vom răbda, vom împărăți împreună cu Hristos» (II Tim. 2, 12). «Fericit creștinul care rabdă ispita, căci lămurit făcîndu-se, va lua cununa vieții» (Iacob 1. 12), iar «Cel ce va răbda pînă la sfîrșit, acela se va mîntui».

Aceasta ne învață pe noi Hristos de pe lemnul crucii în Vinerea Mare. Așa au suferit mucenicii și martirii pentru Hristos. Așa se cuvine să concepem noi suferința și durerea, purtată pentru și în numele lui Hristos, închinată Lui și toate purtate din dragoste pentru El.

Suferința înobilează sufletul și prin lacrimile ei își spală întînăciunea. Suferința e flagelația sufletului ca să nu scape din vedere fericirea veșnică, unde trebuie să ajungă. Suferința și durerea sînt comori sfinte. În ochii care lacrămează, ai mamei care și-a pierdut copilul acasă sau în război, ai soldatului ce moare pentru patrie, ai creștinului pentru Hristos, ai celui robit în lanțuri, ai orfanului de părinți, găsești de multe ori atîta conștiință de viață creștină a durerii, încît rămii în admirație. Uriașii omenirii sînt cei ce sufăr, ori unde ar fi ei. Hristos, prin suferință, a arătat că e Dumnezeu. Și la noi : «Durerea, poate e singura urmă de dumnezeire în om. Oricum, e una din marile frumuseți ale sufletului», dacă luăm crucea și urmăm lui Hristos. Amin.

Prot. IULIU MAN

LA DUMINICA A TREIA DUPĂ PAȘTI, A SFINTELOR FEMEI MIRONOSIȚE

(Sf. Evang. Marcu, XV,43—XVI,8)

Sf. Evanghelie de astăzi ne istorisește cele întîmplate a treia zi după răstignire. Creștinii nu-și închipuiesc această zi a învierii decît ca pe cea mai frumoasă zi pe care o poate trăi un muritor; iar cele descrise în această Evanghelie, unde se puteau întîmpla decît într-o grădină în flori? Căci ele închipuiesc credința care înflorea în lumea creștină prin minunea minunilor, Invierea Celui Răstignit pentru ea!

Personagiile acestei scene unice pe lume — prima întîlnire cu Cel Inviat —, nu sînt ucenicii Domnului, nici măcar Sfinții Apostoli; ci sînt niște femei, Sfintele Femei Mironosițe. Lor le-a dăruit Mîntuitorul acest dar, de a vesti lumii Invierea și ele au vestit vestea cea mare Sfinților Apostoli, care, astfel, de la ele au aflat-o. În acest chip Domnul a dat întîietate iubirii; căci femeile sînt în stare de o simțire adîncă, de o jertfelnicie mai deplină, de o iubire mai puternică; iar iubirea naște durere. Într-adevăr, în timpul Sfințelor Patimi, înșiși Sfinții Apostoli s-au depărtat — unul dintre ei a și trădat —; numai Sfînta Fecioară cu un singur Apostol — ucenicul cel prea iubit —, rămîn la picioarele Crucii; dar Sfintele Femei nu-L pierd din ochi pînă la mormînt. Pe cînd Pilat și Irod se aliază împotriva Domnului, femeia celui dintîi și soția intendentului celui de al doilea îi iau apărarea pe față. Iar după moarte, Sfîntul Iosif din Arimateia, îi împrumută mormîntul și Sfîntul Nicodim aduce miresmele (Ioan,

XIX,31) ; dar Sfintele Femei Mironosițe vin la mormînt dis-de-dimineață ca să-I ungă trupul cu mir și cu miresme.

1. — In dimineața celei de a treia zi după răstignirea Mîntuitorului o tăcere de mormînt stăruia în grădina Ghetsemani, în urma celor întîmplate pe Golgota. Zorile dimineții începeau acum să biruiască întunerecul nopții și cerul senin vestea o zi frumoasă. Se părea că o reculegere religioasă învăluia mormîntul, pecetluit cu peceti și păzit de ostașii romani, oboșiți și tăcuți și ei, după o noapte de strajă. Totul pare trist sub roua seninului nopții.

Liniștea aceasta, măreață, este puțin tulburată de pașii timizi ai unor femei, care se furișează spre mormînt. Pînă să sosească ele, groapa va rămîne fără strajă: Ostașii, fulgerați de lumina sfintei Invieri, vor fugi să raporteze cele întîmplate, iar sfintele Femei se apropie, încet, istovite de plîns, de jale, de post și de griji. Erau mai multe după sfînta Evanghelie după Luca (cap. XXIII,10); sfînta Evanghelie de azi numește pe sfînta Maria Magdalena, pe Maria muma lui Iacov și pe Salomia, muma Zevedeilor, la care sfînta Evanghelie după Luca adaugă, după numele ei, pe sfînta Ioana, femeia lui Cuza, ispravnicul lui Irod (Luca XXIV,10), iar sinaxarul zilei numește șapte sfinte Femei Mironosițe.

Încă înainte de pogorîrea Duhului Sfînt, ele au pătruns tainele Împărăției Cerului și au cunoscut că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu. Chiar din cele dintîi zile ale slujirii sale publice, ele nu L-au mai părăsit, închinîndu-și lucrării Lui toată viața lor, urmîndu-L din oraș în oraș și mărturisind cu curaj nădejdea și credința lor. Primele capitole ale Faptelor Sfinților Apostoli ne arată că cei mai zeloși ucenici ai săi — printre care locul întîi îl au sfintele Femei —, puneau bunurile lor la picioarele sfinților Apostoli, pentru ca ei să poată ajuta pe săraci și să se poată întreține cei ce se închinaseră propovăduirii Vestirii celei Bune. Ele au fost cele dintîi care au urmat pe Mîntuitorul „lăsînd morții să-și îngroape morții lor“; au fost cele din urmă care au rămas lingă El, la Cruce, la mormînt și dincolo de mormînt.

Printre ele multe au fost iertate de Mîntuitorul pentru trecutul lor păcătos: Sfintele Evanghelii ne vorbesc despre Samarineanca, căreia Domnul îi desvăluie păcatul ei, îi provoacă setea de adevărul mîntuitor, îi arată calea vieții desăvîrșite și izvorul sfințeniei și o încredințează că El este Mesia cel așteptat. Pe păcătoasa osîndită la moarte pentru adulter, o iartă de păcatul ei, iar pe pîrșii ei îi pune în încurcătură spunîndu-le s-o lovească numai cine se crede fără de păcat. Pe păcătoasa care sparge vasul și varsă mirul de mult preț pe picioarele Lui, ștergîndu-i-le apoi cu părul ei, o laudă și o dă drept pildă celor de față. Alte sfinte Femei au fost laudate de Mîntuitorul: Văduva săracă; ea și-a dat ultimul ei bănuț, pe cînd ceilalți nu dădeau nici din prisosul lor; cananeanca: credința ei îi aduce vindecarea copilei de o boală grea; aceeași urmare o are credința femeii bolnave de doisprezece ani.

Alte femei sînt mustrate cu bunătațe, pentru a le îndrepta credința. Așa, de pildă, cînd o femeie din poporul credincios strigă împotriva celor care învinuiau pe Domnul că scoate pe demoni cu ajutorul căpeteniei lor, zicînd: „Fericit este pîncele care te-a purtat“, Mîntuitorul îi răspunde că mai fericiți sînt cei ce ascultă

cuvîntul lui Dumnezeu, că adică bucuria ucenicilor credincioși e mai mare chiar decît a Maicii Sale. Mama fiilor lui Zevedei cere ca ei să stea de-a dreapta și de-a stînga Lui în Impărăția cerurilor; El îi răspunde că adevărata iubire creștină este, dimpotrivă, nimbata de smerenie și încredere; Martei din Betania îi arată că principalul lucru pentru creștin este viața cu Iisus Hristos.

Mîntuitorul a mîngîiat sfințele Femei: Văduva din Nain care ducea la groapă unicul ei copil, aude: „Nu plînge!” și El îi înviază fiul. Mîngîie, în fine, pe surorile prietenului său, Lazăr, pe care-l înviază. „Iisus, scrie un teolog, iertînd, lăudînd, mîngîind pe femeii, ne-a dovedit cît interes arată față de acest sex, tratat cu atîta nevrednicie de cei vechi, cît de vrednice erau ele de prețuirea Lui, în stare să înțeleagă muștrările sale și mai ales să simtă încercarea și doliul”. Mîntuitorul a reabilitat astfel femeia.

3. — Printre ucenicii Lui, femeile au făcut cel mai mult pentru Invățătorul, prin evlavia lor, prin iubirea și prin credința lor. Dacă, printre Apostoli, s-a putut găsi un vînzător, în clipa în care Mîntuitorul era osîndit, o femeie, o păgînă, femeia lui Pilat, proclamînd nevinovăția lui Iisus, a arătat o dată mai mult că Mîntuitorul a aflat totdeauna cei mai buni ucenici ai săi între femei.

Această superioritate a sfințelor Femei o proclamă însăși cîntările Bisericii, la slujba de azi, zicînd la slava sedelnelor de la Utrenie: «Miresmele cele de îngropare femeile aducînd, în taină au venit mîncînd la mormînt, temîndu-se de urgie și mai înainte vîzînd întărirea cea cu ostași. Dar firea cea slabă a biruit pre cea bărbătească; că gîndui cel milostiv a plăcut lui Dumnezeu...»

4. — Intre sfințele Femei Mironosițe, Sfînta Maria Magdalena (adică din Magdala, oraș bogat din Galileia), ocupă un loc deosebit, atît în Sfîntele Evanghelii cît și în tradiția bisericească. Ea e păcătoasa care a primit de la Mîntuitorul darul de negrăit al unei vindecări minunate — era bîntuită de șapte demoni —, (Luca, VIII,2). A urmat pretutindeni pe Mîntuitorul și a jertfit bunurile ei materiale pentru grupul care s-a alipit de Domnul. Pare să fi fost socotită de sfinții Evangheliști mai presus de celelalte sfințe femei prin evlavia, cultura, starea ei materială. (Sfînta Fecioară n-a mai venit la mormînt, deoarece ea știa că, potrivit profețiilor, Fiul ei dumnezeiesc trebuia să învieze).

Ingerii vestesc omenirea prin păstori că s-a născut Mîntuitorul; ei au ales femeile ca să vestească învierea Lui. Ducîndu-se dis-de-diminează la mormînt ca să ungă trupul Domnului cu miresme, ele se frămîntau ca să găsească pe cineva care să le prăvălească piatra mormîntului. Dar piatra fusese dată la o parte de îngeri; ostașii puși de Pilat, înspăimîntați, au alergat să povestească cele întîmplate, iar sfințele Femei au aflat mormîntul gol. Ingerul le trimite să vestească ucenicilor minunea proslăvită. Petru și Ioan, alergînd la mormînt, cercetează cu de-amăruntul și nu află nici ei decît giulgiurile și mahrama și se întorc la ceilalți ucenici, ca să le vestească învierea. Dar Maria, stînd pe marginea mormîntului, plîngea.

Și s-au arătat doi îngeri și apoi, însuși Domnul; Ea crede că e grădinarul; dar Mîntuitorul o strigă pe nume și atunci ea îl cunoaște și aleargă la ucenici ca să le istorisească cele întîmplate și cele ce-i spusese El și anume că se va sui la Tatăl Său (Ioan, XX). El se arată, de asemenea, Femeilor Mironosițe, zicîndu-le: „Bucu-

rați-vă!" și poruncindu-le să vestească pe ucenicii Săi să se ducă în Galileea, precum le spusese și îngerul, și unde aveau să-L vadă (Matei, XXVIII).

5. — Sfânta noastră Biserică a închinat praznuirii Sfintelor Femei Mironosițe a treia Duminică după Învierea Domnului. În această duminică se prăznuiește iubirea lor cea nemărginită, mai puternică decât moartea, și căreia însuși Dumnezeu i-a dat o răsplată unică, chiar de aici, de pe pământ: aceea de a fi văzut cele dintii pe Cel Înviat și de a fi dus ele vestea cea mare chiar ucenicilor Săi! Ele dau curaj sfinților Apostoli să propovăduiască pe Hristos cel înviat după o cântare a Bisericii (Sedealna, de la Utrenie): „Mironosițele ce dimineată venind, și mormîntul deșert văzînd, Apostolilor au zis: Putrejunea au stricat cel Puternic și pre cei din iad i-au scos din legături; propovăduiți cu îndrăzneală, că au înviat Hristos, Dumnezeu, dăruindu-ne nouă mare milă!" „Venind mai înainte de dimineată femeile, au văzut pe Hristos, și către dumnezeieștii ucenici au strigat: Cu adevărat au înviat Hristos, veniți împreună cu noi să-L laudăm pre Dînsul" (al 2-lea canon, al lui Andrei Criteanul, pe opt, peasna I-a). Urmarea este că „Ceata ucenicilor Tăi, împreună cu Mironosițele se bucură, că praznic deobște, împreună cu dîsele prăznuiesc, spre slava și cinstea Învierii Tale; și printr-înșii strigăm către Tine, iubitorule de oameni: Dă poporului Tău mare milă!" (Sedealna, slavă, și acum, peasna 3-a).

6. — Mulți dintre noi știm, din experiență, ce însemnează pelerinajul la un mormînt care înghite în el o ființă scumpă: o îndulcire a tristeții și o clipă de adîncă reculegere, o adevărată comuniune cu sufletul celui ce ne-a părăsit. Iar după aceea, niciodată nu mai putem trece pe lîngă un cimitir fără să împărtășim durerea creștinilor care, în fața unei cruci și sub frunzișul aplecat spre pământ, plîng o ființă scumpă plecată pe totdeauna dintre noi. Acest cadru ne amintește apariția din grădina Ghetsimani: Mai întii strigătul de desnădejde și de totală dezorientare în fața mormîntului gol, cu toată straja soldaților cezarului, cu toată disciplina, care pedepsea cu moartea pe cei ce părăseau postul, ori adormeau, ori se vindeau pe bani! Era gol mormîntul nou, tăiat în stîncă, întocmai ca o fortăreață, cu pecețile puse; trupul Domnului nu mai era acolo: „Au luat pe Domnul meu și nu știu unde L-au pus.!"

Sfintele Evanghelii — și mai ales cea după Luca —, accentuează pricina pentru care mormîntul gol a întristat pe Sfintele Femei Mironosițe, ca și pe ucenici, înainte de a li se arăta Domnul: Nici ele, nici ucenicii nu înțeleseră Scripturile, după care trebuia ca Hristos să învieze din morți. Ele nu erau încă așa de înaintate în credință încît să înțealeagă îndată că învierea este lucrarea Celui Atotputernic care face să iasă ființa din neființă, căruia nu-I este cu neputință să facă din nou viu ce a murit, unind în chip suprafiresc, cele ce s-au desfăcut după rînduieștile firii, după cum nu l-a fost cu neputință să le creeze dintru început.

Dar unele dintre ele, ca Maria Magdalena, erau destul de tari în credință — mai tari decît toți cei din jurul Mîntuitorului —, încît să-L numească „Domnul meu", adică „Stăpînul", „Dumnezeul meu", nume pe care nu l-ar fi dat oricărui învățător de Eli. După chipul în care Sfînta Maria Magdalena vorbește despre El se simte la ea inima străpunsă de adevăr, plină de recunoștința și de nădejdea că

Cel care a izbăvit-o de uneltirile celui viclean nu poate fi învins de moarte; se simte iubirea adâncă, și credința că Cel ce s-a smerit pînă la moarte nu poate fi decît Domnul și Dumnezeu însuși.

7. — În felul acesta se îndreptează o greșeală străveche: Așa, după cum femeia auzise, după cădere, osînda rostită de Dumnezeu, tot femeia va auzi cea dintîi vestea cea mare a izbăvirii din morți, de la Insuși Mîntuitorul, înviat. Femeia a adus omului sentința de moarte; se cuvenea ca tot ea să aducă și făgăduința vieții. Pușinea care apăsa asupra femeii, după cădere, este astfel ștearsă, odată cu împlinirea Răscumpărării. Lumea a aflat Invierea lui Hristos, prin Apostoli, dar aceștia au primit această veste unică dela sfintele Femei Mironosițe — care au fost astfel „cei dintîi Evangheliști“. Și înaintea tuturor ucenicilor Mîntuitorului ele s-au închinat Mîntuitorului înviat din morți (Matei, XXVIII,9). De aceea Sfînta noastră Biserică de pretutindeni preamărește iubirea, jertfelnicia și credința lor nestrămutată în cele mai poetice cîntări: „La mîncare ceata femeilor a căutat pre Soarele Cel ce este mai înainte de soare, carele atunci apusese în mormînt, iar îngerul cel luminos a strigat către dînsule: Au răsărit lumina care luminează pre cei ce dorm întru întuneric; vestiți ucenicilor celor ce sînt ca niște luceferi; schimbați întristarea întru bucurie și Paștile cele de bucurie și lumii de mîntuire, cu inimă neîndoită după Paști și prăznuindu-le dăntuși: Hristos a înviat, Cel ce dăruiește lumii mare milă!“ (Luni, a treia săptămînă, după Paști stihira a treia de la „Doamne strigat-am!“). Ele sînt vestitoarele de bucurie a întregii omeniri: „Pîraele cele din izvorul cel de lacrimi curgător, și tînguirea oprind Dumnezeieștile Ucenite ale lui Hristos, cuvinte de bucurie au adus acum, celor ce singuri au fost văzători ai adevărului, vestindu-le scularea Cuvîntului, și bucuria cea de la mormînt. Și astfel auzit glasul cel potrivnic întristării, poruncindu-le să se bucure (marți, a treia săptămînă după Paști, stihira III de la „Doamne strigat-am“). De aceea, alături de toți cei care au înconjurat pe Mîntuitorul la Patimi, îngropare și Inviere, pomenirea lor cu laudă va fi veșnică: „Lumina cea întreit strălucitoare astăzi pre pămînt luminat strălucește, și scoate întunericul patimilor; se arată Invierea lui Hristos, care păzește pe cei credincioși, Cetele Apostolilor dăntuiesc cu dragoste, Iosif se veselește, și întru luminată pomenirea cinstitelor Mironosițe, încununează Hristos pe cei ce-L laudă cu credință și slăvesc dumnezeiasca sculare“ (Stihira întîia la Stihioavnă, de marți, a treia săptămînă după Paști).

*

Cele dintîi ființe, care L-au văzut pe Domnul înviat, sînt sfintele Femei Mironosițe, care au slujit Mîntuitorului, prin întreaga lor viață, urmîndu-L în lacrimi pîna la Golgota, fiind de față de sfintele Lui Patimi și îngropare și apoi mergînd disdedimineată ca să-i ungă trupul cu miresme: Cei ce urcă pe Golgota cu Domnul prin mortificările lor, au parte și de slăvita Lui Inviere, în chip tainic. Așa ne învață Sfinții Părinți.

Din clipa în care Mîntuitorul a arătat ucenicilor săi Invierea și nemurirea, realizate în El, ei au propovăduit biruința asupra morții garantată de a sa. În primele rînduri ale vestitorilor Invierii Biserica creștină a văzut totdeauna pe sfintele Femei Mironosițe.

Credința lor neclintită s-a prefăcut în credința tuturor creștinilor ca o condiție fără de care mărita înfiere dumnezeiască nu

poate fi pretinsă de niciun credincios. Credința lor rămîne ca un izvor al luminii zilei de Paști, care iradiază în lumea creștină: ea este temelul biruinței asupra morții și al vieții veșnice. Credința în Inviere are obârșia în credința în Cel ce a săvîrșit-o, adică în însăși făgăduințele Domnului, a cărui lucrare răscumpărătoare n-a încetat niciodată și care n-ar păstra această putere tainică asupra sufletelor credincioșilor dacă n-ar fi de-a pururi viu.

Creștinii cred în judecata viitoare, la care nu va mai fi osîndit cel ce crede și trăiește în Iisus Hristos, care arată însăși viața Lui, în care-L dă la iveală pe El, fiind răscumpărat de El. Sfintele Femei Mironosițe ne stau de-a pururi pilde nedesmințite pe această cale, pomenite fiind cu evlavie și cinste de întreaga Biserică creștină drept cei dintii vestitori ai vieții celei bune. Sfîntul Ioan Gură de Aur ne învață că Mîntuitorul a ales pe femei ca să vestească învățătura centrală a creștinismului, adică Invierea Domnului, pentru același motiv, pentru care a arătat prea înțelepți pe niște simpli pescari, trimițîndu-i la propovăduire în toată lumea, pentru a arăta deci, că puterea lui Dumnezeu în cele neputincioase se vădește.

Ele sînt dovada vie a puterii lucrării lui Dumnezeu în cei credincioși. Să le urmăm pilda de credință și iubire în jertfelnicie pentru ca și nouă să ne spună Domnul în clipa cea din urmă: „Bucurați-vă!”, ca și sfintelor Femei Mironosițe.

Prof. N. CHÎȚESCU

CUVÎNT DE ÎNDEMN LA SPOVEDANIE

«Mărturisitu-mi-am păcatul și greșeala mea n-am ascuns-o. Zis-am: Mărturisii-voi Domnului fărădelegea mea. Și îndată ai ridicat pedeapsa păcatului meu» (Ps. XXXI, 5-6. — Comp. și Ps. XXXVII, 18).

Sufletul nu-și poate lua zborul către scaunul Judecării care ne așteaptă după moarte decît după ce este ușurat de povara păcatului care apasă ca un plumb greu pe aripile lui și îl trage mereu în jos, înapoi spre temnița trupului în care stă închis. Credința aceasta este de altfel valabilă nu numai pentru muribunzii a cărora conștiință e încărcată cu păcate de moarte ci și pentru orice om care păstrează în tainița sufletului său păcate nemărturisite, fie ele și dintre cele mai ușoare.

Vom înțelege mai bine această profundă observație psihologică dacă ne gîndim ce este păcatul și care sînt urmările lui pustiitoare asupra ființei noastre trupesti și sufletești. Ce este păcatul? — Este neascultarea de către om a legii și a poruncilor lui Dumnezeu. Dumnezeu ne-a creat pentru ca să fim fericiți, trăind în lumina poruncilor Lui, care ne sînt date spre binele și fericirea noastră. Noi sîntem însă ca niște copii fără de minte. Ne spun părinții mereu să ne ferim de foc. Dar noi, atrași de lumina și de strălucirea lui, nu vedem primejdia care se ascunde sub flacără, punem mina și ne ardem. Ne doare și suferim, ba de multe ori ne primejduim chiar viața, și nu numai pe a noastră, ci și pe a celor de sub același acoperiș cu noi dînd foc casei. Așa e și cu focul păcatului. Dumnezeu ne spune neîncetat, prin glasul Bisericii și al slujitorilor Lui: Feriți-vă de păcat! Căci el nu vă aduce decît suferință, nefericire și moarte! Și totuși, noi, ca niște copii fără de minte, sîntem uneori atrași spre mirajul amăgitor al păcatului, așa cum sînt atrași fluturașii în jurul luminii jucăușe a flăcării de la lampă, în care-și ard aripioarele.

Intr-adevăr, păcatul aduce după sine dezordine, durere, suferință și moarte în trupul nostru, în viața noastră, în lume, în societatea omenească, ba și în natură. Căci «printr-un om a intrat păcatul în lume, iar prin păcat moartea...» (Rom. V, 12). Păcatul, sub orice formă s-ar înfățișa el: trufie, minciună, înșelăciune, lăcomie, furt, curvie, birfire, ucidere, și așa mai departe — este pricină și izvor de tulburare a ordinii naturale puse de Dumnezeu în lume și în firea omului, de suferință și de nefericire. El a stricat pacea și armonia, curăția și fericirea cea dintâi, în care Dumnezeu a creat pe om; el a introdus, în viața omului și în lume, dezordinea, neregula, urciunea și stricăciunea, suferința, durerea și moartea. Păcatul este deci împotriva firii, este dușmanul cel mai neîmpăcat al liniștii și al fericirii omului. Vă închipuiți cât de frumoașă și de fercită ar fi viața oamenilor dacă ar lipsi dintre noi minciuna și înșelătoria, furturile și hoțiile, bețiile și desfrînrările, lăcomia și asuprirea, certurile și războaiele? Cea mai mare piedică în calea împlinirii împărăției lui Dumnezeu pe pământ nu este altceva decât păcatul, sub diferitele lui forme. Inchipuiți-vă ce mari posibilități de progres și dezvoltare ar avea o societate care n-ar mai fi nevoită să zidească și să întrețină închisori pentru hoți și criminali, case de corecție și penitenciare pentru delicvenți, miliție pentru ocrotirea cetățenilor de treabă, judecătorii, magistrați și avocați pentru apărarea și aplicarea legilor, etc. Fără păcat și urmările lui dezastruoase, lumea și viața omenească ar putea fi un paradis terestru.

Trebuie deci să fim pe deplin conștienți că păcatul, oricât de mic și de neînsemnat ar fi el, este un dușman — și anume cel mai primejdios dușman — al liniștii și al fericirii noastre. Ce urmează de aci? — Că păcatul ar trebui cu desăvârșire înlăturat din viața noastră. Dar este oare aceasta cu putință? — Din nefericire, nu! Căci noi greșim și păcătuim adesea și mult. A fost dat omului să experimenteze în viața și în ființa lui dureroasa tragedie a luptei dintre binele pe care îl voim și răul pe care îl facem împotriva voinței noastre, luptă pe care o descrie atât de magistral sfântul apostol Pavel în cap. al șaptelea al epistolei sale către Romani; Cunoaștem cu mintea porunca lui Dumnezeu, dar o călcăm din pornirea păcătoasă a trupului. Știm ce trebuie să facem, și totuși firea pervertită prin păcatul protopărinților noștri ne îndeamnă să facem altfel. Vedem care este binele și adesea voim să-l facem dar totuși facem răul pe care nu-l voim și nu-l dorim (vezi mai ales Rom., VII, 19 și 22-23. — Comp. și Rom. VIII, 6-7: «Gîndul trupului este moarte, iar gîndul duhului viață și pace; pentru că gîndul trupului este vrăjmășie lui Dumnezeu, căci nu se supune legii lui Dumnezeu, și nici nu poate»).

De aceea, precum spune Biserica într-una din rugăciunile care se citește pentru morți, «nu este om care să fie viu și să nu greșească». Drama aceasta a omului, care constată generalitatea și inevitabilitatea păcatului în lume, făcea pe sfântul apostol Pavel să exclame: «O! om nenorocit ce sînt! Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia?» (Rom. VII, 24).

Răspunsul la întrebarea tragică formulată de sfântul apostol Pavel îl dă un alt sfânt apostol, și anume sfântul Ioan, evanghelistul iubirii: «De vom zice că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi. Dar dacă ne mărturisim păcatele, El este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească orice nedreptate.» (I Ioan I, 8-9).

— Iată deci mijlocul clasic de luptă împotriva păcatului, recomandat de unul dintre cei mai iubți și mai apropiați ucenici ai Mîntuitorului, acela care la masa Cînei celei de taină își rezemase capul, ca un copil, pe pieptul ocrotitor al dumnezeiescului Său învățător. Dacă nu putem evita cu totul păcatul, alungîndu-l din viața noastră, apoi cel puțin avem puțința și mîngierea de a șterge urmele și rănile lui, prin mărturisire și pocăință. Dacă nu izbutim să ne păstrăm neatinsă și nepătată haina albă a curăției dintru început, căpătată prin baia botezului, avem totuși puțința de a o spăla și a o curăți din cînd în cînd de noroiul și de praful păcatului. Cum? — Cu apa lacrimilor pocăinței și ale spovedaniei.

Odată, pe cînd Mîntuitorul trecea prin Samaria și Galileea, l-au întîmpinat într-un sat 10 leproși, care îl rugau: «Iisuse Învățătorule, miluiește-ne!». Iar Domnul le-a răspuns: «Mergeți și vă arătați preoților». Și aceia au mers și s-au curățit (Luca XVII, 12-14). Păcatul este și el o lepră a sufletului. Pentru vindecarea lui Mîntuitorul ne trimite la preoții Săi. Și dacă preoții Legii Vchi puteau, cu ajutorul lui Dumnezeu, să vindece lepra, cu atât mai mult pot să ne curățească de urmările păcatului preoții Legii celei Noi. Căci atunci cînd ne mărturisim păcatele în fața duhovnicului, noi le mărturisim de fapt lui Dumnezeu însuși, deoarece duhovnicul le primește și acordă dezlegarea nu în numele său personal, ci în calitatea lui de

trimis reprezentant sau slujitor al lui Dumnezeu, Căruia îi slujește. De aceea, el ne și previne despre aceasta, încă le la început, atunci când îngenunchem sub epitrahil, spre a începe mărturisirea: «Iată, fiule, Hristos stă nevăzut de față, primind mărturisirea ta cea cu umilință. Deci nu te rușina, nici te teme ca să ascunzi de mine vreun păcat, ci fără sfială spune toate câte ai făcut, ca să iei iertare de la Domnul nostru Iisus Hristos. Iată și sfința Lui icoană înaintea noastră este. Iar eu sînt numai un martor, ca să mărturisesc înaintea Lui toate câte-mi vei spune mie; iar de vei ascunde de mine ceva, să știi că toate păcatele îndoite le vei avea; ia seama, dar, de vreme ce ai venit la doctor, să nu te întorci nevindecat» (vezi *Moliftelnicul*, la Rînduiala Mărturisirii).

Că duhovnicul înaintea căruia ne mărturisim păcatele nu este decît un simplu martor al lui Dumnezeu și că Cel ce ascultă de fapt mărturisirea și dă iertarea păcatelor, este Dumnezeu însuși, ne-o arată și următoarea întîmplare: Un învechit făcător de rele, după un îndelungat zbcium sufletesc, s-a hotărît să se înfățișeze înaintea unui duhovnic încercat, dintr-o mănăstire, pentru ca să se spovedească. Duhovnicul era însă înconjurat în momentul acela de ucenicii săi, și ei părinți duhovnicești mai tineri. Duhovnicul cel bătrîn a vrut să-i îndepărteze, pentru a asculta spovedania penitentului, dar acesta i-a oprit și a mărturisit, fără sfială și în toată goliciunea și cruzimea lor înfiorătoare, grozavele-i fapte. Plîngînd, l-a rugat apoi pe duhovnic să-l primească la pocăință și să-i dea aspru canon de îndreptare. Spre mirarea ucenicilor, duhovnicul a acordat însă chiar atunci iertarea păcatosului. Nu vă mirați, — a spus el apoi ucenicilor, după plecarea celui pocăit — căci voi n-ați văzut ceea ce am văzut eu: în timpul mărturisirii, îngerul lui Dumnezeu stătea de o parte și ștergea cu creionul, de pe o hirtie, păcatele scrise pe ea. Pe măsură ce păcatosul mărturisea o crimă, îngerul o ștergea de pe listă, pînă ce au fost șterse toate. Cum pot deci să pedepsesc eu păcatele pe care Dumnezeu însuși le-a șters și le-a iertat?

De ce ne recomandă Sfînta Biserică atît de stăruitor mărturisirea păcatelor? — Pentru că mărturisirea unui păcat este de fapt denunțarea lui, e o dovadă a voinței celui ce se mărturisește, de a o rupe cu păcatul. De aceea, chiar legile civile prevăd pedepse mai ușoare pentru vinovatul care vine și mărturisește de bună voie abaterea sau delictul săvîrșit. Și dimpotrivă, nedeunțarea păcatului înseamnă oarecum acceptarea și aprobarea lui. Cine tănuiește păcatul, dovedește că se solidarizează cu el, că a făcut cu el un compromis sau un pact de neagresiune, și că poate să ducă bună casă cu el. Un astfel de om a capitulat fără luptă în fața celui mai neîmpăcat și mai viclean vrăjmaș al său și al fericirii sale. Omul care a făptuit un păcat și nu se spovedește, este ca o gazdă sau un tănuitor de hoți și criminali: adăpostind în ființa lui păcatul, el tolează de fapt pe furul și ucigașul propriei sale fericiri și devine astfel nu numai pasibil de pedeapsa pe care societatea o dă hoților și ucigașilor înșiși, ci și un fel de sinucigaș inconștient. Un Sfînt Părinte bisericesc aseamănă pe unii ca aceștia cu corăbierii leneși, care, atunci cînd apa mării pătrunde prin vreo crăpătură în corabie, se lenevesc să o scoată, iar ea, tot adunîndu-se mereu, înecă și corabia și pe ei (vezi Cuvintele Sfîntului Teodor Studitul, retip. de Arhim. Atanasie Dincă, Buc. 1940, p. 51).

Cînd sîntem bolnavi alergăm la doctor și îi spunem ce ne doare, pentru ca el să găsească pricina bolii și să ne vindece, redîndu-ne sănătatea trupului. De ce, dar, cînd sufletul nostru s-a îmbolnăvit din pricina rănilor păcatului, ne îngrijim mai puțin de sănătatea lui? N-avem oare la îndemînă pe duhovnici, doctorii cei sufletești, la care trebuie să alergăm și să le spunem pricina suferinței noastre, pentru ca ei să ne dea iertare și ușurare sufletului?

Să vedem acum ce motive ne-ar împiedeca să ne spovedim?

1. Iată, de exemplu, o prejudecată sectară, care oprește pe unii să alerge la duhovnic, este aceea că spovedania ar fi un paleativ menit să consoleze conștiința celor slabi, care nu au curajul și tăria de a găsi în ei înșiși un reazim destul de puternic și suficient pentru a se opune păcatului și cărora le e teamă de pedeapsă.

Dar mărturisirea nu este de loc un semn de slăbiciune din partea noastră cum pretind adversarii spovedaniei, ci, dimpotrivă, un semn de sănătate sufletească; este actul unui om conștient de pericolul care îl amenință, este o dovadă a voinței și a puterii lui de luptă împotriva acestui pericol. Dovadă de lașitate și de slăbiciune este tocmai nepăsarea față de păcat și de datoria de a-l denunța: este atitudinea omului care, conștient sau inconștient, își sapă singur prăpastia în care se va prăbuși, mai curînd sau mai tîrziu, liniștea și fericirea lui. Vă aduceți aminte de copilul de spartan, care a furat un pui de vulpe și, pentru ca să nu fie

descoperit, l-a ascuns în sin; acesta a început să-i sfișie pieptul cu ghiarele. Dar micul spartan a preferat să moară, decît să se dea de gol că a furat, pentru că așa era mentalitatea și educația lumii de atunci. Ce tristă și zadarnică bravură! Ca acel copil sînt toți cei care cred că dau dovadă de eroism și tărie tănuind păcatul în loc să îl recunoască mărturisindu-l duhovnicului. Ei preferă adică să moară sfișiați de colții și de ghiarele păcatului ascuns în inima lor decît să se spovedească. De aceea spune și Sfînta Scriptură: «Cel care-și ascunde păcatele sale nu va folosi» (Pildele lui Solomon XXVI, 26 și Înțelepciunea lui Solomon IV, 3, în trad. rom. veche).

Așa se și explică sentimentul firesc de eliberare și de ușurare, pe care îl simțim după mărturisire. Intr-adevăr, cine n-a simțit că i s-a luat parcă o piatră de moară de pe suflet, în momentul cînd s-a ridicat de sub epitrahilul duhovnicului? Căci păcatul este, cu adevărat, o greutate care apasă pe suflet, cum zice Psalmistul: «Păcatele mele au covîrșit capul meu, ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine» (Ps. XXXVII, 4). Păcatul este boala diavolului înfipt în carnea trupului nostru; atîta vreme cît îl ținem în noi, el este ca acel duh rău, mut și surd, care ne muncește ca pe îndrăcitul din Evanghelie (Marcu IX, 17-18). «Răutatea diavolului stricător de suflete a născocit două mijloace rele ca să chinuiescă pe om, — zice un mare predicator al Ortodoxiei, — Intiul, să-i lege limba și să-l facă mut; și-a astupe urechile și să-l facă surd. Mut, ca să nu-și mărturisească boala păcatului lui; surd, ca să nu audă vindecarea iertrii lui.. Stă însă în puterea noastră să-l alungăm. Dar cum oare? — Prin mărturisire. Să nu mai fim muți, să ne dezlegăm limba, să ne mărturisim păcatul.. Să nu mai fim surzi, să ne destupăm urechile și să auzim sfatul cel de suflet folositor (al duhovnicului)» (Ilie Miniat, **Didahii și predici**, traduse de Pr. D. Fecioru, Buc. 1945, p. 204-205). Iar Sfîntul Ioan Scărarul spunea: «Nicim nu dă putere dracilor și gîndurilor împotriva noastră, ca păcatele nemărturisite» (citat în **Carte foarte foloitoare de suflet**). De aci sentimentul de eliberare, de ușurare, pe care îl simțim cînd ne mărturisim, pentru că atunci scăpăm din cătușele robiei diavolului. Este sentimentul reîmpăcării noastre cu Dumnezeu, Care, cu haru! Său, dat prin mîna preotului, ne-a iertat și ne-a reasezat în starea privilegiată de fii ai Lui. «Privește, deci, ce ne învață Scriptura. — zice Sfîntul Ioan Gură de Aur — că nu trebuie să ascundem păcatul nostru înăuntru. Căci precum aceia care au înăuntru un aliment nemistuit, sau abundență de suc, sau venin ce supără greu stomacul, dacă vomază se ușurează, așa și aceia care au păcătuit, dacă ascund și rețin în ei păcatul, sînt apăsați înăuntru și aproape se sufocă de veninul sau de suctul păcatului. Dar dacă se face el însuși acuzatorul său, cînd se acuză și se mărturisește, își vomază păcatul și elimină cauza boalei» (**Omilia II la Ps. XXXVI**, la Migne, P. G., t. LIX, col. 1381). Pe cît ușurează mărturisirea păcatelor, pe atît îngreunează ascunderea lor, spunea un scriitor creștin din Biserica veche (Tertulian, **Liber de poenitentia**, cap. VIII, la Migne, P. L., t. I, col. 1354). De aceea, «mai b'ne este pentru om să-și mărturisească greșelile, decît să-și împietrească inima...», precum zicea Sfîntul Clement Romanul (Epistola I către Corinteni, cap. LI, în trad. rom. de Pr. M. Pislaru, din vol. **Scrierile Părinților Apostolici dimpreună cu Așezămintele și Canoanele Apostolice**, trad. din original de Pr. I. Mihăilescu, Econ. M. Pislaru și Econ. G. N. Nițu, vol. I, Chișinău 1927, p. 125).

2. Ce altceva ne-ar mai putea împiedica de la spovedanie? Oare rușinea de a spune duhovnicului păcatul? — Dar rușine trebuie să ne fie atunci cînd făptuim păcatul, iar nu cînd îl mărturisim. Nu este mai rușinos să pactizăm cu păcatul și să-l tănuim? Am cunoscut mai de mult un om de ispravă, care în tinerețe contractase o boală rușinoasă, din pricina păcatului desfrînării. S-a rușinat atunci să se arate la doctori și s-a tratat cu a putut el singur, obținînd o vindecare vremelnică și superficială. Dar microbul boalei rămăsese în sînge și lucra pe ascuns, încet dar sigur, ruinînd pe nesimțite sănătatea omului și suindu-se la creier, de unde n-a mai putut fi scos atunci cînd bolnavul și-a dat seama și cînd, înfricoșat, a dat fuga la doctor. Dar era zadarnic, căci era prea tîrziu. A murit în chinuri groaznice, cu mîntea rătăcită. Nu se întîmplă la fel, cu cel căruia îi e rușine să-și mărturisească duhovnicului de la început păcatul? Căci chiar dacă îl ascundem oamenilor, nu-l putem ascunde lui Dumnezeu, Care vede totul. Și, precum întrebă un scriitor bisericesc, ce este de preferat; să-ți dai în vileag păcatul și să rămii neosîndit, sau să rămii nevădit, dar osîndit? Te rușinezi de ochii și de urechile preotului? — Dar, precum spune Sfîntul Ioan Gură de Aur, cine se rușinează să-și arate acum păcatele înaintea preotului, va fi rușinat la judecata de apoi în fața

lumii întregi. Sau, cum spune Fericitul Augustin: Tot ceea ce ascunde omul, va da pe față Dumnezeu, iar tot ceea ce dă pe față omul, ascunde Dumnezeu.

3. Pe alții îi depărtează de spovedanie un fel de mândrie sau teamă de a nu-și strica buna părere de care ei se bucură în ochii duhovnicului. Dar nu trebuie să ne temem mai mult de urmările nenorocite ale păcatului în viața aceasta și de pedeapsa lui Dumnezeu în cealaltă? «Crezi că dacă nu-ți vei spune tu însuși că ești păcătos, n-o să te pîrască diavolul? Ia-o tu înainte și lasă-l fără slujbă, căci treaba lui e să pîrască. Atunci, de nu-l preîntîmpini, nu-ți spui păcatul, nu te cureți de greșeală, cînd știi bine că vei da de un pîrător care nu știe să-și ție gura. Ai păcătuit? — Intră în biserică și spune lui Dumnezeu: am păcătuit!... Spune tu înții păcatele tale, ca să te desvinovățești, ne învață Isaia (XLIII, 26); spune-ți păcatul, ca să ți-l șterg.. Avem în Sf. Scriptură pildă despre un om care și-a mărturisit păcatul și Dumnezeu i l-a șters și despre un altul care nu și-a mărturisit păcatul și nu i s-a șters. Cel care și-a mărturisit păcatul este David; el mărturisește înaintea proorocului Natan, iar acesta îi spune: Și Domnul ți-a iertat greșala ta (II Samuil XII, 1-13). Celălalt, care nu și-a mărturisit păcatul, este ucigașul de frate Cain, care și-a primit osînda de la Dumnezeu, în cuvinte foarte aspre pentru un muritor: În gemete și în tremur îți vei duce viața pe pămînt...» (Sf. Ioan Gură de Aur, **Omulia a doua despre pocăință**, în trad. rom. de St. Bezdechi, **Predici despre pocăință**, Sibiu 1938, p. 12-13).

Trăia de demult un episcop apusean, numit Potamie; înaintat în vîrstă, el ajunsese pildă și model neîntrecut de înfrinare și de înțelepciune în sfătuirea și îndreptarea celor căzuți în păcate trupești. I-a fost dat însă chiar și lui să cadă în păcat; dar a hotărît să se mărturisească în public. A așteptat pînă ce s-a întrunit un mare sobor de episcopi, preoți, monahi și învățători ai Bisericii; soborul trebuia să fie prezidat de însuși Potamie. Înainte de a se sui pe scaunul de președinte, a simțit însă cum au început să se lupte în sufletul lui două stări sufletești potrivnice: pe de o parte zdrobirea inimii și voința de a-și mărturisi păcatul, pe de alta rușinea și teama de ce vor spune membrii soborului.

— Pentru ce întirzi, Potamie, să faci ceea ce ai hotărît?, îi spunea rațiunea și voința.

— Ce ai de gînd să faci, Potamie, îi spunea pe de altă parte rușinea. Nu ți-e rușine de oameni?

— Dar de ce nu te-ai rușinat cînd ai făcut păcatul?, îi spunea conștiința.

— Adu-ți aminte că ești arhieru și că vei face în lume un mare scandal, îi spunea rușinea.

— Dar tocmai fiindcă ești arhieru, trebuie să dai lumii o mare pildă, răspundea conștiința.

— Grăbește-te, nu pierde timpul! Hotărăște-te odată!, îi spuneau în același timp și conștiința și rușinea, care se luptau în sufletul lui zbuciumat.

Și, din fericire, a biruit conștiința și voința de îndreptare. S-a sculat Potamie de pe tronul lui și, stînd în mijlocul soborului, a mărturisit în auzul tuturor păcatul său. S-au minunat și s-au spăimîntat atunci cei ce i-au auzit mărturisirea, dar s-au bucurat și au prăznuit îngerii din ceruri pentru mărturisirea lui, care i-a spălat păcatul (comp. Ilie Miniș, **Didahii și predici**, trad. rom. cit., p. 80-81).

Iată cum a știut să biruiască rușinea acest mare arhieru. Cu atît mai ușor ne va fi nouă să înfrîngem această rușine în fața duhovnicului, căci noi nu avem nici situația lui Potamie și nici nu sîntem obligați să ne mărturisim în public, cum a făcut-o el, ci doar înaintea duhovnicului, care nu va spune măciodată și nimănula păcatele pe care i le mărturisim, căci el e obligat să țină secretul spovedaniei.

4. Insfîrșit, alții nu socotesc de trebuință să se spovedească, pentru că, după părerea lor, n-au făcut păcate mari. — Te socotești oare fără păcat sau crezi că păcatele mici sînt fără însemnătate și nu trebuie să mărturisești? Dar nu uita că, precum spune poetul,

Picuri, cu strop de strop,

Fac al mărilor potop... (G. Coșbuc, **Gazel**), și că suma lucrurilor mici, face lucrurile mari. O picătură azi, una miine, alta poimîne, așa se murdărește pe nesimțite o haină albă, pînă cînd ajunge cu timpul neagră de tot, dacă n-o spălăm des. Așa și cu sufletul nostru: dacă nu ne sîncșim azi de o mică greșală, nu ne vom îngriji nici miine de alta mai mare, apoi poimîne de alta și mai mare, și așa mai departe. Așa ajungem cu timpul să fim insensibili la păcat; ni se tocește simțul și conștiința păcatului, ceea ce e tot atît de grav pentru viața noastră sufletească pe cît e de gravă și de alarmantă pentru sănătatea trupului starea de

amortire și de toropeală în care cad cei înghețați, înainte de a muri în zăpadă sau în ger.

Dar mărturisirea are nu numai efect curativ, ci și preventiv. Ea nu ne aduce adică numai iertarea păcatelor săvârșite, ci ne și ajută să ne ferim de altele noi. Un musafir nepoftit, pe care îl dai afară din casă, nu va mai veni bucuros a doua oară să bată la ușa ta. Tot așa și păcatul mărturisit nu te va supăra mai tirziu atât de tare și de des ca mai înainte de mărturisire.

*

Doi copii s-au sfătuit odată să facă amândoi o năzdrăvănie în același timp, dar flecare la el acasă. Și unul și altul au aprins câte un foc în șură, ca să se joace, neștiuți de părinții lor. Unul însă, obișnuit să spună părinților săi tot ce făcea, a dat fuga și a spus îndată tatălui său isprava făcută; acesta a alergat și a stins la vreme focul, înlăturând astfel o mare nenorocire, iar micul delicvent s-a ales doar cu câteva lovituri de băț drept pedeapsă. Celălalt copil însă, mândru și ascuns din fire, n-a spus nimănui nimic. Casa și gospodăria părinților au fost arse, copilul însuși și părinții au fost atinși de flăcări și au rămas pe drumuri.

Pe care din cei doi copii vreți să-i imitați? Dacă faceți ca cel dintii și vă mărturișiți lui Dumnezeu, prin duhovnic, micile voastre greșeli și păcate, veți suferi cel mult o ușoară certare sau pedeapsă (epitimie) de la părintele vostru sufletesc, dar veți evita nenorociri mai mari, pe care urmările păcatelor le-ar putea abate asupra voastră. Dacă, dimpotrivă, veți face ca cel de al doilea copil, veți atrage asupra voastră înșivă urmările nefaste ale păcatului, care urîțesc și îndurează nu numai propria voastră viață, dar nefericesc și pe a celor din jurul vostru.

Alegeți, deci... Iar dacă v-ați hotărât pentru denunțarea păcatului, mărturisirea trebuie făcută la timp: cât mai repede după făptuirea păcatului. Cînd ai un ghimpe în picior, dacă îl smulgi la timp, te vindeci, repede și ușor de durerea pe care ți-a pricinuit-o. Dar dacă îl lași și continui să mergi cu el în picior, el coace, piciorul se va umfla și se va cangrena și mai tirziu va fi nevoie de operație dureroasă, dacă nu ni se va întimpla și mai rău. Tot așa și cu păcatul. Mărturisit la timp, am tăiat răul din rădăcină și păcatul n-are cînd să-și mai facă efectele funeste. Dar dacă îl ținem în noi și aminăm la infinit mărturisirea, păcatul se incubează în suflet; el va atrage după sine și altul, și altul, va coace și va cangrena sufletul, pricinuindu-i dureri și nenorociri din ce în ce mai mari.

Deci, cu cât mai repede, cu atât mai bine. Dar Biserica a rînduit și timpuri anumite din cursul anului, cînd grija pentru suflet trebuie să treacă pe primul plan al preocupărilor noastre. Cel dintii și cel mai nimerit este timpul acesta al postului Sfințelor Paști, timp de post, de pocăință, de plîngere pentru păcatele noastre și de durere pentru patimile îndurate de Cel răstignit pentru mîntuirea noastră. Este vremea despre care sfîntul proroc Isaia spunea: «Spălați-vă și vă curățiți; scoateți viclesugurile din inimile voastre... Veniți să ne arătăm Lui... Și de vor fi păcatele voastre ca mohoriciumea, ca zăpada le va albi și de vor fi roșii ca purpura, ca lîna le va albi», zice Domnul Atotîtorul (Isaia I, 16-19). Să nu pierdem acest prilej de curățire și de aierisire a sufletelor, ci să cădem înaintea duhovnicilor noștri. Iar ca să aibă valoare, mărturisirea trebuie să fie completă, Precum spune Sfîntul Vasile cel Mare, duhovnicul nu iartă decît ceea ce cunoaște prin mărturisire, rămîind lui Dumnezeu judecata pentru ceea ce rămîne ascuns sau nemărturisit (vezi Canonul 10).

Mărturisirea trebuie apoi făcută cu zdrobire de inimă, cu sinceră și adîncă părere de rău pentru păcatele săvârșite și însoțită de hotărîrea fermă și nestrămutată de a nu mai greși. Altfel, fără pocăință și dorință de îndreptare, mărturisirea este o curată flecăreală sau vorbărie zadarnică, precum zice un mare predicator ortodox (Ilie Miniat, Op. și trad. rom. cit., p. 83).

Însfîrșit, mărturisirea trebuie urmată de îndeplinirea epitimiei sau a canonului dat de duhovnic și de repararea stricăciunilor sau a pagubelor și nedreptăților făcute altora prin greșelile noastre.

Numai așa poate fi mărturisirea o condiție și o cale adevărată a desăvîrșirii creștine, un mijloc de progres al vieții religioase și duhovnicești.

*

Ferți-vă cît puteți mai mult de păcat! Nu vă lăsați înșelați de chemările viclene și amăgitoare ale duceții greșelilor și deșertăciunilor, care pustiesc și nefericesc viața noastră aici pe pămînt și ne agonisesc pedeapsă și suferință veșnică

în cealaltă viață! Dacă, totuși, săgețile satanei s-au înfipt în trupul și în sufletul vostru, nu le lăsați să rămână în răni, ci smulgeți-le cu tărie și aruncați-le departe de voi, prin spovedanie, prin cântă sinceră și prin hotărîrea voastră de a nu mai păcătui.

Nu uitați cuvintele Mîntuitorului: «Luminătorul trupului este ochiul. Deci, de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat; dar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat...» (Mat. VI, 22-23). Sufletul nostru este fereastra casei ființei noastre. Pe geamul acestei ferestre se depune, adesea fără voia noastră, praf, fum și murdărie; dacă îl vom lăsa așa, atunci cu vremea, el se va întuneca cu totul și lumina nu va mai pătrunde printr-însul. Iar în casa în care nu mai pătrunde lumina soarelui, se încubează sămînța bolii și a morții. Dar de vom spăla regulat acest geam, lumina va pătrunde mereu prin el și odată cu ea sănătatea și fericirea. Să spălăm deci cît mai des fereastra sufletelor noastre cu apa pocăinței, a părerii de rău și a lacrimilor pentru păcatele săvârșite, alungîndu-le prin mărturisire. Prin ea ne curățim și ne aierisim sufletul, iar prin aceasta vom menține neîntreruptă legătura cu lumina soarelui nostru dumnezeiesc și odată cu ea sănătatea morală și fericirea ființei noastre trupești și sufletești.

Alergați deci la duhovnic oricîteori vă simțiți sufletul împovărat de greutatea păcatului; deschideți-vă sufletul față de el, cu aceeași încredere cu care arătați doctorului rănile și metehnele trupului vostru. Tăinuind păcatul, ocrotiți la sinul vostru pe dușmanul propriei voastre fericiri, pe șarpele care a ademenit pe protopărinții noștri și care vă va mușca, infiltrîndu-vă în trup otrava-i aducătoare de boală și de moarte; mărturisindu-vă păcatele contribuiți la lupta necurmată pentru înlăturarea lui și a efectelor lui pustiitoare, asigurîndu-vă astfel propria voastră liniște, sănătate și fericire, atît aici cît și dincolo. — «Fericit este cel ce cunoaște calea mărturisirii și fericit este cel ce, la capătul acestei căi, prîntre brazii dătători de ozon duhovnicesc, găsește totdeauna pe sfîntul lui sihastru, pe integrul lui magistrat sufleteșc, așezat acolo de înțelepciunea și de iubirea de oameni a Intemeietorului Bisericii creștine... Ferice de sufletul creștin, dornic și plin de grijă, care a căutat pînă ce a găsit pe vrednicul duhovnic, pe omul de înaltă și evanghelică încredere, înaintea căruia să poată să se înfățișeze, nesfielnic și nud, ca un copil nevinovat, înaintea mamei sale! El este la fel cu neguțătorul de mărgăritare, despre care ne vorbește Sfînta Evanghelie, care, aflînd un mărgăritar de mult preț, s-a dus, a vîndut toate cîte avea și a cumpărat acest mărgăritar...» (Gala Galaction, în romanul *Roxana*).

Pr. Profesor ENE BRANIȘTE

PAGINI DIN SFINȚII PĂRINȚI

SFINTUL EPIFANIE, EPISCOPUL CIPRULUI

CUVÎNT LA ÎNVIEREA DOMNULUI *

Astăzi, după trei zile de ședere în mormînt, Soarele dreptății răsare și luminează toată zidirea. Hristos cel de trei zile mort, dar care există mai înainte de veacuri, a crescut ca un ciorchine de strugure și lumea de veselie a umplut. Veniți să vedem zorile cele neînserate! Astăzi, înaintea zorilor să ne deșteptăm și să ne umplem de luminoasă bucurie. Hristos a deschis porțile iadului și morții ca din somn s-au sculat. A înviat Hristos, învierea celor căzuți și pe Adam împreună cu Sine l-a ridicat. A înviat Hristos, învierea tuturor și pe Eva de blestem a izbăvit. A înviat Hristos, învierea, și cu podoabă a luminat lumea cea mai înainte neîmpodobită. Ca din somn S-a deșteptat Domnul și, biruind, a rușinat pe toți răstignitorii Lui. A înviat și a dăruit bucurie la toată zidirea. A înviat și a golit temnița iadului. A înviat și stricăciunea firii în nesticăciune a prefăcut. A înviat Hristov și a restabilit pe Adam, învrednicindu-l de nemurirea de la început.

Prin Inviere, se înnoiește în Hristos orice făptură nouă. În Hristos, universul se înnoiește și noi, cei neîmpodobiți, prin El ne împodobim. Orice Biserică este astăzi în Hristos ca un nou cer, mai frumos decît cerul văzut. Firmamentul Bisericii nu-i străbătut de soarele care zilnic apune, ci de Soarele pe care crucificat văzîndu-L, soarele cel material s-a cucernicit ca o slugă și a apus. Acesta este Soarele despre care a zis prorocul: „*Celor ce se tem de Hristos, le va răsări soarele dreptății*“ (Maleahi IV,2). Acesta este Soarele prin care Biserica se înveșmîntează cu lumina cea pururea fiitoare și pentru care zice Scriptura: „*Soarele a răsărit pe pămînt și Lot, care închipuiește legea veche, a intrat în Segor, ce se tilcuiește micime*“ (Facere XIX,23). Acesta e Soarele care pe cele neînțelepte le face înțelepte. Acesta este Soarele, care, prin credința noastră, își pune temelie pe țaria cerului duhovnicesc. Pentru acest Soare al dreptății, adică pentru Hristos, Biserica a devenit cer, împodobită nu cu luna, care crește, se micșorează și dispăre, ci cu harul cel pururea strălucitor; pe bolta

*) Migne, P. G. tom. XLIII, col. 465-477.

ei răsar nu stele rătăcitoare, ci stele luminate prin baia botezului; ea are nu nori aducători de ploaie, ci dascăli cuvîntători de Dumnezeu; nu este suspendată pe ape tulburi, ci este întemeiată pe sfințele învățături; ea nu trimite ploaie rece și desfătează pe oameni prin glasurile dascălilor, iar nu prin cîrîitul și cloncănitul păsărilor de pradă.

„Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm duhovnicește și să ne veselim într-însa“ cu dumnezeiască și sfință cuviință (Ps. CXVII,23). Pentru noi, acesta este praznicul mai presus de toate praznicele, este sărbătoarea despre care Sfîntul Duh ne poruncește, zicînd: „Tocmiți sărbătoare întru cele frumoase, pînă la cornurile altarului“ (Ps. CXVII,26). Acesta este praznicul care inaugurează mîntuirea întregului univers. Acesta este praznicul culme și vîrf al tuturor praznicelor. Aceasta este ziua pe care Dumnezeu a binecuvîntat-o și a sfințit-o, că în ea S-a odihnit de toate lucrările Sale, desăvîrșind mîntuirea celor de pe pămînt și celor de sub pămînt, care erau în iad. În aceasta Hristos face să înceteze sărbătorile păgînești, jocurile și jertfele idolești. În această zi încetează puterea potrivnicului... În această zi El pune sfîrșit mirosurilor și jertfelor sîngeroase idolești. În aceasta încetează înșelăciunea păcatului, puterea tiranului diavol și boldul morții, jertfele sîngeroase și lunare ale legii. În această zi El pune noi hotare și legi zidirii. În ea a încetat Paștele legii vechi și al iudeilor. În aceasta s-a plinit toată închipuirea, umbra și proorocia.

„Paștele nostru, adevăratul Paște, în care s-a jertfit Hristos și orice făptură este nouă în Hristos“; în Hristos este noua credință, legile noi și noul popor al lui Dumnezeu. Un nou, iar nu vechi Israil și un nou Paște. O nouă și duhovnicească baie a botezului. o nouă și nesîngeroasă jertfă, un nou și dumnezeiesc testament. Innoiți-vă astăzi și duh drept innoiți în inimile voastre, ca să primiți tainele noului și adevăratului praznic, ca să vă desfățați astăzi cu desfătare într-adevăr cerească și ca să plecați luminați cu tainele noului Paște, care nu se învechește ca cel din legea veche, preînchipuire al acestuia. Și pentru ca să înțelegeți cîtă depărtare este între Paștele iudeilor și al nostru și ce legătură este între preînchipuire și adevăr, începem de aci înainte să comparăm Paștele Invierii Domnului cu cel din legea veche,

Odinioară, pentru mîntuirea poporului, a fost trimis de Dumnezeu, din munte înalt, dătătorul de lege, Moisi, spre închipuirea legii noi. A fost trimis și Domnul, dătător de lege, Dumnezeu din Dumnezeu și munte din muntele munților cerești, spre mîntuirea poporului nostru și spre plinirea adevărului. Moisi, însă, a izbăvit de Faraon și de egipteni, iar Hristos ne-a izbăvit de Satana și demonii lui. Moisi a ucis pe cel care bătea pe iudeu și apoi l-a ascuns în nisip; a omorît și Hristos pe diavol, aruncîndu-l în abis. A împăcat Moisi doi frați de-ai lui, care se luptau între ei; a împăcat Hristos cele două popoare ale Lui, unind cele cerești cu cele pămîntești. Atunci, fiica lui Faraon, mergînd să se spele, a găsit și a luat pe Moisi, iar Biserica și fiica lui Hristos îl ia pe Hristos prin baia Botezului, nu din coșul în care era Moisi, cel de trei luni, ci din mormîntul de trei zile, închipuit prin Moisi. Atunci Israil a săvîrșit Paștele simbolic și în timpul nopții; acum prăznuim Paștele în lumină și ziua. Atunci, către seara zilei; acum, către seara veacurilor. Atunci, usciorii ușilor

se vopseau cu sânge, acum, se pecetluiesc cu sângele lui Hristos, inimile credincioșilor. Atunci, jertfa era noaptea și noaptea a fost trecerea prin Marea Roșie, acum mîntuirea este prin luminoasa mare roșie a botezului, în care arde focul Duhului Sfînt; în acest botetz, capul balaurului și începătorului balaurului se zdrobește prin Duhul lui Dumnezeu, care într-adevăr plutește pe deasupra și se arată în această apă. Atunci, Moisi a botezat noaptea pe Israil și norul a acoperit pe popor, iar acum, puterea Celui Prea Înalt umbrește poporul lui Hristos. Atunci, după izbăvirea poporului, Maria sora lui Moisi, a dănuțuit, iar acum, după mîntuirea neamurilor, Biserica lui Hristos prăznuiește cu toate Bisericile ei. Atunci Moisi s-a îndreptat către o piatră din zidire, acum poporul drept credincios se îndreaptă către Piatra credinței. Atunci, tablele legii au fost sfărîmate, arătînd că legea este trecătoare și se învechește, iar acum, legile dumnezeiești se păstrează nesfărîmate. Atunci, vițelul era ars, spre pedepsirea poporului, iar acum mielul lui Dumnezeu se jertfește pentru mîntuirea poporului. Atunci, Moisi lovește piatra cu toiagul, iar acum piatra Hristos este împuns în coastă. Atunci a ieșit apă din piatră, acum sânge și apă izvorăsc din coasta făcătoare de viață. Aceia au primit din cer carne de prepeliță, iar noi primim din înălțime, porumbielul Duhului Sfînt. Aceia au mîncat mană vremelnică și au murit, iar noi mîncăm pîinea (euharistică), spre viața veșnică.

Însă acelea, fiind vechi și umbre, au îmbătrînit și s-au sfîrșit, iar cele ale poporului nostru ceresc înfloresc și rămîn de-a pururi. Acesta este Paștele nostru mai înainte închipuit; aceasta este trecerea umbroasă a faptelor legii. Așa să înțelegi cuprinsul sărbătorii; așa să cercetezi faptele și spusele lui Moisi și profeților despre această zi, ca să vă convingeți de Înviere... Multe și negrăite sînt închipuirile despre învierea morților și renașterea duhovnicească. Mărturie vrednică de credință în înviere este Isaac, care avea să fie jertfit. Inchipuirea Invierii este groapa în care Iosif a fost aruncat de frații săi și din care a ieșit viu. Inchipuirea acesteia este și groapa lui Ieremia, plină cu stricăciune și noroi, din care îndată a ieșit. Inchipuirea Invierii lui Hristos este și chitul lui Iona, din care a fost lepădat după trei zile. Ai și o altă închipuire pentru închisoarea iadului; închisoarea lui Iosif în care l-a zăvorît uneltirea desfrînatei, dar din care, după trei ani, a ieșit nevătămat, ca și Hristos din morți, după trei zile. Alături de acestea, mai e și groapa leilor, unde au aruncat pe Daniil, preînchipuind mormîntul Mîntuitorului, din care a ieșit nemuritorul Iisus, eliberîndu-ne de leii iadului și ai morții. Prin aceste preînchipuiți, Dumnezeu muștră pe răstignitori, prin acestea îi dojenește, apărînd astfel Patimile și Învierea lui Hristos. Cuvîntarea îți dă aceste dovezi, aceste taine te învață praznicul de astăzi.

Dar ce urmează după cele de mai sus? Au doară numai noi singuri să sărbătorim sau să ne grijim și de aproapele? Numai noi să prăznuim sau cuvîntul să ne fie și pentru alții? În mod necesar, praznicul nostru să fie totodată un oftat comun al Bisericii către Dumnezeu, oftat plăcut Creatorului și bine primit, aducîndu-ne aminte de nevoile fraților noștri și de trebuințele celor ce se osteneșc prin pustietăți; acestea să le examinăm ca pe ale noastre proprii... Să pătîmim cu cei care suferă, că dacă un mădular este în suferință, toate măduarele simt durerea. Să ajutăm pe frații noștri,

pe membrii societății noastre : unii cu bani, alții cu cuvîntul, alții prin binefaceri și toți laolaltă prin rugăciunea noastră către Dumnezeu, pentru că toți sîntem robii Lui. Comună să fie rugăciunea noastră, întrucît comune sînt și nevoile noastre. Să ascultăm pe acela ce zice : „Rugați-vă unii pentru alții“ (Iacob V,16). Să ascultăm pe Hristos, care zice că dacă doi sau trei se vor uni în rugăciune pentru orice cerere pe care o vor face, fi-va lor. Mare armă este rugăciunea Bisericii, fraților, mare zid de apărare este unirea în rugăciune către Dumnezeu, mai ales aceea a credincioșilor. Nimeni să nu îndrăznească a spune că Dumnezeu nu ascultă pe păcătoși. El primește și mai mult rugăciunea celor smeriți și mai ales a acelor care se nevoiesc pentru numele Lui, care suferă, care sînt în neazuri, care sînt urîți de dușmanii lor și care nu tăgăduiesc credința lui Hristos. Aceștia sînt mulți și multe în poporul nostru, care au devenit mărturisitori ai lui Hristos și ale căror rugăciuni îndată sînt auzite. Mare armă este, iubiților, rugăciunea acelor, căci Hristos le-o respectă, întrucît ei se nevoiesc în fiecare zi.

Așa să ne rugăm, cu căldură pentru frații noștri, zicînd către Hristos : „Insuți Unicule, Dumnezeu cel Bun și atunci și acum și Stăpîn iubitor de oameni, care prin Paște ai eliberat pe Israel din robia egiptenilor, prin sîngele mielului ai dăruit libertate, Tu însuți și acum prin prea curatul Tău Trup și prin cinstitul Tău Sînge izbăvește toată lumea din reaua robie (a păcatului). Tu, Cel care ai primit plîngerea femeii păcătoase, primește astăzi și Biserica Ta și tînguirea robilor Tăi. Tu, care ai primit rugăciunea tilharului celui credincios, primește și rugăciunea credinciosului Tău popor. Tu, care ai primit pocăința și plîngerea lui Petru, primește și plîngerea săracilor Tăi. Tu, care n-ai trecut cu vederea lacrămile hananeencei, primește și Biserica aceasta care se roagă pentru toată lumea și astăzi îndreptîndu-și glasul către Tine, Dumnezeule, zice : „Dumnezeule, care a treia zi ai înviat din morți, ridică și pe credinciosul popor din mîinile celui potrivnic. Tu, care ai înviat pe Adam din morți, ridică și slava poporului Tău creștinesc. Insuți Tu, Dumnezeule, Cel de atunci și de acum, care ai luat chipul robului, eliberează din sclavie și pe poporul Tău. Tu, care ai binevoit să fii prunc pentru noi, mîntuiește de sabie mulțimea pruncilor noștri.

Insuți Dumnezeule, Tu, care odinioară cu Maica Ta Te-ai refugiat în Egipt, rechiamă din îndepărtata străinătate pe mamele și pe copiii noștri. Tu, care pentru mulți ai fost vîndut de bunăvoie, fă să înceteze și vinderea poporului Tău. Tu, care pentru noi ai primit peste obraz palmuirile și biciuirile lui Pilat, Tu însuți care pentru noi, în călătorie ai oboșit, pune sfîrșit osteneții și suferinței poporului... Tu, care atunci ai strigat femeilor mironosițe : „Bucurați-vă!“ , strigă și acum Bisericii Tale : „Bucură-te!“

Noi preoții și poporul, bătrînii și feciorii, bătrînele cu tinerele, pruncii cu mamele și orice inimă credincioasă Ție, această rugăciune facem pentru mulțimea poporului, cu prilejul Invierii cea de a treia zi. Pe toți aceștia și pe noi, izbăvește-ne din primejdiile care ne amenință și ne fă vrednici împărăției Tale, cu harul și cu iubirea de oameni a Unuia Născut Fiului Tău, Stăpînului și Mîntuitorului nostru Dumnezeu, Iisus Hristos, cu Prea Sfîntul și de viață făcătorul Duhul Lui, acum și pururea și în vecii vecilor, amin !

ARTICOLE ȘI STUDII

TEMEIURILE ÎNVIERII

Învieria Domnului nostru Iisus Hristos este triumful Său asupra morții și devada cea mai strălucită a dumnezeirii Sale, de aceea această «minune a minunilor» încununează activitatea Sa taumaturgică. Ea adeverește nu numai dumnezeirea Domnului nostru Iisus Hristos, dar și dumnezeirea învățaturii Sale. Învieria Domnului are, astfel, o însemnătate deosebită pentru credința noastră, căci realizarea mântuirii noastre și primirea răsplății într-o altă viață, depinde de dumnezeirea Mîntuitorului. Cu învieria Sa stă sau cade credința creștină, sau cum a spus Apostolul Pavel: «Dacă n-a înviat Hristos, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică însă și credința voastră» (I Cor., XV, 14).

Fiind dată însemnătatea aceasta deosebită — în cadrul istoric și doctrinal al religiei creștine — a Învierii Domnului, este de la sine înțeles că s-au căutat cele mai puternice temeuri spre a se întări această minune, deoarece, îndată după îndeplinirea sa, ea a fost pusă la îndoială sau a fost tălmăcită într-alt fel.

După răstignirea Domnului, mai marii preoților și fariseii s-au adunat la Pilat zicînd: «Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul acela a zis încă fiind viu: După trei zile mă voi scula. Deci poruncește să fie păzit mormîntul pînă a treia zi, ca nu cumva, venînd ucenicii lui noaptea, să-l fure și să zică poporului că s-a sculat din morți, căci va fi rătăcirea de pe urmă mai rea decît cea dintîi» (Matei XXVII, 62—64).

Cărturarii și fariseii deci, chiar înainte de Învieria Domnului, răspîndiseră vestea că trupul Lui ar putea fi furat de ucenicii Săi noaptea și au cerut de la Pilat strajă, ceea ce li s-a acordat și mormîntul a fost întărit cu ostași romani, iar piatra cea grea a fost pecetluită. Cu toate măsurile acestea de pază, luate de autoritatea romană, Domnul nostru Iisus Hristos a înviat din morți a treia zi, așa cum a prezis. Zadarnică a fost straja romană de la mormînt; ea nu a putut împiedica împlinirea acestei minuni. Cele două Marii, venite cînd se lumina de ziua întîia a săptămîinii să vadă mormîntul, au simțit cutremur mare și ingerul Domnului a venit și a prăvălit piatra de la ușă și s-a așezat deasupra ei. De frica lui, s-au cutremurat și străjerii romani și s-au făcut ca morții (Matei XXVIII, 2, 4).

Acești străjari romani au fost, astfel, martori ai Învierii Domnului și ei au fost mai întâi cercetați cum s-a întâmplat minunea, atunci când au venit în cetate și au vestit mai marilor preoților toate cele ce se făcuseră la mormînt. În disperare de cauză, cărturarii, bătrînii și fariseii au dat ostașilor arginți mulți și i-au sfătuit să nu spună adevărul. Cărturarii deci îi crezuseră pe cuvînt pe ostași, care n-aveau nici un interes să ascundă adevărul. Înfricoșați, cărturarii, fariseii și bătrînii îi sfătuiesc pe ostași să răspîndească vestea că ucenicii Domnului au venit noaptea și au furat trupul celui răstignit. La justificatele temeri ale ostașilor că pot fi pedepsiți de mai marii lor pentru neglijență în serviciu, mai marii preoților i-au liniștit, asigurîndu-i că le vor lua apărarea, iar ei — neavînd ce face altceva mai bun — au luat arginții și au vestit cuvîntul mincinos ce li s-a spus lor.

Așa s-a născut una dintre mistificările cele mai vechi ale Învierii Domnului, la care au colaborat cărturarii, fariseii, bătrînii poporului, ostașii romani așezați la mormînt, cum și mulți dintre cei ce s-au interesat de soarta celui îngropat, ducînd și mai departe zvonurile răspîndite de cei interesați a prezenta altfel lucrurile. A fost și una dintre versiunile mai verosimile care a căpătat credit, căci se putea, după mentalitatea de atunci, ca ucenicii să fure trupul celui răstignit, fie mituînd ostașii, fie furîndu-l într-un moment prielnic cînd ei ațipiseră.

Nu numai ipoteza aceasta a înșelăciunii și a furtului a fost emisă însă, pentru a explica Învierea Domnului. Minteaa celor ce căutau să-și explice această minune a fost deosebit de fertilă, propunînd și alte dezlegări ale misterului. Căci s-au adus critici îndreptățite înșelăciunii și furtului pe care le vom enumăra mai jos și atunci s-a spus că Domnul nostru Iisus Hristos n-a murit cu adevărat pe cruce, ci a avut numai o hemoragie puternică și a căzut într-o stare de letargie, într-o moarte aparentă. Fiind îngropat în mormînt, El se trezește, datorită răcelii, și iese afară în grădină, dînd la o parte piatra și înspăimîntînd ostașii care au fugit la apariția spectrului. Alții au fost și mai radicali și au susținut că Domnul nostru Iisus Hristos nici n-a înviat, ci ceea ce au văzut Apostolii și femeile mironosițe, care au alergat la mormînt, n-a fost decît o viziune, datorită stării lor de veghe prelungită și oboselii.

La «înșelăciune» și «furt» s-au adăugat, astfel «moartea aparentă și viziunea», spre a explica «minunea minunilor» și a arăta că ea nu s-a produs, ci un alt complex de împrejurări a colaborat pentru a isca o «rătăcire de pe urmă mai rea decît cea dintîi», așa cum au zis fariseii și mai marii preoților venind la Pilat (Matei XXVII, 64).

Stînd lucrurile așa, să vedem care sînt temeiurile Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, care adevăresc pentru totdeauna realitatea acestei minuni și adevărul credinței noastre «care nu este zadarnică».

Mai întîi de toate, Domnul nostru Iisus Hristos a murit real, după natura Sa umană, iar moartea Sa reală este adevărată de o mulțime de martori și de «realități fiziologice». Într-adevăr, Domnul nostru a fost răstignit pe cruce și și-a dat duhul Său, iar unul dintre ostași «I-a împuns coasta cu sulița și a ieșit sînge și apă» (Ioan XIX, 34). Hemoragia de care a suferit Domnul nostru Iisus Hristos pe cruce, după ce i s-au spart mîinile și picioarele, a fost

mortală. Tilharilor li se sparg fluerele picioarelor, Lui însă I se împunge coasta. Sutașul constatase că era mort și așa i-a raportat și lui Pilat care l-a întrebat, mirîndu-se că a murit așa de curînd (Marcu XV, 44).

Faptul apoi că atunci cînd ostașul L-a împuns în coastă pe Domnul a curs sînge și apă dovedește fără putința unei contestări că Domnul murise și trupul Său adeverea aceasta, căci sîngele slobozea apă, ceea ce este un criteriu științific al «morții fiziologice». Numai în starea aceasta s-a dat poruncă să fie coborît de pe cruce și dat sfetnicului ales Iosif din Arimateia, ca să-L îngroape în mormînt nou, într-o grădină aproape de cetate.

Din acest moment trupul răstignit a trecut prin toate fazele ritualului înmormîntării, așa cum se practica pe vremea aceea. Iosif din Arimateia a cumpărat giulgiu nou și arome, necesare ungerii și înfășurării trupului celui mort. Aceste arome erau o amestecătură de smirnă, aloe, mir și alte ingrediente care astupau toți porii pielii și — întărindu-se ca piatra — lipeau giulgiurile, încît nu mai puteau fi smulse. Înfășurarea trupului răstignit s-a făcut după practica înmormîntării de atunci, rotîndu-se giulgiurile de la creștetul capului pînă la tălpile picioarelor, așa cum mai vedem astăzi la muumiile egiptene.

Spălat, învelit în giulgiuri, trupul celui răstignit a fost așezat în mormîntul de stîncă, la ușă s-a prăvălit o piatră foarte grea, ca să nu pătrundă în mormînt sălbătăciunile, și în sfîrșit — la cererea mai marilor preoților — a apărut și straja romană. Toate măsurile fuseseră luate, ca nici un eveniment neplăcut să nu se poată întîmpla.

Intr-adevăr, chiar dacă Domnul Iisus Hristos murise aparent, El nu se mai putea trezi, căci ar fi murit asfixiat, datorită mixturii cu care fusese uns, iar dacă totuși s-ar fi trezit, El nu s-ar mai fi putut scutura de giulgiurile în care era înfășurat și care se întărise ca piatra. Orice ipoteză care înconjoară Învierea Domnului este imposibilă. Admițîndu-se însă Învierea, totul devine luminos și clar. Căci alergînd Petru și celălalt ucenic pe care-l iubea Iisus, adică Ioan, la mormînt, Ioan, fiind mai tînăr, a ajuns mai repede și plecîndu-se a văzut giulgiurile aruncate, dar n-a intrat. Venind și Petru, care rămăsese mai în urmă, fiind mai bătrîn și mai greoi, a intrat în mormînt și «a văzut numai giulgiurile aruncate și mahrama care fusese pe capul lui, nu cu giulgiurile aruncată, ci la o parte, înfășurată într-un loc. Deci atunci a intrat și celălalt ucenic, adică Ioan, care venise întîi la mormînt și a văzut și a crezut» (Ioan XX, 5—8).

Ceea ce a văzut Ioan era giulgiul și mahrama așa cum fuseseră înfășurate împrejurul trupului Domnului nostru Iisus Hristos. Ele mai păstrau forma rotundă a aceluia trup; erau ca o crisalidă din care fluturele zburase. Numai așa ne explicăm de ce acest ucenic «a văzut și a crezut».

În asemenea condițiuni, ca acele determinate de procesul lui Iisus Hristos și de urmărirea perseverentă de către cărturari, farisei și bătrînii poporul, ucenicii nu puteau acționa pe cont propriu. Ei nu puteau mitui ostașii romani, căci n-aveau mijloace materiale, iar armata romană semănase groaza în sufletele lor. În afară de aceasta, ucenicii Domnului erau oameni fricoși, dovedind aceasta cu prisosință. Ei se răspîndesc în cele patru vînturi, îndată ce Domnul a fost prins

și se vor aduna cu mare frică și pe ascuns. Chiar cel mai arzător dintre ei, Apostolul Petru, se leapădă întreit de El și urmărește din depărtare și cu multă teamă soarta învățătorului, pe care n-o poate cu nimic îmbunătăți sau schimba. Era mai ușor să mituiască paznicii închisorii și să-L elibereze viu și totuși n-au putut face nimic. Ipoteza mituirii ostașilor de către ucenici este, astfel, respinsă.

Cît privește furtul trupului din mormînt, aceasta nu s-a putut întimpla, fiindcă straja romană își făcea datoria conștiincios și fusese așezată tocmai spre a preveni aceasta, iar piatra cea grea de la mormînt era pecetluită și nu putea umbla cineva cu ușurință la ea, fără a-i trezi pe ostași, în cazul cînd dormeau. Mărturiile celor ce-au văzut apoi giulgiurile fără trup sînt categorice și refuză ipoteza furtului.

Nici Iisus Hristos apoi nu se putea trezi din moartea aparentă, după ipoteza aceasta, și cu puținele Sale puteri să dea uriașa piatră deoparte și apoi să se ducă fără poticnire, parcă n-ar fi trecut prin patimile și suferințele de pe cruce. Cu atît mai puțin poate fi vorba de o «viziune» a muierilor mironosițe și a ucenicilor care au alergat la mormînt. Aceștia verifică răsturnarea pietrei, goliciunea mormîntului, prezența ingerului Domnului și starea specială a giulgiurilor rămase în mormînt după înviere.

Arătările Domnului după Învierea Sa sînt edificatoare și dau posibilitatea celor ce L-au văzut să verifice că cel înviat este într-adevăr Domnul. Mai întii îl văd muierile mironosițe care aleargă la mormînt de dimineață (Matei XXVII, 9-10; Marcu XVI, 9; Ioan XX, 14). Ele anunță vestea cea bună în cetate și altora. Aleargă așa, după ele, și ucenicii Petru și Ioan, dar ei nu-L mai află pe Domnul, ci găsesc numai mormîntul gol. Domnul se arată însă lui Luca și lui Cleopa, pe calea spre Emaus (Marcu XVI, 12; Luca XXIV, 13-15), apoi ucenicilor închiși într-o casă și ascunși de urmăritorii lor (Ioan XX, 19-23). Ei erau în număr de zece. Toma lipsea. După această arătare, Apostolul Toma cere să se bucure de mărturia simțurilor sale, altfel nu va crede în învierea Domnului, iar Domnul li se arată celor unsprezece, satisfăcîndu-l și pe Toma și punîndu-i degetele în rănile cuielor (Ioan XX, 24-29). Apoi s-a arătat Apostolilor în Galileia, pe țarmul lacului Tiberiadei (Matei XXVIII, 16-20; Marcu XVI, 14-18; Luca XXIV, 36-49; Ioan XXI); cum și lui Saul pe drumul Damascului (Fapte IX, 4-6).

Aceasta este istoria Învierii Domnului nostru Iisus Hristos. Ea încununează activitatea Sa aici pe pămînt cu cununa dumnezeirii. Temeiurile înșirate de noi dovedesc cu prisosință că El a înviat cu adevărat din morți, după propriile Sale cuvinte, adevărindu-Și divinitatea. Martorii Învierii Sale vor mărturisi această minune tuturor adepților Săi, fiind încredințați că este dovada cea mai puternică a dumnezeirii întemeietorului Evangheliei celei noi. Pe această credință puternică în Învierea Domnului s-a înălțat apoi edificiul Bisericii creștine și s-au înmulțit — însutit și înmîit — roadele mîntuirii noastre subiective. Învierea Domnului rămîne la temelia credinței noastre pentru totdeauna, căci — după cuvintele Apostolului — «dacă n-a înviat Hristos, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică însă și credința voastră» (I Cor., XV, 14). Domnul nostru Iisus Hristos însă a «înviat cu adevărat, cu moartea pe moarte călcînd și celor din morminte viață dăruindu-le».

Pr. Prof. PETRU REZUȘ

«IAR NOAPTEA IEȘEA ÎN MUNTELE ELEONULUI...»

Natura toată a participat și s-a legat de scurta viață pămîntească a lui Iisus Hristos. *Munții*, mai ales. Cei ai Betleemului, din pietroasa Iudee, cînd s-au suit Iosif și Maria din Nazaret să se înscrie la recensămîntul poruncit de regele Irod, la cererea romanilor, prin guvernatorul Siriei, Quirînius. Muntele pe care este zidit Ierusalimul, «muntele cel sfînt al Domnului», unde s-a suit la 12 ani cu părinții Săi să petreacă Paștele, munții Galileii, cei din jurul Nazaretului, pe care i-a cutreerat în anii adolescenței și de pe care au vrut să-L arunce în prăpastie concetățenii fanatici, — muntele Taborului, pe care s-a săvîrșit minunea Schimbării la Față, muntele Ispitei, pe care a fost ispitit de diavol, în timpul postului de 40 de zile, muntele Fericiilor, de lingă Capernaum, din depresiunea Ghenezaretului. stîncă în formă de căpățîină, pe care a fost răstîgnit.

Mai presus de toți acești munți însă, este *Muntele Măslinilor*, de pe care S-a înălțat în slavă la ceruri, pe coasta căruia se află localitatea iubită de El, Bethania, satul Betfage, de unde a pornit în Duminica Florilor și la poalele căruia, deasupra văii Cedronului, este satul Ghețimani, cu grădinile lui de măslini seculari, în care S-a rugat și unde s-a săvîrșit trădarea și prinderea Lui.

Munții Ierusalimului și mai ales, Muntele Sionului, muntele regelui psalmist, a întărit legea veche și a consolidat stăpînirea lui Israel pe ținuturile țării Canaanului, odată cu ridicarea în scaunul domniei a lui David, la 1056 în. Hr. Trei sute de ani mai tîrziu, pe la 760 în. Hr., marele profet Isaia, — evanghelistul Vechiului Testament, cum i s-a zis — a proorocit însă că va veni un sfîrșit al gloriei pămîntești a Israelului și o lege nouă va fi dată, o lege nouă, spirituală, de astă dată pentru «toate neamurile». A spus profetul: «Și se va întîmpla că la sfîrșitul zilelor, muntele casei Domnului așezat va fi pe vîrfurile munților și ridicat va fi deasupra înălțimilor și toate neamurile veni-vor către ei. Și popoare numeroase vor veni și vor zice: «Veniți și să ne suim în muntele Domnului, în muntele Dumnezeului lui Iacob. El ne va învăța căile Sale și noi umbla-vom întru cărările Sale. Căci legea va ieși din Sion și cuvîntul Domnului din Ierusalim».

Domnia pămîntească a legii vechi agoniza de mai bine de două secole, în lupta aprigă și singeroasă cu stăpînirea romană, iar în anul 747 de la fondarea Romei, (nu 750, cum socotise în sec. VI d. Hr. Dionisie Exiguul) o lege nouă era dată, nu numai lui Israel, ci tuturor neamurilor. Această lege nouă a fost pecetluită cu Patimile, Singele, Jertfa și Învierea Mîntuitorului pentru întreg neamul omenesc. De atunci pînă azi, și în timpurile ce vor veni, «neamurile» — adică toți credincioșii creștini — se vor urca în «muntele Dumnezeului lui Iacob», preamărînd pe Iisus Hristos cu gîndurile și cu inima lor.

Pe urma pașilor Lui vom porni și noi, mergînd pe potecile muntelui Sion, din foișorul Cinei celei de taină, trecînd prin valed prăpăstioasă și seacă a piriului Cedrului, urcînd în muntele Măslinilor, după popasul ce-l vom face printre chiparoșii și măslinii seculari din grădina Gețimani, ce se întinde la poale.

Spre răsărit de Ierusalim, se înalță, legat de podișul cetății, muntele Măslinilor, care domină, alit împrejurimile, cit și depărtările, spre cimpia Saronului și depresiunea Mării Moarte și a Iordanului. Avînd o altitudine de 800 m. față de nivelul Mediteranei, întrece cu 70 m. orașul sfînt. Deseori pomenit în cărțile Vechiului Testament, cum este proorocul Zaharia (XIV. 4), care precizează și așezarea lui topografică, atunci cînd spune: «Și în vremea aceea se vor sprijini picioarele Lui pe muntele Măslinilor, care este în fața Ierusalimului. Ia răsărit; iar muntele Măslinilor se va crăpa în două, de la răsărit la apus.» Acest munte capătă o importanță covârșitoare în istoria Noului Testament, fiind legat de unele din cele mai importante evenimente din viața, predica și minunile Mintuitorului.

Ca să ai o imagine de ansamblu a Ierusalimului, trebuie să-l privești în lumina dimineții, de pe muntele Măslinilor! Așa îți dai seama că cetatea este construită pe patru povîrnișuri de munte: *Sionul* la vest, care cuprinde Cenaclul, cu mormîntul lui David, casa cu foișorul unde a avut loc ultima cină pascală a Mintuitorului; *Acra*, culmea dinspre nord-vest, care cuprinde pe partea răsăriteană, biserica Sfîntului Mormînt; *Moria*, povîrnișul dinspre răsărit, nivelat pe vremea Macabeilor, ca să lărgească împrejurimile templului lui Solomon; *Bezetha*, partea muntelui dinspre sud-est, care este cel mai ridicat cartier al orașului vechi, ce se întinde de la poarta Damascului, pînă spre poarta lui Irod, străbătut la mijloc de valed Tiro-pecului. În partea superioară a acestui povîrniș, în afara zidurilor, se află prespusul «calvar» al generalului Gordon, despre care vom vorbi cu alt prilej.

Pe coasta de sud a muntelui Măslinilor, la 5 km. de cetate, se află satul *Betania*. Este satul unde Mintuitorul venea bucuros să se odihnească în casa prietenului Său Lazăr, pe care l-a înviat din morți. Aci, locuia Simon Leprosul, pe care l-a lecuît de boala lui și în casa căruia Maria Magdalena a uns picioarele Domnului cu nard de mare preț. Spre poalele muntelui era un grup de case, numit Betfage, de unde, nu departe, începea un cartier mărginaș al Ierusalimului. De acolo a poruncit Domnul ucenicilor să-l aducă mînzul asinei, de Dumînica Floriilor. «Iar dacă S-a apropiat El să scoboare coasta muntelui Eleon (al Măslinilor), toată mulțimea ucenicilor a început cu bucurie să slăvească pe Dumneezu cu glas mare, pentru toate minunile ce văzuseră» (Luca XIX, 37).

În seara de vineri 27 a lunii Nisan, a anului 782 de la fundarea Romei, care corespunde cu 11 martie a anului 34, Iisus se întorsese la Betania, venînd din localitatea Efraim, de lîngă Bethel, cale ca la o zi de Ierusalim. Aci, trase la casa lui Simon Leprosul, ne spun Sfinții Evangheliști Matei XXVI, 7) și Marcu (XIV, 3), unde prietenii și cei ce-l urmau, toți cei ce fuseseră martorii minunii învierii lui Lazăr, li pregătiseră a doua zi, seara de sîmbătă 8 Nisan, masă de mare cinste, la care lua parte și fratele Martei și Mariei. Aci l-a arătat Domnului toată dragostea, culminată de gestul de nesfîrșită prețuire al Mariei Magdalena, care spărgînd vasul de alabastru, a uns picioarele Lui cu mîrezmele de nard, gest care l-a scanda-

lizat pe Iuda Iscarioteanul. Valoarea nardului era de trei sute de dinari și Sfântul Evanghelist Ioan spune necruțător că lui Iuda nu-i era de săracii care puteau fi ajutați cu prețul ce s-ar fi putut lua pe uleiul risipit de mirosoasă, «ci pentru că era tilhar și având punga obștească, lua din ce punea înăuntru». Această cină a dragostei, a recunoștinței și a devotamentului, cu care ocazie Iisus a prezis patimile și moartea sa, «aceasta turnînd acest mir pe trupul Meu, M-a pregătit pentru îngropare» (Mat. XXVI, 12), se termină cu tragica hotărîre luată de Jehuda din Kerieth, în care intrase satana. «Atunci, unul din cei doisprezece, care se numește Iuda Iscarioteanul, s-a dus la arhierei și a zis «Ce-mi veți da și eu vi-L voi da vouă?» Iară ei i-au dat treizeci de arginți. De atunci Iuda căuta prilej potrivit ca să-L vindă» (Mat. XXVI, 14—16).

În ziua următoare, duminică 9 Nisan, sau 13 martie 782, Iisus cu ucenicii plecă din Betania spre Ierusalim, pentru a merge la templu, unde îl aștepta mulțime mare de oameni din popor, uluiți de ultima minune a învierii lui Lazăr din morți. Drumul din Betania spre Ierusalim este pitoresc, șerpuiind pe o brînă a muntelui Măslinilor, printre livezi de măslini și de smochini, cu valea Cedronului spre stînga și satul Siloe, iar spre dreapta, panta muntelui, acoperită cu iarbă proaspătă, în acest anotimp împetritată cu anemone și maci roșii și violacei, acei «crini ai cîmpului», atît de plăcuți privirii lui Iisus. În acea frumoasă dimineață de primăvară, templul lui Zorubabel, înfrumusețat cu trei decenii în urmă de Irod I, strălucea pe colina Moria, înconjurat de ziduri și fortărețe, curți și portice. Inima Domnului se întrista însă, și pentru a doua oară ucenicii îl văzură suspinînd, cu ochii plini de lacrimi, știind ce soartă va avea de-a lungul secolelor acest oraș, care n-a vrut să cunoască împlinirea făgăduinții divine. «Iară dacă S-a apropiat și a văzut cetatea, a plîns-o zicînd : «De ai fi cunoscut și tu măcar în ziua aceasta a ta, cele pentru pacea ta ! Însă acum aceste-a-s ascunse pentru ochii tăi, că vor veni asupra ta zile cînd te vor împresura dușmanii tăi cu șanțuri, te vor înconjura și te vor strimtora din toate părțile, te vor dărîma, vor ucide pe copiii tăi în tine și nu vor lăsa în tine piatră pe piatră, pentru că n-ai cunoscut vremea cercetării tale» (Luca XIX, 41—44).

Ajuns spre poala muntelui, pe malul ripos al piriului Cedrului, era micul sat Betfage, al cărui nume înseamnă : «casa duzilor». Acolo își trimise El ucenicii să-I caute minzul asinei, pentru a urca spre templu, în curțile căruia se îmbulzeau mulțimile dornice să-L asculte. Astfel, credincioșii iudei care cunoșteau bine cartea profeților lui Isaia, aveau să-și amintească de cele spuse de proroc, cu privire la Mesia : «Nu te teme fiica Sionului ! Iată Împăratul tău vine la tine, călare pe minz de asină» (Isaia 62,11). Toți pelerinii iudei care veniră în preajma Paștilor la Ierusalim, au pregătit acest modest și simbolic triumf al Mîntuitorului, strigîndu-l : «Osana !» și binecuvîntînd împărăția viitoare, revelată prin profețiile cunoscute. Strigătele mulțimii de pe ulicioarele colinei Moria și străzile ce duceau spre templu, erau însoțite de glasurile cristaline ale copiilor, ceea ce a miniat în deosebi pe farisei, căci ei li strigau : «Osana, Fiul lui David !».

Cu această ocazie, în curtea templului, numită «a străinilor» au venit la Iisus oșini iudaizanți care au înțeles frumusețea și adîncimea noii invă-

ătăuri și probabil că și solii regelui Abgar al Edesei din Siria, despre care pomenește istoricul Eusebiu al Cezareei, că ar fi trimis să-l poarte la curtea sa¹. Sfântul Evanghelist Ioan redă pe scurt cuvîntarea adresată de Iisus elinilor și prin ei gentiilor, sau tuturor neamurilor. Cuvîntarea a fost întreruptă de semne de sus, de un glas venit din cer: «Am proslăvit și iarăși voi proslăvi!» Domnul Iși profețește moartea, le arată împlinirea cuvîntelor profeților Israelului și-i îndeamnă «Pînă ce este lumina cu voi, credeți în lumină, ca fii ai luminii să fiți!» Zădarnic, inimile celor ce-L ascultau rămîn impietrite și atunci, Iisus S-a depătat și S-a ascuns de ei. Atitea semne se făcuse de El înaintea lor și ei tot nu credeau. De fapt, nu credea clientela castei oligarhice, care conducea templul și care a alarmată de valul de simpatie cu care-L întîmpinase în dimineața aceea miile de suflete curate, urziseră complotul pierzării, deși «și din căpetenii, mulți crezuseră într-insul, dar din pricina fariseilor, nu-L mărturiseau, ca să nu fie depărtați din sinagogă».

Apoi Iisus a plecat cu ucenicii Săi să petreacă noaptea la prietenii din Betania, unde găsea odihna trupului și a sufletului.

În ziua următoare, luni 10 Nisan, 14 martie, Iisus porni iarăși în faptul dimineții spre Ierusalim.

Pe drum, I se făcu foame. Tocmai trecea prin grădînilor de smochini din marginea satului Betsfage; deși era destulă sărăcime pe care ucenicii o ajutară din modesta lor agonisită și omul nu mai trăia ca în vremurile patriarhale, cînd fiecare stătea «sub vița lui de vie și sub smochinul casei lui», totuși, se putea găsi cu ce să-ți potolești foamea în casa unui modest țaran din preajma cetății. Iisus, totuși, preferă să caute o smochină într-un pom de pe cale, dar căută zadarnic fructul dulce printre frunzele verzi. De altfel, nici nu era anotîmpul potrivit, dar vreme era întotdeauna pentru o pildă adîncă. Și în această împrejurare, El blestemă pomul: «De acum, în

1. Abgar este unul din cei opt regi cu același nume ai Edesei, azi Urfa, cetate din nordul Mesopotamiei, care au domnit între anii 132 în. Hr. și 216 d. Hr.

În Istoria bisericească, I, 13, Eusebiu pretinde că a găsit în arhivele Edesei, două scrisori, a lui Abgar către Iisus și răspunsul Mîntuitorului. Tot el relatează și misiunea lui Tadeu, unul din cei 72. S-a mers chiar pînă a se pretinde că în aceste arhive exista și un portret al Domnului, legendă care găsi mult credit, atît în lumea grecească, cît și în cea orientală a primelor secole. Critica a înlăturat însă autenticitatea acestor scrisori, începînd chiar cu Fericitul Ieronim. Reproducem totuși textul acestor scrisori, (după J. Parisot, Dictionnaire de Théologie catholique, I, 67-73), pline de sentimente naive, dar pioase. «Abgar cel negru, către Iisus, bunul doctor, care s-a ridicat în țara Ierusalimului: Doamne al meu, închinare! Mă s-a spus multe despre Tine și tîmăduirile Tale, pe care Tu le săvîrșești fără leacuri și fără burueni doftoricești; că numai prin cuvîntul Tău dai orbilor vedere și faci pe ologi să meargă. Tu curăți pe leproși, scoți pe draci, tîmăduiești pe cei stăpîniți de dăhuri necurate și învii pe cei morți. Cînd am aflat de toate acestea, m-am zis că ești Dumnezeu coborît din cer ca să săvîrșești astfel de fapte, sau că vei fi Fiul lui Dumnezeu, de poți să faci atitea lucruri. De asta îți scriu, ca să vii la mine, ca să mă vindeci de o boală de care sufăr. Am aflat că evreii murmură contra ta și vor să te vatăme. Eu stăpînesc un oraș mic, dar împodobit, care ne-ar ajunge la alindou».

Răspunsul lui Iisus ar fi fost următorul: «Fericit ești tu, acela ce ai crezut în Mine fără să Mă vezi. Căci s-a scris despre Mine, că cei ce Mă vor vedea nu vor crede, dar vor crede cei ce nu Mă vor vedea. Cît despre cele ce mi scrii, chemîndu-Mă la tine, sarcina pentru care am venit fiind îndeplinită, Eu Mă pregătesc să Mă înalț la Tatăl Meu, care Mă-a trimis. Cînd Mă voi fi înălțat la El, îți voi trimite pe un apostol al Meu, care te va tîmădui de mîteahna de care suferi, dîndu-vă viață, ție și celor dimpreună cu tine».

veac să nu se mai facă rod în tine! Și îndată s-a uscat smochinul» (Mat. XXI, 19). Poate că au mers vorbele Lui, tot spre cei de la templu, care îi tirguiau zilele cu Iuda și între ei. O tradiție spune că de smochinul uscat s-a spinzurat vinzătorul.

Clientela templului era împărțită în tabere vrăjmașe, unii țineau cu fariseii, teologii și partizanii dinastiei irodiane, pe care îi interesau mai mult raporturile cit mai bune cu stăpînitorii romani, de pe urma cărora trăgeau profituri personale. Ei și-au împărțit rolurile, căci noua învățătură, prin pericolul ce prezenta îi coalizase pentru a aduna probe evidente de vinovăție, în vederea procesului ce pregăteau în fața procuratorului Pilat. Astfel, ziua de luni a decurs liniștită, vrăjmașii se consultau între ei și-și făceau planuri: «Iar căpeteniile preoților și cărturarii și mai marii poporului căutau să-Lucidă, dar nu găseau ce să-I facă, pentru că tot poporul se ținea de Dînsul ascultîndu-L» (Luca XIX, 47—48).

Seara zilei de luni o petrecu iarăși la odihnă în Betania. A doua zi, marți, începeau zilele tragice. Dis-de-dimineață sosit la templu, lupta se dezlănțui cu toată mărăția de partea lui Iisus și cu toată viclenia tactică a dușmanilor. Cuvintele ce avea să rostească și din care, o bună parte au fost consemnate de părinții sinoptici și de duosul Ioan, spuse în minunat de frumoasele parabole, au scăpărat ca scinteii luminoase într-o noapțe neagră.

Clientela și iscoadele sanhedrinului, arhieriei, cărturari și bătrîni, veniră să-L provoace cu diferite întrebări, dintre care una atacă misterul mesianic în plin: «Spune-ne cu ce putere faci aceasta, sau cine: Cel ce Ți-a dat puterea aceasta?». El le-a răspuns printr-o întrebare, asupra Înaintemergătorului Ioan, dacă botezul acestuia a fost din cer, sau de la oameni. La răspunsul lor de eschivare a dilemei, Iisus le spune: «Nici eu nu vă voi spune cu ce putere fac aceasta», adică nu sinteți voi demni să primiți mărturisirea Mea că eu sînt Mesia, atîta timp cit nu vreți să recunoașteți solia Înaintemergătorului.

Pentru ca viclenii Lui interlocutori să înțeleagă că au fost descoperiți în postura lor de evlavioși doar în aparență, de ochii lumii, nu din adîncul inimii, le spuse prima parabolă a părintelui care avea doi fii, unul sincer, altul fățarnic. Învățătura parabolei este un avertisment usturător: «Adevăr vă grăiesc, că vameșii și păcătoasele intră înaintea voastră în împărăția lui Dumnezeu» (Mat. XXI, 31). Nici n-au apucat ei să se reculeagă din uluirea în care se găseau, că Iisus le spune o altă parabolă, strălucitoare ca frumusețe și tîlc, cu gospodarul care a sădit vie, a îngrădit-o cu gard, a săpat teasc, a zidit foșor de pază, a dat-o năimiților s-o lucreze și s-a dus într-o țară îndepărtată, ca la vremea culesului, în loc să primească roada ce i se cuvenea, să vadă trimișii izgoniți și pe fiul său omorît. Și Iisus le adresează aceea întrebare laconică, răspunsul fiind sentința ce singuri și-o dădeau la întrebarea: «cu ce puteri faci Tu toate acestea?» «Și i-au răspuns: Pe cei răi rău îi va pierde, iară via o va da altora, care-i vor da roadele la vreme» (Mat. XXI, 41). Furia fariseilor ajunsese la culme, căci, spune Sfîntul Evanghelist Matei: «căutau să-L prindă, dar se temeau de popor».

Ca să fie mai deplină înfrîngerea «cărturarilor și fariseilor» Iisus le spuse și pilda: «Împărăția cerurilor se aseamănă cu un împărat care a făcut nuntă fiului său și a trimis slugile sale să poștească pe cei chemați la nuntă, dar aceștia n-au voit să vină». Atîtea moduri de a le dezvălui

«taina cea din veac ascunsă», de a-i scoate din eroare, încăpăținare, fanatism și perfidie, dezvăluindu-le viitorul tragic ce-i aștepta, cetatea și templul distrus, familiile imprăștiată și ucise, străinii poftiți la ospățul noii credințe ce se ridica pe cenușa iudaismului, o omenire nouă, un om renăscut. Mințile lor strîmte și sufletele lor ruginite n-au rodit însă decît pierderea fizică a ființei plîpînde pe care o vedeau și-i irita la culme «căci atunci cea fariseii s-au dus și s-au sfătuit cum l-ar pierde în vorbă».

Această zi de marți 11 Nisan, (15 martie) anul 782 al Romei, este ziua copleșitoarelor pîlde și profeții care cuprînd în ele toată economia mintuirii și sensul istoriei poporului ales. Partizanii lui Irod Antipa, al «vulpii acesteia», cum l-a denumit Iisus (Luca XIII, 31), negustorii și bancherii din aceea vreme intrară și ei în scenă, întrebînd dacă se cuvine să plătească dajdia împăratului roman străpînitor. Ei nu urmăreau de fapt, decît să prindă un cap de acuzație contra lui Iisus, pe care să sprijine acțiunea lor în fața forței civile a statului, procuratorul Pontiu Pilat. Răspunsul pe care-l primiră, le-a scos un strigăt de uimire și aprobare: «Și auzind ei aceasta, s-au mirat și lăsîndu-L s-au dus». În răspunsul Său, Iisus n-a contestat obligațiile către romani dar El a pus agonisita morală, aurul conștiinței de-asupra celui material, care este trecător. Adevărata bogăție este în Dumnezeu, avuția cea eternă, pe care trebuie să-o caute omul.

Veniră la rînd saduchei, care dădeau cărților lui Moise o interpretare literară și nu se preocupau de loc de nemurirea sufletului, de viața lui de după moarte, ci le plăcea să trăiască în luxul și desirîul adus în Iudeea de stăpînitorii romani, cu care întrețineau cele mai strînse raporturi.

A cui va fi la învierea din morți femeia care a fost soția a șapte frați, căsătorii cu ea succesiv, pentru a da — potrivit legii lui Moise — progenitură fratelui decedat? În această întrebare batjocoritoare se vede un atac perfid asupra temeiurilor însăși ale credinței iudaice și Mîntuitorul subliniază primatul spiritual, cînd le spune că la reinviere «toți vor fi îngeri ai lui Dumnezeu», cînd va fi iubire pură, nu erotică, pieritoare, cînd sufletele vor renaște spre desăvîrșire, nu spre păcat, și viața va fi armonie, lumină și cîntec de laudă a Creatorului. Acesta este nimbul de raze al adevăratului creștin și fariseii și cărturarii au înțeles că toată viclenia și ispita era zadarnică, întrucît l-au spus: «Invățătorule, bine ai grăit». Dar nici Iisus nu-i cruța, biciuindu-i cu vorbe de foc, în fața poporului care văzuse limpede că de meschini și falși erau, pe cînd Iisus rămăsese cu nimb de măreție, pe amvonul marilor și adîncilor învățători. Ei s-au prins în mrețele lor proprii, cînd au răspuns că Hristos Mîntuitorul era fiul lui David, căci nu putea să-i fie fiu decît cu trupul, pe cînd în spirit, David însuși îl numește «Domnul său», căruia Dumnezeu îi va pune pe dușmanii Săi, așternut picioarelor Lui. Coaliția acestor tabere de farisei cu arhierii și cărturarii lor, tilcutorii Scripturilor cu irodienii care pactuizaseră cu invadatorii romani, cu saduchei, pozitivisti vieții practice, — tabere ostile care se destrămau și se încăierau adesea și aveau să ducă, peste trei decenii jumătate, patria lor la ruină pentru două milenii, această coaliție a fost spulberată și stigmatizată în fața poporului. Capitolul XXIII din Sfîntul Evanghelist Matei este înalta judecată și rechizitorul practicilor fățarnice, a formalismului, a tuturor păcatelor ca-

pitale, practicate cu insolență de aristocrația templului. «Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici că dați zeciuială din izmă, din mărar și din chimen, dar nesocotiți cele mai de seamă porunci ale legii: dreptatea, mila, credința». Acestor netrebnici, care cutreeră marea și uscatul ca să dobândească un prozelit, spre a-l face apoi un îndoit fiu al gheenei, Iisus le spune: «Șerpi, pui de viperă, cum veți scăpa de osindă?».

Doboriți, striviți sub propria lor ticăloșie, acuzatorii rămân muți și Demnul îi lasă zdrobiți, pentru a trece în curtea mare a templului, unde le arată văduva săracă, punându-și obolul sărăciei sale în cutia milelor. De pe monumentalele trepte de piatră, părăsind templul, în care nu avea să mai revină, acel «al treilea templu», refăcut și împodobit de Irod I cu trei decenii în urmă, ucenicii, ca să-L facă să mai uite hărțuierile acelei zile obositoare, îi arată zidurile impunătoare, înăluntru cărora pulsa inima statului teocratic iudaic. «Iar Iisus le-a zis: vedeți toate acestea? Adevărul vă grăiesc: nu va rămânea aicea piatră pe piatră, care să nu se risipească».

Apoi, ceața sfântă coborî tăcută panta colinei, trecu prin albia Chedronului și urcă poteca spre coama muntelui Măslinilor, printre grădinile de smochini, rodii și măslini, mărginite de ziduri rudimentare de piatră, printre țarinile inverzite, sub cerul senin al primăverii palestinieni. Ziua dădea în deseară și o boare răcoroasă venea dinspre Mediterana. «Apoi, când ședea El pe muntele Elionului, s-au apropiat de Dinsul ucenicii Lui deosebi și au zis: «Spune nouă cînd au să fie acestea și care e semnul venirii Tale și al sfîrșitului veacului?» Intrebarea l-o pusese cei mai apropiați dintre ucenici, cei doi frați apostoli, fiii lui Zebedei, Iacob și Ioan cel tinăr, viitorul evanghelist și autor al Apocalipsei. Iisus medita privind în vale spre cetatea peste care se lăsau umbrele amurgului. El era obosit și copleșit de tristețe.

«Care va fi, Doamne, semnul venirii Tale?» — l-au întrebat cei patru ucenici.

«Vedeți să nu vă înșele cineva! Căci mulți vor veni în numele Meu și vor zice că sînt Eu și pe mulți vor înșela. Iară cînd veți auzi de războaie și zvonuri de războaie, să nu vă spălmîntați»...

În timp ce se lăsa inserarea peste cetatea din vale, de unde se ridicau fumurile «jertfei de seară» ce se făcea «la apusul soarelui», cei unsprezece ucenici ascultară fascinați profețiile dărimării Ierusalimului și prăbușirea finală a neamului omenesc și a lumii, peste veacuri și milenii, care sînt doar clipe la Dumnezeu.

Două momente diferite. Unul istoric, legat chiar de generația Mintuitorului, dărimarea Ierusalimului avînd să se întimplă cam patru decenii mai tîrziu, cîțiva din cei de față mai fiind încă în viață, căci «nu va trece neamul acesta pînă vor fi toate acestea». Al doilea moment se pierde în negura generațiilor viitoare: «Însă de ziua și ceasul acela nu știe nimeni, nici îngerii din ceruri ci numai Tatăl Meu singur». Mister de năpăstruns; nu-i dat științei omului să-l afle! Cerul și pămîntul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece» (Mat. XXIV, 35).

Ca să îndulcească oarecum amărăciunea ucenicilor și tristețea ce-i copleșise, Mintuitorul le spune cele două parabole: a servitorilor care tre-

buiau să vegheze în așteptarea Stăpînului și aceea a fecioarelor înțelepte și nebune, care au ieșit întru întîmpinarea mirelui și miresei, cu îndemnul final: «Priveghiați dară, că nu știți nici ziua, nici ceasul în care are să vie Fiul Omului».

Tot acum, El Se vădește pe Sine, ca Marele și Dreptul Judecător, destăinuind de astă dată ucenicilor devotați, ridicînd puțin vâlul de pe mintea lor omenească, ca să știe: «Cînd însă va veni Fiul Omului în slava Sa, avînd cu Dinsul toți sfinții îngeri, atunci va ședea pe scaunul slavei Sale. Și se vor aduna înaintea Lui toate popoarele și-i va despărți pe unii de alții, cum desparte păstorul oile de capre». Ultimele Lui sfaturi au fost îndemnuri de iubire a aproapelui, de milă creștină și devotament pentru umanitatea în suferință.

Ziua de marți se sfîrșise, grea de evenimente, grea de gînduri și de întrebări copleșitoare pentru biata, neputincioasa înțelepciune omenească. Iacov și Ioan coboară spre Ghețimani, la poalele muntelui, unde își aveau casa. Petru și Andrei se întoarseră în Ierusalim, iar Iisus, cu o parte din prietenii Săi, cobori în latura apuseană a Elionului, în Betania. Aici, El petrecu în liniște și reculegere, în intimitatea devotatelor Sale gazde, Lazăr, Marta și Maria Magdalena. Nici la templu nu se petrecură evenimente demne de semnalat, căci marile evenimente se pregăteau în altă parte, la locuința Caiafei, marele arhiereu în acel an, «unde căpeteniile preoților și cărturarii căutau cum L-ar prinde cu viclesug, să-L omoare». Modalitatea au aflat-o ușor, cu ajutorul diavolului «care pusese acum în inima lui Iuda al lui Simon Iscarioteanul, gînd să-L vindă», «iară ei s-au bucurat și s-au tocmît să-i dea bani».

Trădarea și vînzarea fusese astfel pusă la cale. Satana triumfa, dar nu i-a fost lungă bucuria, căci în a cincea zi, porțile iadului aveau să fie slărite de Sfînta Lui Înviere.

Iată în cetatea de jos, la o sută de metri sub nivelul nimbului care strălucea în acea seară pe virful Eleonului, al muntelui Măslinilor, vermina omenească era împărțită în trei tabere. Una, imensă, care își făcuse corturi și în afara zidurilor, căci istoricul Iosif Flaviu spune că la marile sărbători se adunau ca la trei milioane de pelerini. Alta, erau legiunile romane care veneau în cetățile și în cele trei cazemate ale orașului, lărgite și făcute inexpugnabile de Irod I. Fasael, Antonia și Mariamne. În acel an trupele erau comandate personal de proconsulul Pontiu Pilat, venit de la Cezareea cu toată curtea și cu soția sa Claudia Procula, care avea să-i trimită vorbă în timpul procesului din pretoriu: «Să nu faci nimic Dreptului Aceluia, căci multe am suferit astăzi în vis pentru El».

Cea de a treia tabără era a celor douăzeci de mii de leviți, care trăiau pe acea vreme din dările în natură și bani ale milioaneilor de israeliți. Arhieriei și exegetii templului aveau deci tot interesul să-L urmărească, din Galileea natală, pe Acela ce strica legea și mai ales socotelile, căci mulțimea de norod se ținea de El și-i plăcea foarte învățătura Lui, care nu călca cele scrise în cărțile lui Moise și ale profeților, dar le dădea o interpretare altruistă, în «duh și în adevăr». Porunca iubirii, Evanghelia păcii și înfrățirii strica socotelile lor imediate, și Nicodim, ucenicul de taină, a fost redus la tăcere cînd a încercat să arate pericolul de a-L suprima pur și simplu, căci «Omul acesta săvîrșește minuni și mulți se iau după Dinsul. De-L vom lăsa în pace, toți l se vor închina Lui și romanii

veni-vor să ne nimicească cetatea și neamul». Astfel rațiunea de stat era invocată pentru a determina și pe cei ce mai șovăiau, ca să ceară prinderea lui Iisus și supremul sacrificiu. «Cu toate acestea, — spune un iscusit scriitor laic, principiul că nevinovatul poate plăti pentru cei vinovați, că moartea unui singur om poate folosi mântuirii obștești, nu era cu totul străin de conștiința anticității. Miturile eroice ale păgînilor cunoșteau și celebrau jertfirea de bună voie a celor nevinovați. Îl aminteau pe Pilade, care se lăsă omorât în locul vinovatului Oreste; pe Macaria din singele lui Eracle, care scăpă cu viața-i, viața fiilor săi; pe Alcest, care primea moartea ca să înlăture de la Admet al său, răzbunarea Artemidei; pe copilele lui Erecteu, care se jertfeau pentru ca tatăl lor să scape de loviturile lui Neptun; pe bătrînul rege Codru, care se arunca în Ilis pentru ca atenienii săi să iasă învingători; și pe Decius Mure, cu fiul său cu tot, cei care se consacrau Manilor în imensul iureș al bătăliei pentru ca romanii să-i înfrîngă pe sarmați; și pe Curtius care se aruncă, cu armură cu tot, în prăpastie, întru mîntuirea patriei; și pe Ifigenia, care înlăture gîtul sub cuțit, pentru ca flota lui Agamemnon să poată ajunge la Troia.

Dar aceste jertfe, atunci cînd erau de bună voie, se aduceau întru mîntuirea unei singure ființe, ori a unui restrîns grup de oameni; cînd erau silnice, adăugînd o nelegiuire nouă la cele pe care voiau să le ispășească: cazuri de răzleață dragoste ori crime supersitițioase.

Nu se văzuse încă un om care să ia asupra-și toate păcatele muritorilor, un Dumnezeu care să se întemnițeze în carne, spre a mîntui neamul omenesc, să-l facă în stare de a urca de la bestialitate spre sfințenie, de la umilnța tînei, spre Împărăția Cerurilor. Desăvîrșitul ce-și ia asupra-și toate bicisniciile; neîntinatul ce se-narcă cu toate nelegiuirile; dreptul ce-și ia răspunderea tuturor nedreptăților se arăta în chip de sărman și pribeag, în zilele lui Caiafa. Cel ce va să moară pentru toți, teslarul galileean ce-i turbură pe bogătașii și pe preoții Ierusalimului, e acolo, pe muntele Măslinilor, la cîțiva pași de Sinedriu. Cei șaptezeci care nu-și dau seama că ascultă în clipa aceea de voința Huhitului, hotărîsc să pună mina pe El mai înainte de zilele Paștelui. Dar pentru că-s lași, ca toți stăpînii, un singur gînd îi mai frămîntă: frica de oamenii care-l iubesc pe Iisus. Ca să-i scoată din încurcătură, spre marea lor noroc, li se înfățișă a doua zi, unul din cei doisprezece: cel cu punga, Iuda Iscarioteanul.

Era joi de dimineață; soarele se înălța peste livezile Betaniei, uscînd roua de pe frunzele măslinilor, de pe oleandrii în floare și de pe cactușii ghimpoși de pe marginea ogoarelor. Marea Joi a spălării picioarelor, a Sfîntei Euharistii și a preoției începea, ca orice altă zi de primăvară, dar cîl va fi viață pe pămînt, Joia Mare, Ajunul Patimilor Domnului, va fi ziua suferinței salvatoare, ziua în care Mîntuitorul ne îmbălsămează sufletul cu Sfintele Specii, pîinea și vinul, Trupul și Singele Său.

Joi 13 Nisan (17 martie), anul Romei 782 și al Domnului 34 începea. Undeva, pe un gard în curtea Caiafei, un cocș bătut din aripi speriat. Pe o ușă dosnică se strecurase Iuda al lui Simon din Keriot!

AL. A. BOTEZ

PUNCTE DE VEDERE PENTRU APRECIEREA LITERATURII ROMÎNE RELIGIOASE MEDIEVALE

Literatura romînă medievală, aceea dezvoltată între anii 1300—1800, a fost denumită și cercetată pînă acum ca o «literatură veche». Denumirea nu mai poate fi folosită azi, pentru că ea nu exprimă nimic din conținutul ideologic și artistic al acestei literaturi; denumirea de «veche» nu fixează nici măcar în timp durata ei, noțiunea «vechi» fiind foarte relativă.

Literatura acestor secole este expresia condițiilor materiale și social-politice ale orînduirii feudale romînești și, deci, ea trebuie studiată științific și literar, ca atare.

În această orînduire bogăția țării se află în mina clasei stăpînitoare, formată din voievozi, boieri și instituțiile bisericești, toți proprietari de moșii întinse și sate întregi. Populația majoritară era țărănimia. Mihail Kogălniceanu, prin 1844, face următoarea apreciere despre țărani romini din timpul feudalismului: o stare de oameni «asupra căreia razimă toate sarcinile, afară de cele folositoare și care ne hrănește pe noi, leneșii și trîndavii orașelor»¹.

Intr-adevăr, țărani, mai toți iobagi, erau obligați să dea clasei stăpînitoare *dîjmă* din produsele muncii lor, să plătească *biruri* și să muncească gratuit mai multe zile pe an, pe moșiile stăpînitorilor. Răzeșii, puținii țărani liberi și micii proprietari de pămînt, n-au constituit un element principal în economia feudală și o dovadă de aceasta este că, cu timpul, mica proprietate răzeșească a fost înghițită, «rășluiită», de nemărginita proprietate a feuda- lilor. Atunci s-au născut versurile populare:

Ard-o focul răzeșie !
Eu chiteam că-i boierie,
Și-i numai o sărăcie !
Pentru-o palmă de pămînt
Zilele mi-am dat în vînt
Ani întregi m-am judecat
Și nimic n-am cîștigat !

Numărul cel mai mare de procese intentate de răzeși împotriva rășluito- rilor feudali a fost în sec. XVIII—XIX.

Din cauza greutăților care-i apăsau, țărani s-au răscolit în mai multe rînduri împotriva feudaților. «Bejeniiile» — adică emigrarea în masă dintr-un loc într-altul — amintite în poeziile noastre populare, de origine medievală, au fost o formă de luptă anti-feudală a țărănimii iobage, alături de răscoale.

În afară de lupta dintre iobagi și feudal, s-a mai dezlănțuit puternic o luptă între diferitele categorii ale clasei stăpînitoare; între domn și boieri,

1. În schița **Fiziologia provincialului în Iași**, publicată în 1844. Vezi M. Kogălniceanu, Scrieri alese. Ediție îngrijită și prefațată de Dan Simonescu, Ed. II, București, E.S.P.L.A., 1956, p. 124.

între boierii băştinaşi şi boierii levantini aduşi de turci şi greci, între cler şi boieri. Aceste lupte au lăsat şi ele urme adinci în literatura medievală română.

Literatura medievală, în cea mai mare parte a ei şi în esenţa ei, este o literatură a clasei dominante; este o literatură scrisă de boieri şi de cler, este literatura incurajată de domni. Ea reflectă veridic şi în imagini artistice forţa intelectuală scriitoricească a aristocraţiei clericale şi interesele de clasă ale boierimii, interese care se ciocneau adesea cu tendinţele de centralizare ale puterii feudale, din partea dominatorilor.

Dar alături de aceste particularităţi care stau, ambele la baza numai a literaturii clasei dominante, în literatura medievală coexistă şi un al treilea aspect: cultura populară şi tendinţele poporului iobag, care combăteau, prin opere scrise, cu umor, cu severitate, dar şi cu blestem, pe asupritorii feudali.

Aceste particularităţi ale societăţii feudale, au determinat dezvoltarea literaturii noastre — indiferent de limba în care s-a scris: slavoneşte, româneşte sau greceşte — în trei direcţii: literatura religioasă, literatura istorică a cronicarilor, literatura difuzată prin «cărţile populare».

Vom poposi în rîndurile care urmează, pe culmile înalte şi mai luminoase ale literaturii medievale cu caracter religios. Această literatură s-a îmbrăcat, mai întii, în limba slavă. Sute de manuscrise vechi slave, din Biblioteca Academiei R. P. R. şi din alte biblioteci ale ţării, stau mărturie pînă azi, că la romini, prin sec. XIV, XV şi XVI, se scria şi se citea mult în slavoneşte. Cărţile cuprindeau rugăciuni pioase, în legătură cu viaţa materială: de ex. rugăciuni la zidirea caselor, la săparea fîntinilor. Altele cer ajutorul divin pentru semănături rodnice şi culesul viilor². Ca texte slave scrise mai artistic au fost răspîndite la noi, încă din sec. XIV şi XV, operele scriitorului bisericesc bulgar Evtimie, patriarhul *Tirnovei*. Dintre ele s-a citit mai mult *Viaţa Sfintei Filofteia*. Preferinţa aceasta se explică pentru că unul din primii voievozi romini a cumpărat — pentru a-şi manifesta sentimentele lui pioase — moaştele Sfintei şi le-a adus de la Tirnova, din Bulgaria, unde erau mai în pericol de pirjolu turcilor, la Curtea de Argeş.

Un călugăr sîrb, *Nicodim*, a întemeiat în sec. XIV, în Oltenia, marile mănăstiri Vodiţa (1374) şi Tismana (1385). Minunate legende a creat poporul de atunci despre viaţa lui Nicodim şi despre modul cum a ridicat pe Valea Cascadelor, în sălbăticia de nepătruns a munţilor, marile ziduri ale cetăţii şi mănăstirii. De pe apa Tismanei s-au răspîndit apoi ucenicii lui Nicodim în Transilvania, în Moldova, şi au întemeiat alte mănăstiri: Prislopul, Neamţul. Ucenicii sfîntului Nicodim n-au lăsat uitării viaţa pîoasă şi rodnică a lui Nicodim, ci i-au compus o biografie scrisă în limba slavă. Din nefericire, această biografie hagiografică s-a pierdut în vîlmăşagul veacurilor trecute, dar ea ni s-a transmis, în parte, de Partenie. Fiind egumen al Tismanei, pe la 1763, Partenie (de la 21 mai 1764, ales episcop al Rîmnicului) a compus *Viaţa Sfîntului Nicodim*, folosind şi datele vechii biografii scrise slavoneşte. Însăşi opera lui Partenie s-a pierdut, dar după ce se făcuse o prelucrare a ei de către ieromonahul Ştefan, în anul 1839³. Din acest monument literar religios aflăm că Nicodim trebuia să înveţe «cele politiceşti», pentru a se înălţa, după voia părinţilor săi, «întru cinste şi boierii mari împărăteşti». Ştim că

2. P. P. Panaitescu, *Cultura feudală*, în V. Costăchel, P. P. Panaitescu, A. Cazacu, *Viaţa feudală în Ţara Românească şi Moldova* (sec. XIV-XVII), Bucureşti, Ed. ştiinţifică, 1959, p. 516.

3. *Vieaşa prea cuviosului părintelui nostru Nicodim, Sfîntului*, ed. îngrijită de episcopul Iosif Bobulescu, Bucureşti 1883, 82 p. Ed. nouă la Craiova, 1935.

Nicodim aprofundase cărțile sfinte ale Bibliei, precum și gramatica slavonă. Dar Nicodim renunță la strălucirile promițătoare ale lumii și fugi din casa părinților la muntele Athos, unde se făcu monah.

La Tismana, Nicodim a pus temelia primei școli romine unde s-a învățat «scrierea frumoasă» și împodobirea manuscriselor cu desene, înflorituri și impletituri de linii colorate viu — *miniaturile*. El însuși a fost un caligraf și miniaturist iscusit și azi putem admira paginile Evangheliei scrisă în 1405, la Tismana.

Mănăstirile, în evul mediu, au săvârșit multe lucruri bune în folosul poporului: au fost cetăți de apărare împotriva dușmanilor năvălitori; în chiliile lor au luat ființă primele școli, primele biblioteci, primele tipografii. În chiliile mănăstirilor au învățat chiar și țărani să scrie și să citească. Iată ce simplu, dar expresiv, scrie în slavonește unul dintre acești vîrstnici școlari, pe un vechi manuscris: «Vrei, frate, să ajungi știința scrisului? Atunci ia des în mină pana, uită-te la cursul literii, nu cruța hirtia, iar cu vremea, nu te vei mai rușina a scrie»⁴.

Între anii 1401—1411 a trăit la curtea domnească din Suceava a lui Alexandru cel Bun, scriitorul bisericesc Grigore Țamblac. Într-una din predicile lui (a scris vreo 21), Țamblac arată un spirit mai independent față de puterea ce exercita atunci voievodul. El spune că puterea «țarului este limitată»: «Nu se va izbăvi — scrie el — prin multele lui puteri, și de tot nu se va izbăvi, cu toată forța lui». Țamblac avea simț poetic; îi plăcea să-și îmbrace ideile în dialoguri vii, în stil figurat și folosea exclamații patetice. Iată în ce cuvinte mișcătoare exprimă el durerea Maicii Domnului, când aceasta își vede Fiul răstignit: «O, soare! de-acum încet, încet, lumina ochilor Mei va intra în pămînt. O, lună! ascunde-ți razele; raza sufletului Meu se lasă în groapă!».

Pe teritoriul Moldovei, Țamblac a compus o operă hagiografică: «*Viața Sfîntului Ioan cel Nou*». Aceasta este biografia unui negustor din Cetatea Albă, canonizat de Biserică. Moaștele sfîntului au fost depuse la Suceava, capitala de atunci a Moldovei, iar pe Sfîntul Ioan cel Nou, moldovenii l-au considerat patronul Moldovei. Literatura religioasă slavo-romină a început prin legende hagiografice, prin biografii apologetice de sfinți. La acest gen, au avut preferințe acele vieți de sfinți ale căror moaște se aflau pe teritoriul țării noastre: Sfînta Filoftea, Sfîntul Nicodim, Sfîntul Ioan cel Nou, în sec. XVIII Sfînta Paraschiva.

Acest proces de localizare se întilnește identic și în literaturile popoarelor slave înconjurătoare. Bulgarii au creat legenda despre Sfîntul Simeon, țar canonizat. Sîrbii au alcătuit viața Sfîntului Sava, sfîntul lor național, despot canonizat. Rușii kieveni au compus legende hagiografice despre frații Boris și Gleb. Istoricii literari sovietici (Orlov, Lihacev, Gudziî ș.a.) numesc aceste creații literare «jitiî», sau «literatura vieților». Operele respective sînt considerate în tratatele sovietice ca protest împotriva Patriarhiei bizantine de la Constantinopol, care voia să impună popoarelor din răsărit, sfinți exclusiv greci și, deci, o literatură hagiografică exclusiv bizantină. «Viețile sfinților naționali» au fost primele opere literare prin care s-a manifestat ideea autonomiei religioase, a înlăturării, sau, în orice caz, a diminuării puterii patriarhului constantinopolitan.

4. Damian P. Bogdan, *Despre manuscrisele slave din Biblioteca Academiei Romine*, București, 1940, p. 12-13.

Aceeași tendință de autohtonizare a unei literaturi religioase generale s-a manifestat și la romini. Din îndemnul lui Mircea cel Bătrîn, Alexandru cel Bun, s-au alcătuit «jitiile» unor sfinți care deveneau apoi. protectorii oficiali ai țărilor respective: Sfânta Filoiteia, mai târziu Sfântul Dimitrie Basarabov în Țara Românească — Ioan cel Nou, mai târziu Sfânta Paraschiva în Moldova.

Primii noștri scriitori și traducători au găsit în operele slave religioase și laice, primele modele scrise de comparații poetice metafore, întrebări, exclamații și din măiestria artistică a literaturii religioase au învățat mai târziu mijloacele de exprimare poetică.

Pe la începutul secolului XVI, în regiunea Maramureșului au fost traduse în românește mai multe texte slave bisericești. De ce Psaltirile: Scheiană, Hurmuzaki, Voronețeană, de ce Apostolul de la Voroneț s-au tradus în vremea aceea, în Maramureș?

Primele texte literare românești s-au ivit în Maramureș, pentru că aici era, în secolul XVI, o regiune de prosperare economică. Documentele istorice au dovedit că Maramureșul era răscrucea drumurilor comerciale între nordul și sudul, între orientul și occidentul Europei. Comerțul îl făceau negustorii străini, care erau de diferite religii. Aceștia au transmis românilor ideea populară a reformelor religioase, ca și în cărțile religioase să nu mai folosim limbi moarte, slavona ori greaca, latina, neînțelese de popor, *ci limbi vii, vorbite de întregul popor*. Apariția primelor texte literare române, act cultural cu adevărat revoluționar, este un act al voinței populare. Aceste texte au o importanță extraordinară pentru originea limbii noastre literare, pentru că ele au fixat primele forme scrise ale limbii române.

Un pas mai departe pe linia dezvoltării limbii române literare l-a făcut Coresi, între anii 1557—1582. El a lucrat în secția chirilică a tipografiei protestante a lui Honterus din Brașov, publicând în 24 de ani, cam 22 de cărți voluminoase, dovedind astfel un meșteșug tipografic foarte avansat pentru vremea aceea. Coresi a tradus, el pentru prima dată, unele cărți religioase, apoi a revizuit vechile traduceri, în vederea tipăririi lor; a eliminat particularitățile dialectice ale graiului maramureșan și a adoptat o limbă ce se vorbea în regiunea dintre Tirgoviște și Brașov. Această regiune era în preajma curții domnești, era regiunea unui umanism cultural ridicat, al sașilor brașoveni, era regiunea schimburilor comerciale dintre Țara Românească și Transilvania. Toate aceste împrejurări au făcut ca limba operelor lui Coresi să fie dialectul muntean al păturii culte. În ce privește limba cărților bisericești, Coresi a susținut cu tărie argumentul că «întru beserecă mai virtos cinci cuvinte cu înțelesul meu să grăesc, ca și alaltă să învățe, decît un întunérec (în limba veche «întunerec» însemna și 10.000) de cuvinte neînțelese într-alte limbi». Argumentul în favoarea folosirii limbii române în biserică, în locul limbii slave, neînțelese de popor, nu este original al lui Coresi, ci acesta l-a împrumutat din epistola I-a a Sfântului Apostol Pavel către Corinteni (XIV, 19), ceea ce înseamnă că Coresi cunoștea și înțelegea conținutul cărților pe care le tipărea. Coresi a găsit argumentul așa de potrivit cu scopul urmărit de el, încît l-a folosit în mai toate cărțile românești pe care le-a tipărit: *Întrebare creștinească* (= Catechismul, 1559), *Tetравангhelul* (1561), *Psaltirea* (1570, 1577)⁵. El citează

5. I. Bianu și N. Hodoș, **Bibliografia românească veche**, I, București, 1903, p. 45, 55, 64. I. Bianu și Dan Simonescu, **Bibliografia românească veche**, IV, București, 1944, p. 6.

epistola Apostolului Pavel ca un fel de acoperire a lui împotriva acelor care, eventual, l-ar fi acuzat de inovații dăunătoare tradiției slave bisericești.

O însemnare scrisă la Brașov, în 1570, pe un Octoih, cărturarul Oprea, care a activat în domeniul școlii românești, stăruie ca «feciorii» de la școală să înțeleagă ce citesc pentru că limbi străine, ca «sîrbște și letinește să știe numai cine iaste om cărtulariu, oare preot, oare dascăl, oare diac, iară *mișălimea* n-are lipsă de a știre»⁶.

Cuvintele cărturarului Oprea arată clar că pe la 1570 era la Brașov un curent puternic susținut de Coresi și alții, ca și «mișălimea», adică cei «săraci», cei de origină «joasă», să învețe a scrie și citi limba românească. Rezultă că operele literare religioase din sec. XVI au avut, în ce privește promovarea limbii literare române, un rol ce nu poate fi contestat. Coresi a multiplicat operele sale în mii de exemplare. Cărțile lui s-au răspândit nu numai în Ardeal, dar și în Muntenia.

În Moldova, domnitorul Petru Șchiopul avea în biblioteca sa cărți coresiene. Această circulație a asigurat răspîndirea *pe raze mari* a formelor literare lingvistice și prin aceasta s-a ajuns la o unitate a limbii române scrise. Pentru acest motiv, Coresi a fost considerat «părintele literaturii române» și cred că acest primat cronologic nu i se poate lua.

Descoperiri documentare mai noi⁷ au dovedit că dintre reformele religioase populare care au stimulat dezvoltarea literaturii bisericești în limba română, luteranismul a fost cel mai puternic. Se poate vorbi despre o încercare ca să se traducă Biblia în românește, în întregime, chiar de la începutul secolului XVI, sub influența unor cărturari protestanți. Atitudinea romînilor era de a se folosi de toate avantajele oferite de adepții reformelor religioase populare, dar, în același timp, de a păstra neștirbită tradiția bisericească ortodoxă. Lucrul acesta îl dovedesc unele din cărțile coresiene (*Molitoelnicul* și *Cazania*, calvinizate, din 1564), precum și o notiță scrisă de mină pe un *Molitoelnic* slav, fost în 1569 al bisericii Sf. Nicolae din Scheii-Brașovului. Notița cuprinde o învățătură de cum trebuie să se poarte ortodocșii cu cei care vor să se lase de «legea lătinească și de a lu Mărtin ereticul și de toate ereșele lor și de toate hulele lor cu carele hulescu pre Duhul Svînt și pre Preaceșta și pre svinții lu Dumnezeu și pre svintele icoane»⁸.

În secolul XVII, centrul cultural ardelenesc se mută de la Brașov la Alba Iulia. Aici se tipărește, în 1648, în limba română *Noul Testament*.

În prefața originală adresată craiului Ardealului Gheorghe Rákóczy, mitropolitul Simeon Ștefan, între altele, scrie: «N-au făcut Dumnezeu oamenii pentru crai, ce au ales Dumnezeu și au rînduit craii și domnii pentru oameni»; aceasta este o idee îndrăzneată pentru vremea ieudală și nu valorează mai puțin ca și cunoscutele lui idei progresiste despre îmbogățirea limbii noastre cu vorbe noi — sau ca ideea că «să izvodim», adică să traducem operele noastre scrise «așia, cum să înțeleagă toți... romîinii»⁹.

Să ne oprim măcar puțin și la Varlaam, fiul de țaran din satul Baloțești, pe apa Putnei, ajuns mitropolit al Moldovei. Într-o operă a sa de

6. N. Sulică, *Cea mai veche școală românească...*, la Candid C. Mușlea, *Biserica Sf. Nicolae din Scheii-Brașovului*, vol. I, (1292-1742), Brașov, 1943, p. 70.

7. Comunicarea lui Șerban Papacostea, ținută în ianuarie 1958 la Institutul de istorie al Academiei R.P.R., privind mișcarea protestantă în Moldova sec. XVI, în lumina unor documente cunoscute, publicate în 1952, de cercetători poloni.

8. I. Prișcu, *Din două manuscrise*, în *Țara Birsei*, II (1930), p. 131.

9. I. Bianu și N. Hodoș, *Bibliografia românească veche*, I, p. 167 și 170.

tinerețe, pe cind era numai un umil călugăr în creerii munților, la mănăstirea Secu, Varlaam scrie că el nu poate face cit ar vrea pe ogorul învățăturii, pentru că «mai dinainte vreme au avut oamenii osirdie mare spre învățătură». Evident, Varlaam se gîndește la cultura clasică greco-latină. Lumina acestei culturi era așa de strălucitoare, încît — continuă Varlaam — «au luminat lumea, ș-au îndreptat spre lucruri bune, domni și împărați».

Învățăutul țaran moldovean, cu amărăciune în suflet, opune culturii clasice greco-latine, înapoiata cultură a Moldovei din vremea lui: «Iară în vremea de acum s-au stînsu și s-au întunecat osirdiia aceia, de nice știm pre noi învăța, nice pre alții»¹⁰. Văzînd el că «limba noastră romînească n-are carte pre limba sa» și totuși rîvnind ca limba noastră să devie o limbă capabilă să exprime elemente de cultură, Varlaam tipărește în 1643, la Iași, opera «Carte romînească de învățătură». Sub formă de cazanii, autorul explică dogma creștină la nivelul înțelegerii poporului. Pentru criticii și istoricii literari, interesant este că modul de exprimare al autorului se apropie mult de limba țărănimii, că încearcă să aducă această limbă la nivelul limbii literare.

Înșiși contemporanii lui Varlaam au constatat și au apreciat talentul de scriitor al lui Varlaam. Astfel, Vasile Lupu, domnul Moldovei, mărturisește că opera lui Varlaam este, cu adevărat, un «dar adus limbii romînești». Iată un exemplu poetic de cum exprima Varlaam, acum 315 ani: ideea că oamenii nu trebuie să se afunde în păcatul lăcomiei: «Cînd petrece omul în fum, atunci-i lăcrămează ochii și de iuțea fumului dorul ochii și orbăsc. Iară deaca iase la văzduh curat și la vreme cu senin, de să primblă pre lingă izvoară de ape curătoare, atunci simtu mai veseli ochii și mai curați și sănătate dobîndesc din văzduh curat. Așa și noi, fraților, deaca intrăm în fumul păcatelor lumiei aceștia, întru mincări fără vreme și în beții, în lăcomia avuției aurului și argintului satelor și a vecinilor [observați aluzia la lăcomia feudaților stăpîni pe sate și robi], atunci și ncaă foarte lăcrămadză ochii sufletului nostru și de iuțimea acelu fum înșelătoriu, durere și orbie foarte cumplită rabdă ochii noștri»¹¹.

Observați că pasajul nu cuprinde nimic forțat, în sensul unei morale didactice sau religioase, ci este expresia poetică a unei viziuni cu semnificație mai generală, privind comportarea oamenilor în viață.

Dintre cărțile religioase care au inspirat în mod evident majoritatea scriitorilor medievali, cea mai lirică și mai populară este *Psaltirea*. Un bun versificator al secolului XVII, mitropolitul Dosoftei al Moldovei, a versificat psalmii, tipărindu-și opera în anul 1673. El a strecurat cum însuși mărturisește, numeroase versuri originale, cărora nu le corespunde nimic în *Psaltirea* lui David. Ca exemplu, cităm următoarele versuri de admirație pentru pace și frăție între popoare, versuri care în același timp condamnă zăngănitul armelor războinice:

10. Gh. Ghibănescu, *Leastvița lui Ioan Scărariul*, traducere de Varlaam, Mitropolitul Moldovei, către 1618, Iași p. 4-5.

11. Varlaam, Mitropolitul Moldovei, *Cazania*, 1643. (Ed. J. Byck), București 1943, p. 160. Atrag atenția asupra unui studiu literar valoros, dar necunoscut cercetătorilor: Gr. Scorpan, *Locul Cazaniei lui Varlaam în vechea noastră literatură emiletică din sec. XVI și XVII*, Iași, 1943, 84 p. (netreminat din cauza morții autorului).

Cine-și face zid de pace,
 Turnuri de irăție,
 Duce viață fără greață
 'Ntr-a sa bogăție.
 Că-i mai bună depreună
 Viața cea frățască
 Decit arma ce destramă
 Oaste vitească¹²

În Psallirea versificată, în ritmul poeziilor populare, cit și în cele patru mari volume de povestiri minunate din *Viețile Sfinților*, operă pe care o tipărește la Iași între 1682—1686, Dosoftei folosește o limbă curgătoare și plastică. Astfel, în *Psalmul 8*, vers. 21—30 (ed. I. Bianu, p. 28), David cîntă binefacerile naturii, care pune la îndemîna omului toate avantajele. Dosoftei își ia libertatea exprimării și înfățișază aceste bunătăți ale naturii prin prisma elementelor locale. Ca un gospodăr, el spune :

Oile și boii și tot de supt soare,
 Dobitoc sălbatec de cîmp și de luncă
 Jigăanii siriape ce strică ș-apucă.
 Păsările toate ce sînt zburătoare
 De vînt și de apă ce-s înnoțitoare,
 Pre chiții cei mare, pre tot fiali de piaște.
 Și nu tot ce-i în mare, el oblăduiaște ?
 Doamene, Domnul nostru, cum ți-ai făcut nume,
 De să minunează-n toate părți de lume !

Se găsec în aceste versuri ale lui Dosoftei, termeni populari din viața gospodărească a țaranului (boi, oi, dobitoc, cîmp, luncă), din lumea basmelor (jigăanii, s'repe, chitul = un fel de rechin). Expresia : «jigăanii ce strică» este folosită și azi de poporul de la țară, cînd lupul, ursul, mistrețul, atacă vitele din bătătura ogrăzii sau a stinei.

M-ați învinui, de sigur, dacă tratînd despre literatura medievală romînească cu caracter religios, n-ași aminti și despre Antim Ivireanul. Acesta este un scriitor foarte important, pentru că aduce în *Didahiile* sale, predici rostite în fața domnitorului Constantin Brîncoveanu și a boierilor săi, o temă nouă : satira usturătoare a relelor moravuri din societatea romînească feudală, de la începutul secolului XVIII. Nimic nu-i scapă lui Antim din relele moravuri sociale ale vremii. Dojenește pe țărani, că folosesc înjurături multe și triviale ca nici un alt popor din lume; pe meșteșugari, că nu țin duminicile; pe negustori, că înșeală pe cumpărători; pe preoți, că sînt incuți; pe boieroaice, că sînt luxoase; pe boieri, că sînt lacomi, intriganți și ipocriți; pe domni, că-și pleacă cum nu trebuie urechile la intrigile curtenilor.

Antim era originar din Georgia. El nu poseda deci limba romînă ca limbă maternă. Totuși, prin studii serioase, prin lecturi, dar mai ales prin întîlniri cu oamenii din popor (a stat mulți ani, călugăr la țară, la mănăs-

12. Dosoftei, *Psaltirea în versuri*., publicată de pe manuscrisul original și de pe ediția de la 1673, de I. Bianu, București, 1887, p. 453. M tropolitul Dosoftei scrie în fruntea acestui psalm, nr. 132, următoarele: «Aceaste patru părechi de stihuri (cele reproduce mai sus. D. S) le-am scornit eu, prăvind acest psalom a lui» (David). Vezi și V Kernbach, *Un poet uitat: Dosoftei în Limbă și Literatură*, București, Soc. de șt. ist. și filol. 1955, p. 142-164.

tirea Snagov), Antim și-a însușit limba romină în cele mai sugestive și realiste forme de exprimare. Iată, de exemplu, cum exprimă Antim ideea că boierii își ascund greșelile sub masca ipocriziei: «Zavistia, incuibată în inimile noastre, de ne roade totdeauna ficiații, ca rugina pre fier și ca cariul pre lemn. Ci zicem că n-am făcut nimănui niciun rău; nu spunem strim-bătățile ce facem totdeauna, clevetirile..., fățăriile..., vinzările și pîrele ce facem unul altuia, ca să-l surpăm din cinstea lui. Ci zicem: am face mila-icstenie, ci nu ne dă mina, că avem nevoi multe și dări și avem casă grea și copilași cam gloată și oameni mulți cari se ocrotesc pre lingă noi. Nu spunem că credem minciunile slugilor noastre mai virtos decit adevărul... Zicem că fiind în valurile lumi, nu putem să ne căutăm de suflet, ci dăm cite un sărindar! Iar din jafuri și din nedreptate îl dăm!»¹³. Cîtă naturalitate, cite nuanțe de gîndire vicleană în justificările boierilor învinuiți, nu cuprinde acest pesaj remarcabil prin stilul său oral!

Predicile lui Antim Ivireanul și reformele din 1740 ale lui Constantin Mavrocordat au contribuit mult la ridicarea nivelului cultural și profesional al preoților. Urmașul lui Antim la episcopia Rîmnîcului din Vilcea a fost Damaschin (1708—1725). Opera lui religioasă are o importanță considerabilă pentru literatura și limba romină, pentru că desăvirșește actul revoluționar, început cu un veac înainte, de a se generaliza întrebuințarea limbii romine în biserică: *Triodul* (1731) și *Mineele* (1776—1780) ș. a. Sînt ultimele dintre cărțile bisericești care se traduc și ele în limba romină. Traducerile lui Damaschin au fost tipărite după moartea lui, prin grija discipolilor lui, tipografil rîmnîcenî Clement și Inochentie, episcopi. Lavrentie, dar mai ales de Chesarie, episcopul Rîmnîcului (1771—1780), care a mai și îmbunătățit vechile traduceri ale lui Damaschin.

Chesarie a fost un iubitor al Rusiei; de aceea a și călătorit la Petersburg, trimis de popor în 1769—1770, pentru a cere sprijinul Rusiei împotriva turcilor. Știa grecește, latinește, franceza, era abonat la revistele străine ale Occidentului. El a scris într-o formă artistică aleasă prefețe la colecția de Minee (1776—1780, dezvoltînd multe idei noi, care dovedesc cultura sa întinsă istorică și filozofică. Cele șase prefețe ale lui sînt niici studii despre dezvoltarea istorică a Țării Romînești, situîndu-se pe poziția clasei dominante. În *Mineel pe noiembrie* (1778), Chesarie aduce laude domnitorului Alexandru Ipsilante, într-un limbaj retoric servil. Astfel, el socotește că cea mai vrednică faptă a poliției domnitorului este faptul că «au rădicat dăjdile preoților», și că «boierimea ce se uita pentru depărtare¹⁴, să cercetează nevăzîndu-se și să milulaște nearătîndu-se».

Dar, continuă Chesarie, iată că domnul își aduce aminte și de cuvintele psalmului: «pre sărac și pre văduvă va ajuta». Cum? Inființînd *cutia mîlelor*, unde se adunau de la fiecare, «picăturile prisosului», dînd pildă însuși domnitorul «cu a sa bogată dare».

Toată măiestria lui retorică și-o exercită cu prilejul tipării *Mineelului pe ianuarie* (1779), adică la începutul unui an nou. Într-un sitl mai solemn ca în prefețele *Mineelor* altor luni, autorul se adresează tuturor categoriilor sociale; «ciata clirosului», «toată ministrația boierimeii», «ciata neguțătorească» — afară de țărănime, de popor — chemîndu-le să citească

13. Antim Ivireanul, *Predice*, Publicate, după manuscrisul de la 1781 de I. Bianu, București, 1883, p. 154-155.

14. Autorul face aluzie la pribegirea boierilor în Ardeal sau prin alte țări, cînd intrau în conflict cu domnii.

notele lui istorice despre romani, strămoșii rominilor și despre primii voievozi romini. Biserica cedase istoriei, acordându-i aceste a un loc în cartea bisericească, singura carte tipărită, răspândită pe atunci în popor. În aceeași prefață Chesarie înfățișază în culori luminoase, tabloul Țării Românești în anul 1779, propovăduind și laudând armonia generală: Țara «au cîștigat bogatele mili ale împărăției (Rusia).. Clirosul bisericesc s-au ridicat în cinste, așezindu-se scaunul Mitropoliei la șăderea scaunului Chesariei Cappadochiei. Boierimea să innăltă după liniia familiei. Pămîntenii să protimisesc (stau în frunte) după cuvîntul Pravilei cei politicești; streinii se miluiesc dupre datoriia lirii și a creștinătății. Neguțătorii sa sporește avînd curgerea sa slobodă. Dajnicii să adaogă nebănuindu-să de adăogiri de dăjdi. Toți petrec în mulțămire, rugîndu-se ca să caute din ceriu Domnul asupra țării aceștia» (Bibliografia romînească veche, II p. 236). Într-un stil poetic figurat, autorul arată că Țara Romînească a fost întocmai ca o corabie, abătută mereu de valuri și vinturi, dar că de la «o vreme în multe reformi s-au schimbat». Țara a renăscut din propria ei cenușă, întocmai ca «pasărea ce se numește Finix» (*ibidem*).

Într-o vreme în care clasa burgheză avea noile forțe și relații de producție («multe reformi» — zice Chesarie), iar feudalismul intra în descompunere, este natural să găsim în proza lui Chesarie aceste manifestări de bucurie, de patriotism declamator. Filaret, succesorul lui Chesarie la scaunul episcopal al Rîmnicului, a terminat imprimarea *Mineelor*, în septembrie 1780. Odată cu terminarea acestei colecții, limba literară romînă se generalizase ca limbă de lectură și slujbă bisericească, astfel că poporul, prin mijlocirea cărții bisericești, a putut prinde și învăța treptat modele de exprimare mai îngrijită, după exemplul limbii cărților bisericești, pe care le asculta în oficierea cultului divin.

O trăsătură particulară a literaturii religioase romine medievale este lipsa ei de originalitate: ea este în mare parte o literatură de traduceri, din limba bizantină în cea slavonă și, mai tîrziu, prin sec. XVI—XVII, din slavonă (sau chiar din greacă, în unele cazuri), în limba romînă. Această trăsătură a fost considerată de unii cercetători ca o însușire *negativă* a literaturii noastre religioase. Au dreptate acești cercetători? Firește că nu au dreptate! Literatura rusă veche a fost, la începutul ei, tot o literatură religioasă de traduceri; dar istoricii literari sovietici, departe de a o disprețui pentru acest motiv, o apreciază favorabil și o interpretează științific, ca pe un bun cultural al poporului rus. Să luăm pilda acestora.

Bogăția materialelor religioase și populare *traduse* la noi, în evul mediu, răspundea necesităților culturale ale cititorilor noștri laici și ecleziastici. Lectura acestor materiale le-a ridicat nivelul cultural. Cultura noastră medievală și-a dovedit capacitatea de a-și însuși operele literare bizantine, care au format fondul comun al civilizației medievale și în alte țări, de ex.: în țările apusene, nu numai în Răsărit.

Literatura de traduceri romine a adus idei morale, juridice, religioase, necunoscute pînă atunci la noi, care au ajutat la formarea unei concepții originale despre viață, despre stat, religie, etc. Cărțile populare și religioase traduse în limba romînă și răspindite în masele de cititori au intrat adînc în viața morală a poporului, în ocupațiile lui intelectuale, s-au integrat în șuvoiul literar comun, făcînd să se steargă granițele ce separau traducerile de operele literare originale. De altfel, traducătorii din epoca feudală nu aveau, ca cei de azi, conștiința proprietății literare, și de aceea ei pre-

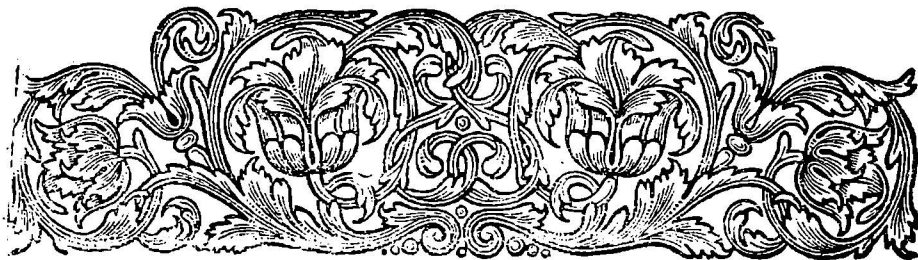
lucrau adesea textele traduse, modificându-le, amplificându-le sau scurtându-le, potrivit cu interesele lor de clasă, personale sau naționale. În acest sens se poate vorbi în foarte multe cazuri, nu de traduceri, ci de prelucrări locale. Până la crearea noii literaturi integral originale, literatura română de traducere a avut un rol pozitiv în dezvoltarea noastră culturală și în dezvoltarea gustului de citit. Dovada rolului ei pozitiv o face și faptul că, încă din primul deceniu al veacului XVI, se simte la noi nevoia înființării tipografiei. Multiplicarea prin manuscrise a operelor traduse nu mai putea acoperi interesele clasei stăpînitoare, care dirija cultura. De aceea, domnul, boierii, clerul, pentru a-și întări mai solid și mai durabil poziția lor politică și bisericească în statul feudal, iau măsuri, fac sacrificii materiale, ca să înființeze tipografiile pe teritoriul patriei noastre.

Am în fața mea o carte bună, publicată de Ministerul Învățămîntului și citez din ea: «Ar fi o greșală să ignorăm rolul progresist al bisericii, mai ales în evul mediu timpuriu»¹⁵. Afirmația este perfect adevărată. Literatura religioasă a contribuit la răspîndirea în mase a scrisului și cititului, a contribuit la formarea limbii literare. Susținind unitatea credinței ortodoxe pe teritoriul locuit de romîni, ea a întărit conștiința despre origina comună a romînilor. Literatura romînă religioasă medievală a fost combativă față de catolicism, care — sub forma propagandei religioase — ascundea adesea tendințe de subjugare națională. Manifestările cultului bisericesc au stimulat și dezvoltarea diferitelor ramuri ale artei. Ciți dintre noi n-au rămas înmărmuriți în fața zidurilor de cetate ale mănăstirii Secul și ale altor mănăstiri! Ciți n-au admirat ceardacurile luminoase de la Hurzul și Cozia; de asemenea, am rămas uimiți în fața frescelor armonios și viu colorate de la mănăstirea Moldovița și în fața stranelor sculptate artistic de la Putna. Acestea toate le datorăm artei religioase medievale. Acestea sînt principalele părți pozitive ale literaturii romine medievale cu caracter religios.

DAN SIMONESCU

15. Ministerul Învățămîntului Public, *Metodica predării istoriei evului mediu în școala elementară și medie*, București, 1951, p. 22.

COMEMORĂRI

RADU CEL MARE, CTITORUL BISERICII MĂNĂSTIRII DEALU-TIRGOVIȘTE

Cu prilejul împlinirii a 450 de ani de la moartea lui

«Vă leato 7016 (1508) după Paște, murit-au Radu Vodă, domnul muntenesc» notează în cronică sa moldoveanul Grigore Ureche, care, își va fi luat informația dintr-un letopiseț contemporan, azi necunoscut¹. Pe de altă parte, sibienii s-au grăbit să transmită urgent la Buda știrea morții iar regele maghiar cu cea mai mare grabă le da instrucțiuni de urmat, dacă se vor ivi complicații neașteptate. La 3 mai se știa aceasta la Buda, iar regele Vladislav se temea că turcii ar vrea să ocupe Țara Românească².

Aceste răzlețe informații nu sînt o simplă cronică a vremii. Ele denotă o preocupare în locurile și la cei la care apar. Într-adevăr, Radu cel Mare a fost o figură proeminentă în trecutul nostru și a jucat un rol de mediator între statele a căror politică se ciocnea la granițele țării lui. Acțiunile războinice de ofensivă ale lui Iancu de Hunedoara trecuseră în domeniul amintirilor iar cele de apărare ale lui Scanderberg sau Matiaș Corvinul nu și-au atins scopul. Însăși uimitoarea rezistență a lui Ștefan cel Mare a rămas descoperită și eroul, admirat de toată lumea, dar neajutat de nimenea, a trebuit la urmă să se închine păcii cu turcii. Puterea otomană s-a dovedit că nu putea fi stăvilită atunci cu armele. O dată mai mult, noul, energic și impetuos, învingea vechiul, sirins în formele învechite ale unor energii amortite. În situația de atunci la Dunărea de Jos, rolul românilor, dacă nu este spectaculos, nu este lipsit de importanță, iar eforturile multilaterale pe care le făc pentru a-și menține ființa autonomă și pentru a progresa cultural, nu sînt lipsite de interes. Istoriografia a și lămurit de altfel, unele aspecte ale acestei perioade³.

Radu cel Mare (1495—1508) cum e cunoscut în istorie, «cel Bun» cum i s-a zis în hrisoavele domnești din veacul morții sale, își trage obirșia de la chiar marele Basarab, întemeietorul de țară. Dar nu din linia legitimă, ci

1. Grigore Ureche, *Letopisețul țării Moldovei*, ed. P. P. Panaitescu, București, 1955, p. 129. În 1508, Paștele a căzut la 23 aprilie.

2. Hurmuzaki-Iorga, *Documente privitoare la istoria românilor*, XV, 1, București, 1911, p. 182.

3. Al. Lapedatu, *Vlad Vodă Călugărul*, în *Convorbiri literare*, 37 (1903) și extras. Id., *Miloș, fiul lui Mihnea cel Rău. Mărturii mai puțin cunoscute*, *ibid.*, 50

din cea a «păcatelor domnești». Este fiul lui Vlad Călugărul, care — la rindul său — e fiul nelegitim al lui Vlad Dracul, bastardul lui Mircea cel Bătrîn, strănepot adevărat al marelui Basarab Voevod. Aceasta dovedește că la noi, timp de două secole, nu se fixase încă principiul dinastic în succesiunea directă și nu se făcea caz de legitimitate în mod absolut. Marii feudali se conduceau după principiul electivității, dar limitau posibilitatea candidaturii la o formală justificare, aceea de «os de domn». În vederea impunerii succesiunii directe, unii din domnii anteriori au recurs la expedientul asocierii la domnie a primului fecior. Încercarea n-a izbutit totdeauna. Radu cel Mare, însă, asociat la domnie de către tatăl său, nu numai că se menține în scaun pînă la sfîrșitul vieții, dar nu a dat nici măcar prilejul unei contestări interne, deși concurenții nu lipseau. Aceasta este întia calitate pe care trebuie s-o recunoaștem talentului său politic, aceea de a se face respectat și de a păstra liniștea în țară.

Radu cel Mare a fost un doritor de pace nu numai în interiorul țării, ci și pentru aceea cu toți vecinii. Era conștient că pacea înseamnă izvorul tuturor mulțumirilor. Pentru a o avea, face chiar importante sacrificii materiale, închinându-se realității inexorabile. El acceptă astfel ca turcii lui Baiazid al II-lea să anexeze unele vaduri de la Dunăre. Decît o anexare totală a țării, cum rezultă din îngrijorarea vecinilor de la nord, el a preferat paguba cea mai mică. Nu e posibil să credem că un cirmuitor, oricît de servil, ar fi fost, poate da de bună voie averea și securitatea sa cuiva care îl poate oricînd nimici. De sigur, laconismul scrisorii sale către brașoveni, despre «întimplarea care ne-a venit din partea turcilor, adică de unele vaduri cu vămile pe care ni le-a luat împăratul», pentru care e necesar «să ne ducem în persoană la el fără întîrziere» să le potolim, arată spaima din sufletul său⁴. Dacă s-a resemnat a fost, de sigur, numai pentru că împrejurările politice nu erau favorabile unei răsvrătiri.

Pentru a avea pace dinspre turci, Radu cel Mare depune toate eforturile ca, prin plata anuală a tributului, să asigure autonomia țării, atît de folositoare prosperității locuitorilor ei. În același timp, el încheie și cu ungurii tratate de prietenie și ajutor reciproc, care la sfîrșitul domniei iau forma unei depline vasalități. Apreciat just de toți vecinii săi, în 1503, Radu este mijlocitorul unei păci pe șapte ani între turci și unguri. Această politică clar văzătoare a fost apreciată și mai departe, în Polonia. Cînd moare Radu, regii Poloniei și Ungariei vor conveni să-și dea toată silința pentru păstrarea situației existente în Țara Romînească statu-quo folositor ambilor suverani.

(1916), p. 72-76. Id., *Moartea lui Mihnea cel Rău*, *ibid.*, p. 314-325. Id., *Politica lui Radu cel Mare 1495-1508*, în *Lui Ion Bîanu amintire*, București, 1916 (1921), p. 191-223. Id., *Mihnea cel Rău și Ungurii, 1508-1510*, în *Anuarul Institutului de istorie națională*, Cluj, I (1921-1922), p. 46-76. P. P. Panaitescu, *Octoiul lui Macarie (1510) și originile tipografiei în Țara Romînească*, București, 1939 (extras din *Biserica Ortodoxă Romînă*, LVII), Șt. Ștefănescu, *Rolul boierilor Craiovești în subjugarea Țării Romînești de către turci*, în *Studii și referate privind istoria Romîniei*, I, București, 1954, p. 697-718. Id., *Începuturile băniei de Craiova. Pe marginea unui document recent publicat*, în *Studii și materiale de istorie medie*, I (1956), p. 325-332. O prezentare clară, pragmatică a evenimentelor, la preoții Gh. I. Moisescu, Șt. Lupșca și Al. Filipașcu, *Istoria Bisericii romîne*, I, București, 1957, mai ales p. 304-309.

4. Ioan Bogdan, *Documente privitoare la relațiile Țării Romînești cu Brașovul și cu Țara Ungurească în sec. XV și XVI*, I, București, 1905, p. 350.

Nu din teamă sau incapacitate militară ducea Radu cel Mare politica lui pașnică. Cînd intervenția armată este considerată de el necesară nu pregetă să se folosească de ea. Astiel, intervine alături de turci și ardeleni, contra lui Ioan Albert al Poloniei, cînd acesta rupe pacea și atacă pe Ștefan cel Mare, în 1497. «Radu voevodul muntenesc îi trimise și el oameni într-ajutor» domnului moldovean, — relatează polonul Brzeski, după analele moldovene indigene pe care le-a folosit apoi și Grigore Ureche⁵. Ajutor îi venise lui Ștefan și de la regele Ungariei, care era fratele regelui polon ca și de la voievodul Transilvaniei nu mai puțin chiar și de la turci. Faptul arată unitatea de vederi în această problemă: salvarea păcii. De aceea, conduita tuturor era, nu să lupte, ci să facă toate eforturile în vederea obținerii păcii, cum s-a și întîmplat. Că ea a fost călcată îndată de regele polon, e o chestie strict personală a acestui visător incorijibil.

Urmărind însă atitudinea de pace a lui Radu cel Mare față de Moldova informația cronicii interne ne rezervă o deosebită surpriză. Unul din motivele care îl îndemneau pe Radu să procedeze astfel a fost și unitatea de neam. Într-un moment dat, izbucnesc neînțelegeri între Radu și Bogdan, domnul Moldovei. Nu cunoaștem bine cauza. În octombrie 1506, sibiienii se interesează de aceste neînțelegeri asupra cărora discuțiile durează aproape un an. În cele din urmă, Radu pustiește ținutul Putna, după spusa lui Grigore Ureche, «neavînd nici o pricină». Deși părților totuși e interesant cum povestește cronicarul moldovean acest curios conflict, sub data de 28 octombrie 1507. El scrie că Bogdan Vodă, ca să nu fie disprețuit de ai săi, «s-au sculat cu toată puterea sa și au tras într-ajutor și pre săcui» și au venit pînă la Rîmnic, prădînd totul în cale. Însă «acolo, de la Radul Vodă l-au întîmpinat sol, un călugăr anume Maximilian... și s-au rugat lui Bogdan Vodă ca să facă pace cu Radul Vodă, pentru că sînt creștini și o semîntie. De aceea Bogdan Vodă, văzînd atîta rugăminte de la acel călugăr, au făcut pace pentru voia lui și au trimis cu dînsul solul său la Radul Vodă. Și acolo Radul Vodă cu boierii săi au jurat pre sînta evanghelie, cum ca să fie pacea neclătită în veci. Și hotărînd pre unde au fost cel bătrîn au lăsat și... așa s-au întors Bogdan Vodă cu pace înapoi»⁶.

Un sfîrșit de război în felul acesta îi semăna lui Radu Vodă. Ureche va fi avut probabil această informație din *Viața mitropolitului Maxim* pe care o amplifică cu ceea ce devenise notoriu în vremea sa. Maxim era un Brancovici, fiul ultimului despot sîrb independent, Ștefan Brancovici, crescut în Friul și apoi la curtea regelui unguresc. Din motive profesionale, a trebuit să pribegască și a venit la Radu Vodă. Găsim la hagiograful lui Maxim însemnarea că Radu Vodă «îl primi cu bucurie sufletească și cu veselie, și-i dete un loc de odihnă ca și în patrie». În acest timp, se ivi conflictul amintit. «Căci «diavolul, dusman al faptelor bune, ațîță resbelul între domnii ambelor Dacii (oboe Dakie), Radu și Bogdan, și era aproape să se înceapă bătălia, cînd iată fericitul Maxim zbură ca o pasăre în milocul ambelor armate și, prin divina înțelepciune a minții

5. Ioan Bogdan, *Cronice inedite atîngătoare de istoria romînilor* București, 1895, p. 126 (textul polon). Id., *Vechile cronice moldovenesti pînă la Ureche*, București, 1891, p. 227 (trad. sub titlul *Cronica moldopolonă*) și p. 178 (textul polon într-o variantă mai greșită). Grigore Ureche, ed. cit., p. 102.

6. Grigore Ureche, ed. cit., p. 128.

sale, alină pe amindoi domnii, care întăriți prin dragoste, s-au întors fie-care pe acasă, laudînd pe Dumnezeu și pe slintul, pe care amindoi îi luară în dragoste»⁷.

E posibil ca informația despre «cele două Dacii» să fi adus-o în țară Maxim după cum e tot așa de posibil ca ea să fi fost luată din tradiția locală. Maxim n-a stat mult la noi, căci îngrozit de purtarea lui Mihnea cel Rău, a găsit prilejul să plece și să se întorcă în pămîntul natal, murind la 1516 în ctitoria sa, mănăstirea Cruședol⁸. Dar tradiția aceasta o găsim apoi mai amplificată și la călugării de la Dealul, care o povesteau în 1532 călătorului Francesco della Valle. Dimitrie Onciul a demonstrat că ei nu o puteau cunoaște pe cale cultă. Căci, — zice Onciul, «nu putea să fie împrumutată din istoria lui Bonifini, apărută în prima ediție abia la 1543, nici de la Enea Silvio (ed. 1551), de care se deosebește prin mai multă claritate»⁹.

În sprijinul existenței la noi, în acea vreme, a unei conștiințe de unitate a neamului, vine chiar apariția primelor noastre tipărituri; aceasta, atît iconografic, cit și prin faptul că se adresează întregii romîni. Astfel, *Apostolul* slavonesc, tipărit de Dimitrie Liubavici în 1547, are două ediții, una pentru Țara Romînească, cu stema țării, iar alta pentru Moldova, cu stema acesteia, capul de bour. Cartea este în slavonește și teoretic se adresa tuturor celor care vorbeau sau cunoșteau această limbă. Simbolul heraldic arată însă un cerc mai restrîns: *cele două Dacii* din Viața lui Maxim.

Ceva mai tirziu Oprea logofătul și diaconul Coresi, tipărind romînește *Octoihul cel mic* (1557) din porunca județului Hans Begner din Brașov, simt necesitatea să mărturisească această credință și mai clar, prin vorbe: «era atunci, pe vremea aceia, în Țara Ungurească crăiasa Izabela, fiul ei Ianăș, craiul cel Tânăr, fiul marelui Ianăș craiul. Și în Țara Romînească era Pătrașcu voevod. Și în țara Moldovei era Alexandru voevod»¹⁰. Referindu-se la aceste documente grafice, avea dreptate marele Iorga să afirme că «era vorba și de altceva: anume de neam, a cărui conștiință începea acum să mijască de ziuă»¹¹.

Dacă Maxim ar fi fost el aducătorul pe meleagurile noastre al știrii despre unitatea Daciei și a originii romane a poporului valah, idei care circulau la reprezentanții Renașterii apusene, nu-i mai puțin adevărat că el trebuia să fi găsit aci, în Țara Romînească, un mediu capabil să le rețină. Radu cel Mare, preocupat mai puțin de apărarea prin lupte eroice, a dat înfietate cultivării spirituale în proporții cel puțin tot așa de mari ca marele său contemporan din Moldova. Și acolo avîntul cultural crește cînd încetează zgomotul armelor.

În condițiile feudalismului veacurilor XV—XVI avîntul cultural la noi era mai ales legat de biserică. De aceea, Radu cel Mare, odată asigurată

7. B. P. Hașdeu, *Arhiva istorică*, II (1865), p. 67 Cf. și A. Sacerdoțeanu, *Considerații asupra istoriei romînilor în evul mediu*, București, 1936, p. 67-68.

8. P. P. Panaitescu, *Octoihul lui Macarie*, p. 21 n. 3, citează părerea lui M. Bașic, după care viața lui Maxim ar fi scrisă în sec. XVII. Amănuntele pe care le dă și spiritul în care e concepută, ne fac să credem că este contemporană. Datele pe care le dăm mai departe confirmă și ele contemporaneitatea.

9. D. Onciul, *Tradiția istorică în chestiunea originilor romîne*, în *Opere complete*, ed. Sacerdoțeanu, I, București, 1946, p. 332.

10. Bianu-Hodoș-Simonescu, *Bibliografia romînească veche*, I, p. 515 și IV, p. 4 și 167.

11. N. Iorga, *Istoria romînilor*, IV, București, 1937, p. 264.

pacea, deșune stăruinți deosebite pentru organizarea și îndrumarea vieții religioase, care era și culturală. În acest scop, se informează și chiamă la el pe un fost patriarh al Constantinopolului, pe Nifon, așa cum tot lângă el se va găsi, într-un moment dat, celălalt cleric, acesta cu legături venețiene, sîrbul Maxim. Relațiile dintre patriarh și domn s-au bucurat de cercetări atente, dar ele nu pot fi considerate că lămuresc deplin întreaga noastră curiozitate. Nici cronologia faptelor nu este încă definitivată. Pornind de la cunoscuta biografie a lui Nifon, scrisă de Gavril Protul, figura lui Radu Voievod iese înnegrită. Mărturiile documentare scot însă la lumină pe adevăratul Radu, ale cărui calități și a cărui politică explică pe Radu, voievodul din biografie.

Se știe că Nifon a fost patriarh de Constantinopol în două rinduri și a refuzat să ia scaunul cînd a fost ales și a treia oară (1486—1488, 1497—1498 și 1502). Din «*Viața lui Nifon*», mai ales redacția grecească, reies bine aceste etape. Perioadele de retragere le petrece întii la Sozopol, apoi la Adrianopol, după aceea în Țara Romînească și în cele din urmă, revine la Atos, unde își avea podvigul¹².

Cum s-au înnodat legăturile între patriarh și domn, viața ne-o arată destul de limpede. Pe cînd patriarhul se afla în surghiun la Adrianopol, s-a auzit de «bunățile sale» pînă și în Țara Romînească. În acest timp, Radu Vodă, întimplindu-se «să f'e chemat la împărăție la Constantinopol, pentru ca să plătească dările împărătești», s-a dus să-l vadă «cu ochi săi și-l pricepu bărbat desvîrșit». De aceea face intervenții la sultan să-i dea voie să vină în țara lui și obținînd încuviințarea, «trimise degrabă de aduse sfîntul în țara sa și-i deade toate pre mină, zicîndu-i: eu să domnesc, iară tu să ne îndreptezi și să ne înveți legea lui Dumnezeu și să fii tată și păstoriu mie și tuturor oamenilor».

Venind în țară, Nifon află biserica în mare necîrînduală, spune biografia: Întrînd un sinod local, izbuti să dea o nouă înlățișare vieții religioase și preconiză o îndreptare a vieții morale a boierimii. Dar în scurt timp, între patriarh și domn, se ivi un conflict. Cauza ar fi fost căsătoria nepravilnică a lui Bogdan, un moldovean venit în Țara Romînească, cu Caplea, sora voievodului, căsătorie susținută de domn. Drept urmare, — spune *Viața lui Nifon*,—«ii zice domnul Radu Vodă denpreună cu boierii: pase și eși den țara noastră, că viața și traiul și învățăturile tale noi nu le putem răbda, că strici obiceiurile noastre».

Cu toată interdicția ce pune tuturor de a nu-l mai cinsti ca arhieru și nici de a-l ajuta, spune biografia că unul din boieri, tînărul Neagoe, îl protejează și-l laudă, ceea ce face pe patriarh să stăruie în opinia sa. Dar domnul nu dorește să-l știe încă în țară și, cu alt ton de data aceasta, îl roagă să plece: «Iar tu pasă cu pace oreunde vei vrea și roagă pre Dumnezeu pentru mine; și unde vei lăcu, eu tot voi purta grijă pentru hrana ta și ce-ți va trebui, tot îți voi trimite». Patriarhul plecă atunci în Macedonia, de aci la mănăstirea Vatopedi de la Atos, unde stătu «mai mult de un an» și se strămută apoi la mănăstirea Dionisiu tot de acolo, unde murî la 11 august 1508.

12. Folosim edițiile Tit Sîmedrea, *Viața și traiul sfîntului Nifon, patriarhul Constantinopolului*, București, 1937 (extras din *Biserica Ortodoxă Romînă*, LV); Vasile Grecu, *Viața sfîntului Nifon. O redacțiune grecească inedită*, București 1944. Despre această viață vezi și D. Russo, *Viața sfîntului Nifon de Gavril Protul Sfetagorei*, în *Studii istorice greco-romîne*, I, București, 1930, p. 17-34.

Dar după ieșirea patriarhului din țară «nu trecu vreme multă și căzu eghimonul Radu într-o boală groaznică și cumplită»¹³. Radu Popescu, după tradiția ce va fi cules-o el, adaugă că Nifon patriarhul «eșind din Tîrgovște și-au scuturat papucii de prah, și l-au afurisit pre domn (cum s-au și aflat după moarte)»¹⁴.

Din informațiile pe care le putem culege, reiese că șederea lui Nifon la noi a fost de scurtă durată, între datele extreme 1498—1502. Perioada aceasta mai poate fi încă redusă. Părăsind scaunul patriarhal în 1498, a trebuit să treacă un oarecare timp pînă să-l întîlnească domnul și să-l aducă în țară. Plecarea, de asemenea, trebuie să fi avut loc înainte de 1502, cînd se fac încercările de a-l readuce în scaunul patriarhal. Această dată decurge și din alt fapt. Anume, boierul Bogdan din cauza căsătoriei căruia patriarhul se strică cu voievodul, apare în statul domnesc pentru prima oară în 1502. Este de presupus că înrudirea cu domnul — căsătoria cu sora domnului, Caplea — trebuie să fi avut loc mai înainte, ceea ce îi va fi adus favoarea domnească de a fi admis între consilierii domnești. Or, tocmai această căsătorie, căreia Nifon îi refuză binecuvîntarea — Caplea părăsise și ea pe primul ei soț — îndușmănește pe patriarhul Nifon cu Radu cel Mare și aduce în scurt timp îndepărtarea lui. Pe de altă parte, dacă luăm în seamă informația din biografia lui Nifon, că domnul s-a bolnăvit grav după plecarea patriarhului, și apropiem de ea știrea din Leunclavius (din izvor turcesc) după care domnul a fost bolnav «șapte ani întregi»¹⁵, pentru plecarea lui Nifon se poate presupune anul 1501. Această dată concordă și cu «mai bine de un an», cit ar fi stat patriarhul la Vatopedi, înainte de a ajunge la Dionisiu, după relația vieții în redacția romînească¹⁶.

Colaborarea între Nifon și Radu a durat deci destul de puțin. Am citat mai sus pasajul din redacția romînească a vieții din care reiese condiția cu care domnul l-a adus în țară. Redacția grecească continuă o motivare și mai explicită în această privință, căci aci domnul adaugă: «eu unul să domnesc între *cele din afară*, iar prea sfinția ta să aibă toată grija bisericii întru *cele dinlăuntru*». A fost oare păstrat acest angajament contractual? Putem răspunde că nu.

Este învederat că patriarhul Nifon n-a stat mult în țara noastră. Totuși personalitatea lui, cultura pe care o avea, prestigiul înaltei funcții pe care o îndeplînise — fusese patriarh de Constantinopol — energia și tăria de caracter, morala socială de care era animat, au impresionat de sigur conștiința nației. Domnul însuși, indiferent de cum s-a despărțit de el, și cei care au venit în contact cu dînsul, au avut de profitat. După hagiograful său, Nifon a lucrat la organizarea bisericii, înființînd, pe lîngă cea olteană, a doua episcopie, anume la Buzău. Cel dintîi episcop care apare documentar

13. Redacția romînească, p. 14 și redacția grecească, p. 120-121, pun bolnăvirea, după moartea patriarhului.

14. **Istoriile domnilor Țării Romînești**, de Constantin Căpitanul Filipescu, ed. N. Iorga, București, 1902, p. 29.

15. Al. Lapedatu, **Politica lui Radu cel Mare**, p. 201.

16. Diacon dr. Nic. M. Popescu, **Nifon II patriarhul Constantinopolului**. Anal. Acad. Rom., Mem. sect. ist., XXXVI, București 1914, extras, p. 52, aduce înainte informația din **Ecthesis Chronica**, care spune că după detronarea patriarhului Ioachim al Constantinopolului, clericii s-au dus după Nifon în Valahia ca să-l recheme în scaun, dar el n-a mai vrut să se întoarcă. Pentru motivele arătate mai sus, acest eveniment n-a putut avea loc decît după prima alungare a lui Ioachim. Contradicția cu **Viața** rămîne de explicat.

la 8 septembrie 1525, este Paisie, dată certă de existența episcopiei. Însă așezământul pentru organizarea acestei eparhii vine abia la 17 septembrie 1543, de la Radu Paisie¹⁷. E surprinzător că pentru fapte de asemenea importanță, *Viața* trece ușor și omite să ne dea numele arhierilor înscunați, după cum tace însuși numele mitropolitului țării, fără a arăta că Nifon ține locul, sau are atari atribuțiuni. Chiar pentru timpul domniei lui Neagoe, cu care biograful era contemporan, dacă dă unele amănunte despre Macarie ca mitropolit, pe cei doi episcopi îi trece sub tăcere. Această tăcere, noi nu ne-o explicăm decît că, sau episcopii vor fi devenit adversari ai patriarhului și apologetul lui a preferat să-i lase în anonim, sau pasajul privind organizarea episcopiei este o interpolație în textul original, nu mai tîrziu de damnia lui Radu de la Afumați.

Nu trebuie să punem dizgrația și îndepărtarea lui Nifon numai pe seama intransigenței morale a acestuia, împotrîvirea lui la o căsătorie necanonică. Domnul putea să nu țină seama de părerea patriarhului, cum a și făcut cînd spune — după însăși biografia lui Nifon, în privința însurării lui Bogdan — că «el a luat blagoslovenie de la alți sfinți arhierie». Alțeva transprie din *Viața* însăși. Nifon găsi sprijin la un partid boieresc, căruia atunci îi creșteau aripile, acela care în scurt timp va deveni puternicul partid politic al Craioveștilor. *Viața* înregistrează ajutorul ascuns pe care Neagoe viitorul domn, îl dă urgisitului patriarh. Acesta, după cite se știu, este craiovesc și a fost susținut în mod permanent de Craiovești. Era din acel «neam drept», «neam ales» al Băsărabestilor, des pomenit în biografia lui Nifon. «Neagoe este cu adevărat fecior al nostru și n-are în șine hicleșug», mărturisesc ei mai tîrziu în fața lui Vlăduț.

Este drept că Radu cel Mare ținea în mare cinste pe Craiovești și nu le refuza nimic. Erau chiar primi sfetnici în divanul domnului. Iar mănăstirile lor, Bistrița, s-a împărțășit și ea din danie domnească. Totuși spiritul prudent și prevăzător al domnului credem că nu-i convenea acțiunea lor personală arătată, atît în țară, cît și în relațiile de peste hotare, mai ales cu Ardealul. Patriarhul, sprijinindu-se pe Craiovești împotriva domnului, le-ar fi adus și cea mai reprezentativă forță existentă atunci, Biserica. O eventuală acțiune scizionistă trebuia frînată la timp, și domnul a făcut acest lucru cu chibzuială, încît n-a dat motiv de ripostă din partea Craioveștilor. Dar pentru ca domnia să nu se găsească într-un impas, era necesar un echilibru. Acesta a fost oferit de boierii buzoieni, a căror unitate de acțiune e cunoscută și de mai înainte și se va dovedi și mai apoi, cînd își vor impune domnul lor, pe Vintilă Vodă de la Slatina. Crearea episcopiei de la Buzău era o satisfacție pentru ei. Tot în sprijinul echilibrului vine și marea dărnicie a voievodului pentru mănăstirile strămoșești din Oltenia: Cozia, Govora și Tismana. Cu acestea vor să rivalizeze Craioveștii care își creează măreața lor fundație pe apa Bistriței, unde *atunci*, ei nu aveau moșie. Abia în 1512, prin schimb, Craioveștii, vor căpăta ocina Tîrsa, care este în poarta mănăstirii.

Este evident că de fiecare dată, Radu cel Mare procedează cu tact și cumpănită chibzuială.

Raporturile dintre patriarhul Nifon și voievod s-au încheiat neamicale. Dar voievodul nu părăsește interesul pentru Biserică și se înconjoară mai

17. A. Sacerdoțeanu, **Așezământul lui Radu Paisie pentru episcopia Buzăului**, în *Revista istorică*, XXII (1936), p. 18-23.

departe de clerici luminați. În locul lui Nițon, la curtea lui Radu cel Mare apare sîrbul Maxim, din neamul Brancovicilor, despre care am vorbit mai sus. Data venirii lui în țară e nesigură. Știm însă că, în 1503, era încă la Veneția¹⁸. Fără îndoială, că nu mult după această dată, el devine consilierul domnului. Prin el, Radu Vodă întreține relații internaționale de altă natură și în altă direcție.

Acum, relațiile externe ale lui Radu cel Mare nu se limitează numai la cele politice. Cu toată politica de echilibru pe care o duce între turci și unguri, el nu uită că e creștin, și anume creștin ortodox, că trebuie să sprijine pe creștinii de sub stăpînirea turcilor și mai ales să-i întărească moralmente în lupta lor de rezistență. Dacă Maxim sîrbul a fost primit ca un potrivnic al catolicismului, el n-a venit singur, ci a fost primit însoțit aci de mama sa, Anghelina, călugăriță și ea, sora soției celebrului erou albanez Scanderberg, și de nepotul său, Solomon Ternoevici, fiul gospodarului muntenegrean, Gheorghe Ternoevici. Radu milita astfel, către o politică balcanică, care nu a rămas străină baladei populare sîrbești. Pentru ca Maxim să-și strîngă neamul aici în Țara Romînească, înseamnă să fi avut siguranța de durată, și presupunem că a petrecut la noi un timp ceva mai îndelungat. El a fost solul atît de important care a dus mesajul de pace al Țării Romînești în războiul cu Bogdan din Moldova și a reușit invocînd motivul originii comune al celor două țări. Este de presupus că el însuși s-a convins de aceasta prin o ședere mai îndelungată la noi. De altfel, atunci apar în țara noastră și alte figuri sîrbești însemnate, ca Iacșici și altele. Pe de altă parte, în 1504, voievodul își căsătorește pe nepotul Pirvu după o odraslă a lui Dimitrie Iacșici.

Datorită acestor relații cu sîrbii apare în Țara Romînească un eveniment cultural epocal: ia fiind cea dintîi tipografie; se știe acum că, prin intermediul lui Maxim, Radu Vodă adăpostește în țară și pe ieromonahul Macarie, tipograful de la Cetinie, care lucrase pentru Gheorghe Ternoevici și urmasa în țară pe fiul lui Gheorghe, Solomon, nepot al lui Maxim. Acesta începe tipărirea celei dintîi cărți, *Liturghierul* slavonesc, dar domnul nu mai trăiește ca să-l vadă sfîrșit. În tot cazul, acțiunea trebuie că a început mult înainte de moartea lui Radu. Dacă Macarie nu lucra el însuși literele și ornamentele de care avea nevoie la tipărire, i-a trebuit un timp pînă să formeze atît meșterii turnători, cît și pe zețari și tipăritori.

Cărțile tipărite în slavonește se adresează, fără îndoială, rîminilor. Adoptînd însă un text de redacție bulgară — nu sîrbă, cum ne-am fi așteptat — ținînd seama de originea și activitatea anterioară a lui Macarie, Radu Vodă face politică realistă. Sîrbii aveau deja carte tipărită, în timp ce ea lipsea bulgarilor. Înțelege deci, să înnoade firul strînselor relații care existaseră mai înainte între noi și bulgari, de data aceasta, pe plan cultural. Și o face cu munificență.

Munificența lui Radu Vodă se întinde din plin și asupra mănăstirilor. Rusicon, Dohiariu și Cutlumuz de la muntele Atos și Sfînta Ecaterina de la muntele Sinai, au obroace substanțiale anuale. Aci se păstra esența spirituală a ortodoxiei, nealterată de vicisitudinile politice în care trăiau ierarhii patriarhali. Mănăstirile din țară nu sînt nici ele uitate. Bistrița, Glava-cioc, Iezer, Nucet, Ostrov, Rîncăcioc, Snagov și Valea, apar în cite un hrisov sau două. Cozia are patru hrisoave, dintre care cel pentru vama de la

18. P. P. Panaitescu, *Octoiul lui Macarie*, p. 20.

Genune este extrem de semnificativ. Pentru Tismana și Govora se dau cele mai multe. La aceasta din urmă motivează «ca să ne numim ultimii ei ctitori» și către ea se îndreaptă atenția voievodului în mod deosebit. În schimb, nici un document nu apare pentru ctitoria lui de la Dealu. Probabil pentru că mănăstirea era construită, dar nu-și reluate încă viața monahală. O va mărturisi însuși Neagoe Basarab: «Radul voevod a trecut din această viață de deșertăciune și acest mai sus zis hram l-a lăsat nesăvârșit de sfânta scriptură», pe care o termină el, «să ne numim și noi ctitori cu mai sus numitul Radul voevod, ctitor și clăditor al acestui hram»¹⁹.

Radu cel Mare nu este numai un sprijinitor al Bisericii. El rămâne și un mare ctitor de biserici și mănăstiri în țară și în peninsula balcanică²⁰. Constructor renovator de cea mai perfectă arhitectură este la mănăstirea Dealu. Istoricii arhitecturii o consideră de influență străină²¹, părere care nu poate fi susținută decât parțial. Noutatea asupra căreia vrem să atragem atenția, constă în faptul că e prima biserică zidită din *piatră cioplită*. Și această inovație nu vine de la meșter, ci de la voința ctitorului, cum va fi cazul și cu ctitoria lui Neagoe Basarab la Curtea de Argeș. Gavriil Protul fusese impresionat de această artă și notează că Radul Vodă «o zidise den temelie în domnia sa tot de piatră cioplită și stîlpii ușilor și ferestrele tot de marmură, cum să vede și acum biserică frumoasă și minunată»²². «Zidire împărătească» o numește Neagoe Basarab, în hrisovul amintit mai sus. Aceasta s-a făcut «cu multă cheltuială», cum spune letopisețul și arată, nu numai posibilitățile materiale ale lui Radu cel Mare, ci și priceperea lui în domeniul artei.

Mănăstirea de la Dealu va fi vrut să o întrecă Neagoe atunci când construiește pe cea de la Curtea de Argeș. Cele două construcții înrudite formează un grup aparte în arhitectura Țării Românești. Mai zveltă ca înălțare, cele trei turnuri ale clădirii înălțându-se într-un singur mănunchi spre cer, dubla suprapunere de arcade ajutînd și ea la acest aspect. Dealu este și mai sobră ca decorație. De aceeași perfecțiune în lucrarea pietrei, poate întrebuițindu-se aceiași meșteri, Curtea de Argeș este cizelată ca o bijuterie, o minune a artei noastre bisericesti, pe cînd Dealu excelează în eleganța construcției. O influență sîrbă-venețiană în construcția bisericii de la Dealu este eclipsată la Argeș de profuziunea decorației de tip oriental.

În această impunătoare clădire Radu cel Mare adaugă și o altă inovație care a impresionat pe contemporani: și-a pregătit, încă din viață, mormîntul. Gavriil Protul notează că «il îngropară în mormîntul care îl făcuse în tinda bisericii în mănăstirea den Deal», iar mai tîrziu, Radu Popescu adăuga «carele și-l gătise el, cioplit în piatră cum se vede». Din ce motive nu știm, dar piatra de pe mormîntul voievodului n-a mai ajuns pînă la noi. Dacă aceea care, tot pe atunci, este pusă de Craiovești pe mormîntul lui Vladislav II, binefăcătorul neamului lor, imita cumva

19. Documente privind istoria Romîniei, B. veacul XVI, vol. I, București: 1951, p. 194.

20. G. Balș, O biserică a lui Radu cel Mare în Serbia la Lopușnia, în Bul. Com. Mon. Ist. IV (1911), p. 194-199.

21. N. Ghika-Budești, Evoluția arhitecturii în Muntenia, ibid. XX (1927), p. 140-146.

22. Ediția Tit Sîmedrea, p. 14. Informația trece și în letopisețul țării (ed. Șt. Nicolaescu, p. 21 extras și în varianta cantacuzinească, Magazin istoric, IV, p. 234).

pe a lui Radu, atunci inovația slă și în înfățișarea plastică: piatra imită capacul unui sarcofag.

Un alt element nou care aparține inițiativei domnești este reprezentarea plastică a unei concepții feudale de sens apusean. Din clădirile mănăstirești care înconjurau biserica de la Dealu, s-a păstrat întâmplător inscripția vechii clopotnițe a mănăstirii. Deasupra acesteia este săpată în piatră, stema: scut de tip polon, în abis cu un coif incins cu cordon legat în fundă, surmontat de un corb cu aripile întinse, care susține cu ciocul o cruce așezată pe coif; în senestră, jos, o semilună. Data inscripției este 26 august 1499²³. Se remarcă aceeași perfectă săpătură în piatră, ca și la ornamentele care împodobesc biserica. Din același timp se vorbește și de «mindrul vultur stilizat» al Craioveștilor de la mănăstirea Bistrița²⁴.

Încheind considerațiunile asupra domniei lui Radu cel Mare constatăm că realizările îl înalță pe plan internațional. Ele au fost posibile datorită calităților cu care era dotat: a știut să întrețină pacea permanentă, ale cărei binefaceri le-a folosit din plin, a fost un iubitor de cultură, un amic al frumosului. Dintre domnii care i-au urmat, doi îi pot sta alături: unul s-a format chiar sub aripa lui, luându-l apoi ca exemplu; este Neagoe Basarab, învățacelul patriarhului Nifon; altul, la un secol și mai bine distanță, este Matei Basarab. Radu cel Mare a fost un precursor.

Aceste pagini de comemorare pot fi încheiate cu cunoscutul elogiu pe care l-a adus marelui voievod, numai la trei ani după moarte, un sultan, mare prin cuceriri, dar mai mare prin pacea pe care o dorea și prin chibzuita lui politică. E vorba de Baiazid al II-lea, care răspunzând ienicerilor, răsvrățiți că nu-i ducea la luptă, lincezind în pace, le-a dat exemplu pe Radu cel Mare: «Domnul Țării Românești, care, cu toate că era în cea mare slăbiciune a puterilor sale, s-a purtat cu cea mai mare deșteptăciune și cu toate că șapte ani întregi a fost pus în rădvan și purtat din loc în loc, totuși a cîrmuit țara românească cu osebita mulțumire a supușilor, cari, cu toată firea lor schimbătoare și nestatornică, nu s-a înstrăinat pentru slăbiciunea și pentru boala picioarelor (podagră), de domnul lor: bun, drept, înțelept și destul de potrivit pentru cîrmuire prin superioritatea lui de suflet»²⁵.

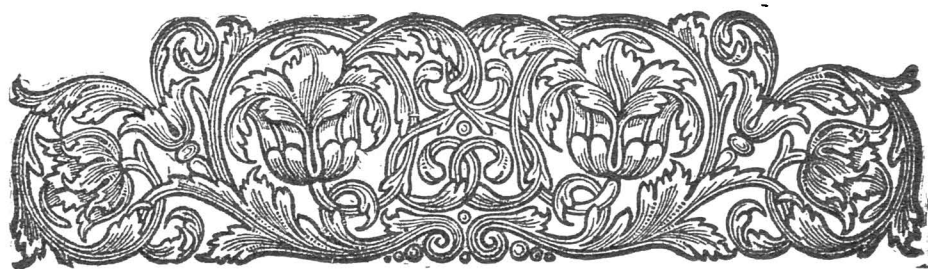
Cred că nu se poate o mărturisire mai sinceră și mai frumoasă care să arate de ce avem tot dreptul să socotim mare pe acest iubitor de pace. De aceea, Radu, domnul Țării Românești, va rămîne cunoscut pururea în istorie sub numele ce-i stă cel mai bine: *Radu cel Mare*.

AURELIAN SACERDOȚEANU.

23. A. Lapedatu, *Inscripția vechei clopotnițe de la mănăstirea Dealul, în Bul. Com. Mon. Ist. IV* (1911), p. 147.

24. N. Iorga, *Istoria romînilor*, IV, p. 279.

25. Pasajul e luat de Leunclavius dintr-o cronică turcească și citat, după N. Iorga, de A. Lapedatu, *Politica lui Radu cel Mare*, p. 201-202.

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

O NOUĂ SESIUNE A BIROULUI CONSILIULUI MONDIAL AL PĂCII

În capitala Indiei — la Delhi — între 22 și 25 martie a. c., a avut loc o nouă sesiune a Biroului Consiliului Mondial al Păcii, forul reprezentativ al uriașei mișcări mondiale a luptătorilor pentru pace.

I-a fost dat Asiei să găzduiască pentru a doua oară, lucrările acestui înalt for al păcii.

Prin organele de publicitate s-au făcut cunoscute hotărârile și documentele adoptate la această sesiune a Biroului Consiliului Mondial. În ziarele noastre au apărut trei documente și anume: 1. Declarația cu privire la Congresul mondial al popoarelor pentru dezarmare și coexistență pașnică; 2. Rezoluția cu privire la Indonezia și 3. Declarația în legătură cu situația din Algeria.

În Declarația cu privire la Congresul mondial al popoarelor, Biroul Consiliului Mondial al Păcii «propune tuturor celor care doresc instaurarea păcii în întreaga lume, să trimită reprezentanți la Congresul mondial al popoarelor pentru dezarmare și coexistență pașnică, care va avea loc la Stockholm între 16 și 22 iulie 1958.

Într-o lume alcătuită din state cu sisteme sociale și politice diferite, popoarele trebuie să caute căi care să ducă la o viață armonioasă în comun și la muncă în condiții de pace». Este în deobște cunoscut pericolul ce-l prezintă pentru omenire armele nucleare, experiențele cu aceste arme și chiar purtarea lor cu avioanele pe deasupra diferitelor regiuni ale lumii. Luptătorii pentru cauza păcii de pretutindeni și-au spus deschis și hotărît cuvîntul lor în această problemă, avertizînd popoarele despre grozăviile la care este expusă omenirea și întreaga fire, prin folosirea acestor nenorocite arme și chiar prin experimentarea lor.

De aceea Biroul Consiliului Mondial al Păcii reamintește prin această Declarație, opiniei publice, grija ce trebuie s-o aibă pentru înlăturarea acestui pericol.

«Recent, mii de oameni de știință, de diferite naționalități au dat lumii un avertisment împotriva efectelor vătămătoare ale experiențelor cu arma nucleară și a îngrozitoarelor consecințe ale războiului nuclear — arată Declarația. Ei au confirmat, astfel, temerile provocate de acumularea tot mai mare de stocuri de bombe atomice și cu hidrogen, care sporesc în tot

mai multe țări, și de faptul că avioane purtind aceste arme îngrozitoare zboară în prezent în permanență deasupra multor regiuni ale globului.

«*Opinia publică* din lumea întreagă trebuie să obțină încheierea unor acorduri care să împrăștie acest pericol».

În continuare, Declarația se preocupă de problema relațiilor între state și popoare, relații ce trebuie să fie întemciate pe independență și deplină egalitate în drepturi pentru toți.

Asia și Africa au cunoscut poate cel mai mult robia colonială, dar principiile afirmate la Bandung devin — pe zi ce trece — realitate pentru popoarele acestor continente. Declarația se ocupă de această problemă și solicită opiniei publice o contribuție cât mai eficace pentru deplina ei rezolvare.

«Sub presiunea popoarelor — precizează Declarația — apare tendința de a se înlocui relațiile dintre state, bazate pe forță, pe asuprire colonială, pe exploatarea de către cei mai puternici, a bogățiilor naturale ale celor mai slabi și pe discriminarea rasială generată de spiritul de dominație, prin relații bazate pe independență, pe auto-determinare, pe neamestec în treburile interne ale altor state și pe egalitatea în drepturi pentru toți.

Opinia publică din lumea întreagă poate să contribuie la realizarea grabnică a unui progres în această direcție».

Fără îndoială că o sinceră colaborare între guverne și popoare ar aduce mult folos omenirii, marilor mulțimi.

Declarația se preocupă și de problema colaborării guvernelor în interesul propășirii tuturor popoarelor. De sigur că înființarea de blocuri militare, cum și înjgheburile a diferitelor pacte, ca și restricțiile impuse libertății comerțului și schimburilor științifice și culturale, toate acestea împiedică o sinceră și rodnică colaborare între popoare, împiedică progresul material și spiritual al omenirii.

De aceea, Biroul Consiliului Mondial al Păcii socotește că opinia publică din lumea întreagă poate ajuta guvernele pentru găsirea celor mai bune căi de colaborare.

«Scindarea lumii în blocuri militare care contribuie la accentuarea spiritului de neîncredere și ostilitate, sporind primejdia războiului, provoacă opoziția tot mai puternică a popoarelor. Propunerile cu privire la semnarea de către statele făcând parte din blocuri opuse a pactului de neagresiune, propunerile cu privire la participarea unor state neutre la conferința la nivel înalt, propunerile cu privire la crearea în Europa și Asia a unor zone de denuclearizare, refuzul unor guverne de a participa la blocuri, protestele altor guverne împotriva aducerii pe teritoriul țărilor lor a armelor nucleare — iată exemple luate din cele mai diferite părți ale globului, care dovedesc limpede că există speranțe într-o altă politică».

«*Opinia publică* din lumea întreagă poate determina guvernele să renunțe la politica de blocuri, înlocuind-o printr-un sistem unic de securitate. Bugetele militare, excesiv de umflute, restricțiile de ordin politic impuse libertății comerțului și folosirea neproductivă a științei și forței de muncă în industria de război împiedică ridicarea nivelului de trai și accentuează mizeria.

«*Opinia publică* din lumea întreagă poate ajuta guvernele să găsească pentru toți căi de colaborare economică în interesul tuturor popoarelor».

Iată, așa dar, atâtea probleme ce se ridică în fața popoarelor, a guvernelor tuturor statelor din lume și a tuturor oamenilor cinstiți. Și de aceea, Biroul Consiliului Mondial al Păcii, cunoscînd, nu numai creșterea numărului luptătorilor pentru pace, dar și dîrzenia și solidaritatea lor, nădăjduiește că la Stockholm, oamenii de bună credință din toate țările vor asigura succesul propriei lor conferințe la nivel înalt pentru dezarmare, pentru coexistență pașnică.

«Numărul partizanilor păcii — precizează Declarația — și puterea lor cresc pretutindeni. Popoarele din întreaga lume se ridică împotriva unor noi pericole. Crește nu numai numărul celor care luptă activ pentru pace, dar aceștia sînt tot mai hotărîți să acționeze și mai activ în comun.

«Congresul de la Stockholm poate înlătura neînțelegerile în legătură cu multe probleme, pentru că va da posibilitatea oamenilor de bună credință din toate țările să stea de vorbă unii cu alții, în mod sincer. Li invităm pe toți și cei care vor participa la acest Congres nu vor fi legați prin nicio fel de obligații și nu vor fi cituși de puțin îngrădiți.

«Dorind convocarea conferinței la nivel înalt, care trebuie să deschidă calea spre îmbunătățirea relațiilor internaționale și spre înțelegere internațională, popoarele trebuie să asigure succesul propriei lor «conferințe la nivel înalt» pentru dezarmare și coexistență pașnică. Fericirea personală pentru toți, roadele muncii pașnice, marile creații ale gîndirii umane, care îmbogățesc și unesc civilizația umană, nu pot fi create decît în condiții de libertate și pace».

Aceasta este cuprinsul primului document adoptat de sesiunea Biroului Consiliului Mondial de la Delhi, cu privire la viitorul Congres Mondial al popoarelor pentru dezarmare și pentru coexistență pașnică.

Este cunoscut de către toți cetățenii patriei noastre și de către toate popoarele că, în ce privește problema dezarmării și coexistenței pașnice, «Republica Populară Romînă este pentru coexistența pașnică a statelor cu orînduirii sociale diferite și pentru colaborare internațională. Ea este pentru reducerea generală a armamentelor și forțelor armate, pentru interzicerea armelor atomice și cu hidrogen. Ea este pentru încheierea unui acord în vederea încetării imediate a experiențelor cu aceste arme. Ea este pentru un sistem de securitate colectivă în Europa și Asia. Ea este pentru tot ceea ce poate duce la destindere, la înseninare, la pregătirea drumului pentru o viață mai liniștită, mai bună și mai luminoasă. Precum se vede, problema vitală a păcii constituie esențialul politicii externe a Republicii Populare Romine.

«Politica aceasta nu este însă o politică de conjunctură, determinată de factori vremelnici. Încă din octombrie 1945, la Conferința Națională a Partidului Comunist Romîn, domnul Gh. Gheorghiu-Dej, prezentînd raportul politic al Comitetului Central, arăta că pentru a se asigura o pace durabilă este necesară... nu o politică de împărțire a lumii în «blocuri», ci «una de înțelegere și colaborare între popoare și între state» și că «esențial este, însă, spiritul de colaborare și voința de a rezolva toate problemele prin bună înțelegere». Pentru aceasta, arăta în continuare domnul Gh. Gheorghiu-Dej, este nevoie de «izolarea cercurilor reacționare care încearcă să tulbure pacea lumii», precum și de «respectarea voinței fiecărui popor de a-și făuri singur regimul său social, respectarea independenței naționale și neamestecul în afacerile interne ale altor popoare».

Această politică izvorăște din interesul național al țării noastre, din caracterul socialist al orînduirii noastre democrat populare. Lucrăm cu însulețire și cu succes la construirea unei societăți din ce în ce mai bune. În eforturile noastre de construcție avem nevoie de pace. Scopul nostru este buna stare a omului. Sintem pentru tot cea ce dă vieții lumină și îi conferă valoare. De aceea ducem politica externă pe care o ducem. Și nu putem duce decit această politică.

Principiul coexistenței pașnice este așadar, unul din principiile de bază ale politicii externe a Republicii Populare Romîne. Nu-l adoptăm astăzi. L-am proclamat întotdeauna». (Din cuvîntarea Ministrului Afacerilor Externe, rostită în fața Marii Adunări Naționale în sesiunea din decembrie 1957).

În legătură cu neamestecul în treburile interne ale altor state, — Sesiunea Biroului Consiliului Mondial al Păcii de la Delhi a adoptat o Rezoluție în legătură cu evenimentele din Indonezia. Iată cuprinsul acestei Rezoluții :

«Forțele păcii din lumea întregă sint profund îngrijorate de situația gravă care s-a creat în urma ultimelor evenimente din Indonezia. Amestecul străin pune în pericol unitatea poporului indonezian, integritatea teritoriului său, independența și suveranitatea sa. El creează complicații internaționale și periclitează pacea în lumea întregă. Aplicarea principiului neamestecului în treburile interne ale statelor, proclamat la Bandung, este necesară pentru menținerea păcii în această regiune, ca și pretutindeni.

Biroul Consiliului Mondial al Păcii chiamă opinia publică să dea dovadă de vigență și să asigure respectarea de către toți a acestui principiu, care reprezintă una din temeliiile păcii.

De asemenea, Biroul Consiliului Mondial al Păcii a adoptat o Declarație privind situația din Algeria și solicită opiniei publice mondiale o acțiune susținută cit mai puternic pentru respectarea principiilor Cartei O.N.U.-ului. Iată și cuprinsul Declarației în legătură cu situația din Algeria :

«Recentele evenimente din Tunisia arată că războiul din Algeria se poate extinde în orice moment asupra întregii Africi de Nord și că amenință pacea mondială. Noi trebuie să punem capăt fără întirziere acestui război, care a devenit tot mai singeros atit pentru părțile beligerante, cit și pentru populația civilă. Acest război devine tot mai săbatic, iar refuzul guvernului francez de a recunoaște Algeriei dreptul de parte beligerantă duce la încălcarea regulilor de umanitate stabilite de convențiile internaționale.

Popoarele tuturor țărilor trebuie să reamintească guvernelor lor că trebuie să respecte rezoluțiile adoptate în unanimitate de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, care prevăd tratative cu privire la soluționarea pașnică, democratică și justă a problemei algeriene, conform principiilor și țelurilor Cartei O.N.U. Proiectatul pact mediteranean nu este o soluție a problemei algeriene de oarece acest pact ar menține Algeria într-o situație dependentă și ar adînci scindarea întregii lumi în două blocuri militare. Numai recunoașterea independenței și a suveranității naționale a poporului algerian va face posibilă încelarea ostilităților și stabilirea unor relații noi de comun acord între Franța și Algeria. Acțiunile opiniei publice mondiale și influența care o exercită tendințele tot mai puternice din Franța și din alte țări în favoarea păcii și împotriva

continuării politicii de forță pot și trebuie să ducă fără întârziere la măsurii care pe calea tratativilor vor restabili pacea în Algeria».

Partizanii păcii de pretutindeni și-au însușit cuprinsul acestor documente și vor stăruii ca problemele ridicate de acestea, să fie adoptate de opinia publică mondială. În ce privește cetățenii patriei noastre, ei cunosc prea bine că problema dezarmării ca și problema coexistenței pașnice, sînt chestuni vitale pentru pacea lumii și că rezolvarea favorabilă a acestor probleme nu constituie obiectul unor tîrguieli, ci revendicarea imperioasă a sutelor de milioane de oameni cinstiți de pe întinsul întregului pămînt.

Slujitorii cultelor din țara noastră, laolaltă cu toți ceilalți cetățeni ai patriei noastre își însușesc cuprinsul documentelor de mai sus, și vor stăruii cu tot mai mult spor în acțiunea de apărare a păcii, pînă la izbînda ei deplină.

REDACTIA

CONFERINȚELE DE ORIENTARE PE LUNA MARTIE

În zilele de 4, 5, 6, 11, 12 și 13 martie a. c., în cuprinsul Sîntei Arhiepiscopii a Bucureștilor au avut lor conferințele de orientare ale preoților.

Conferințele au fost prezidate de către delegați ai Centrului Eparhial și au fost onorate cu prezența a diferiți delegați din partea Onor Departament al Cultelor, cum și din partea autorităților și organizațiilor locale obștești.

Astfel, P. S. Antim Nica, Vicar Patriarhal, a prezidat conferința de orientare a preoților din Protoieria IV Capitală; P. S. Theoctist Botoșăneanu, Vicar Patriarhal, a prezidat conferințele de orientare ale preoților din raioanele: Alexandria, Brănești, Lehliu, Titu și Urziceni. P. C. Preot Alexandru Ionescu, a prezidat la Protoieria III Capitală și Snagov; P. C. Preot Director Gagiu, la raioanele Drăgănești, Oltenița, Topoloveni; P. C. Vicar Traian Ghica, la: Cricov, Domnești, Teleajean; P. C. Consilier Gh. Soare, la: Roșiorii de Vede și Zimnicea; P. C. Consilier At. Preda, la protoieria II Capitală; P. C. Consilier Z. Bilbiie la protoieria Olteni; P. C. Consilier Al. Petcu, la: Călărași și Cîmpina; P. C. Consilier Stan Dimancea, la Muscel și Răcari; P. C. Consilier Marcel Mihăescu, la: Protoieria I Capitală, Găești și Giurgiu; P. C. Consilier Al. Zamfirescu, la: Ploești și Vidra; P. C. Consilier Petre Alexandru la Videle; P. C. Inspector Eparhial V. Godeanu la: Fetești, Slobozia, Tirgovîște și P. C. Protopop V. Gregorian la Pucioasă.

Tema supusă dezbaterii a fost intitulată: «Mijloacele de acțiune ale preotului pentru apărarea păcii» și a fost tratată cu competență, cu viu interes și cu multă documentare.

«Problema principală a zilelor noastre — a spus Preotul Luca Săndu-lache, de la parohia Girbovi-Urziceni — este problema atenuării încordării internaționale, problema colaborării dintre popoare, problema păcii pe tot întinsul pămîntului.

Lupta pentru pace a devenit cea mai puternică mișcare a vremii noastre și a tuturor vremurilor de pînă astăzi. Apariția pentru intîia oară în istorie a unui front mondial și organizat al partizanilor păcii, dovedește cu

țarie marile schimbări din viața politică a popoarelor, în ultimii ani. Pretutindeni în lume, masele populare urmăresc cu interes desfășurarea evenimentelor politice internaționale, participând conștient la aceste evenimente și străduindu-se să determine însuși cursul lor spre împlinire. Sute de milioane de oameni cinstiți din întreaga lume au ajuns la convingerea nestrămutată că ei nu sînt și nu trebuie să fie un simplu obiect al istoriei, ci însuși făuritorii acestei istorii a vremurilor noastre. Biserica Ortodoxă Română, ale cărei acțiuni în slujba apărării păcii, alături de întregul popor, s-au făcut de mult cunoscute chiar dincolo de fruntariile țării, își mărturișește și ea increderea nezdruincată în biruința finală a forțelor luminoase ale păcii...

Nici un fel de rezervă nu poate împiedica Biserica și slujitorii ei să participe cu toată fermitatea la această luptă dintre lumea binelui, lumea păcii, și clica doritorilor de un nou război. A apăra cauza păcii, e o datorie sfîntă și nobilă a fiecărui om și mai ales a creștinilor. A apăra pacea înseamnă a lupta pentru bucuria mamelor, pentru fericirea copiilor, pentru învățatura băieților și fetelor noastre, pentru munca pașnică constructivă, pentru progresul în toate ramurile vieții.

«Năzuințele tuturor religiilor din lume se întilnesc pe acest drum al păcii — spune Preotul Ion Mihăilescu de la parohia Cuza Vodă-Călărași — căci pacea este un bun comun pentru toți oamenii din întreaga lume, fără deosebire de credință și de rasă, iar misiunea esențială a religiilor este de a propovădui pacea în lume, fapt pentru care religia creștină se mai numește cu drept cuvînt, religia păcii...»

«Nici cuvîntul piine — temeiul de viață fizică al omului — nu a fost rostit vreodată cu atîta ardoare și în mii de limbi și locuri, cum este astăzi chemată pacea pe pămînt — spune Preotul Arjoca Aurelian de la parohia Telega Vale-Cîmpina — și niciodată omenirea în totalitatea ei n-a fost mai unanimă în setea de a se vedea înfrățită sub semnul sfînt al păcii. Aceasta înseamnă că pacea este un bun suprem, tot atît de necesar vieții obștești, precum e și piinea, dacă nu mai mult. Ea este un comandament divin, rostit de cîntarea serafică la nașterea sau mai degrabă la renașterea lumii prin Hristos și acest comandament a fost astiel purtat în cîntecul păstorilor de lingă ieslea «betleemică și dus de ei și de magi, ca un mesagiu omenirii întregi».

Apărarea păcii este problema vitală și actuală a întregii omeniri — a spus Preotul Ioan Grigorescu, de la biserica Sf. Nicolae-Șelari din Capitală. Orice om conștient trebuie să lupte pentru apărarea ei.

Pacea este o cerință imperioasă a fiecărui suflet omeensk. Pentru prima dată în istoria omenirii, apărarea ei s-a organizat; de aceea, ea va învinge.

Prin misiunea și rolul său, preotul este chemat printre cei dintii să lupte și să mobilizeze sufletele tuturor pentru apărarea păcii.

Pentru aceasta, trebuie însă, mai întîi ca preotul însuși să fie deplin convins de necesitatea ei.

Un prim și indisolubil mijloc este deci formarea unei conștiințe proprii pentru absoluta necesitate a instaurării păcii în întreaga omenire. Fără o astiel de conștiință, orice mijloace întrebunțate nu vor avea rezul-

tatul dorit. Nu poți da ce nu ai, iar dacă încerci să dai ce nu ai, riști să nă-răvești pe ascultător, să zică numai ca tine, dar să facă tot ca el. De sigur, preoțimea trebuie să aibă, și are această convingere a necesității păcii și a buneînvoiri între oameni. Este postulatul de totdeauna al omenirii, care se încadrează integral și cel mai bine în misiunea preoțească».

Cu astfel de convingeri au luat cuvîntul cei peste 260 de preoți care au susținut referatele sau au luat cuvîntul în completarea discuțiilor. De asemenea, au fost ascultate peste 150 rapoarte de activitate, din cuprinsul cărora se constată că preoțimea sfîntei noastre Biserici Ortodoxe depune o activitate însuflețită și lăudabilă pentru susținerea tuturor lucrărilor de folos obștească ce se realizează în satele și în raioanele patriei noastre.

Din dările de seamă făcute de către delegații Centrului Eparhial care au prezidat conferințele de orientare, se constată că preoțimea din cuprin-sul Eparhiei noastre depune o remarcabilă activitate în susținerea vieții celei noi ce se creează în țara noastră, activitate izvorită dintr-un cald pa-triotism și dintr-o servire conștientă a Bisericii Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

CRONICAR

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

CONCERTE DE PĂRESIMI

Și anul acesta, în bisericile bucureștene, au avut loc tradiționalele concerte de Păresimi. Petrecînd creștinește vremea sfîntului post al Paștelui, Credincioșii sfinței noastre Biserici s-au îndestulat sufletește ascultînd și trăind frumoasele cîntări pline de mireasmă duhovnicească inspirate din slujbele ortodoxe ale mîntuitorilor Patimi ale Domnului nostru Iisus Hristos.

În cele ce urmează, prezentăm cititorilor revistei noastre, cîteva scurte dări de seamă asupra concertelor religioase ale Corolei Sfinței Patriarhii, Corolei Preoților din Capitală și Corolei studenților teologi și elevilor seminariști din București.

Concertul Corolei Sfinței Patriarhii, sub conducerea d-lui profesor Nicolae Lungu, a avut loc în spațioasa biserică Sf. Spiridon-Nou, în ziua de 30 martie a. c., în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, a Prea Sfințitului Episcop Theoctist, Vicar Patriarhal, a Prea Sfințitului Arhiepiscop Policarp Morușca, a P. C. Consilierii din Administrația Patriarhală și Arhiepiscopia Bucureștilor, a P. C. Pr. Prof. Ioan Gh. Coman, parohul bisericii Sf. Spiridon-Nou și Rectorul Institutului Teologic Universitar din București și a profesorilor de la Institutul și Seminarul Teologic din București și a numeroși credincioși din Capitală.

Concertul a fost alcătuit cu grijă, din cîntări potrivite cu atmosfera de reculegere și interiorizare sufletească cerută de petrecerea duhovnicească a postului Păresimilor.

În prima parte au fost ascultate cîteva compoziții pe texte religioase, unele clasice, de autori romini sau străini. Am reținut din această parte, următoarele cîntări: «Spre Tine Doamne am nădăjduit», de compozitorul ardelean Liviu Tempea; «Veniți la Mine, toți cei osteniți», de Gheorghe Popescu-Brănești; «Către Tine Doamne ridic ochii inimii mele», de d-l profesor N. Lungu; «Judecă Doamne», de compozitorul clasic Felix Mendelsohn-Bartholdi, precum și valoroasa lucrare, plină de accente dramatice și tratată în spiritul școlii polifonice italiene, intitulată: «Spune-mi Doamne, sfîrșitul meu», de Dimitrie Bortneanski.

Partea II a concertului a cuprins cîntări psaltice armonizate, mult mai apropiate înțelegerii și trăirii duhului nostru ortodox. Au fost ascultate cu evlavie cunoscutele și duioasele cîntări: «Cămara Ta, Mîntuitorul meu», glas VIII, armonizată de d-l prof. Nicolae Lungu; «Acestea zice Domnul», de Sabin V. Drăgoi; «Iubi-Te-voi Doamne», glas V, «De Tine Doamne. Cea ce ești în toată zidirea», glas VI, și «Cu noi este Dumnezeu», glas VIII, toate armonizate de d-l profesor Nicolae Lungu.

Ultîma parte a concertului a fost alcătuită din cîntări care au evocat celor prezenți în biserică Sf. Spiridon-Nou, marea săptămîină a Patimilor Domului. Bucățile bine alese pentru a ilustra această parte a concertului, (s-a cîntat «Oratoriul», de Mandicevski, «Ghetsimani», de Gh. Popescu-Brănești și «Astăzi S-a spinzurat pe lemn», fragment din marele Oratoriu ortodox: «Patimile și Învierea Domnului», de Paul Constantinescu), au impresionat profund pe credincioși, prin dramatismul lor.

Trebuie să menționăm în chip deosebit, aportul soliștilor la frumoasa reușită a acestui concert de Păsesimi. Mircea Buciu, în «Acestea zice Domnul», de Sabin Drăgoi și în dificila stihire a glasului VI, «De Tine Doamne», ca și în cvartetele de soli («Către Tine Doamne» și «Cu noi este Dumnezeu, de N. Lungu»), a reușit să cucerească sufletele ascultătorilor și să le înalțe duhovnicește pe eripile interpretării sale. Vocea sa puternică și caldă, egală și mlădioasă, cu o înțelegere excepțională, puțin comună bașilor, a fost condusă cu inteligență, prin toate nuanțele cerute de interpretarea textului religios, prozodic prin excelență.

Deși mare cântăreț de operă, Mircea Buciu a cîntat părțile încredințate spre interpretare în cel mai autentic stil psaltic. Prezența sa ca solist a mărit deopotrivă prestigiul artistic și al concertului și al Coralei Sfintei Patriarhii.

Alături de Mircea Buciu, Valentin Teodorian a emoționat profund pe ascultători prin căldura vocii sale, prin sensibilitatea sa artistică deosebită, dar mai ales prin sinceritatea interpretării sale. Au fost momente cînd emoțiile artistice păreau transfigurare de fiorul sacru al adorării lui Dumnezeu. În «Iubi-Te-voi Doamne», dar mai ales în «Ghetsimani», Valentin Teodorian rămîne de neegalat.

Părțile solistice ale acestei cîntări rămîn definitiv, ca interpretare, creația artistică a lui Valentin Teodorian, tot așa cum și măiestria artistică a lui Mircea Baciuc, rămîne model de interpretare pentru «Acestea zice Domnul» și stihira «De Tine Doamne».

De asemenea, în «Către Tine Doamne» și «Cu noi este Dumnezeu», contribuția solistică a lui Valentin Teodorian s-a evidențiat printr-o colaborare inteligentă cu ceilalți parteneri.

Am lăsat dinadins la urmă pe cunoscuta soprană Magda Ianculescu-Teodorian, care — deși a cîntat pentru prima dată, într-un concert religios de biserică, totuși grație calităților sale muzicale și artistice, a reușit să-și asimileze textul religios și muzical și să-l redea cu cea mai mare fidelitate.

Magda Ianculescu a conturat cu precizie desenele melodice ale părții solistice din «Către Tine Doamne» și «Cu noi este Dumnezeu» și i-a dat căldură și expresivitate lirică, tinăra solistă dovedind calitatea rară de interiorizare și acomodare, prin identificare cu intențiile compozitorului, semănate în substanța melodică a partiturii respective.

Desigur, semnul care ne arată pe toți marii soliști, stă în puterea de a face vie o partitură, de a descoperi sensurile revelatorii de artă și de a le transmite auditoriului. Magda Ianculescu a dovedit cu prilejul acestui concert, că știe taina acestui semn.

Alături de soliștii pomeniți mai sus, și-au mai dat concursul: altista Virginia Bolea și baritonul Nicolae Păunescu, membri ai Coralei Sfintei Patriarhii.

La sfîrșitul concertului, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a mulțumit cu elogiul soliștilor Mircea Buciu, Magda Ianculescu și Valentin Teodorian pentru desfătarea sufletească și hrana duhovnicească oferită credincioșilor prin interpretarea lor plină de simțire creștină a cîntărilor din repertoriul nostru coral bisericesc. De asemenea, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a mulțumit Coralei Sfintei Patriarhii pentru ținuta artistică deosebită și reușita acestui concert religios de Păsesimi. Cu multă obiectivitate a arătat apoi Prea Fericirea Sa locul pe care d-l profesor Nicolae Lungu, directorul artistic al Coralei Sfintei Patriarhii, îl ocupă în dezvoltarea muzicii psaltice strămoșești armonizate, pe care trebuie s-o cultivăm cu toată dragostea, în sfința noastră Biserică.

Binecuvîntînd pe cei prezenți, Prea Fericirea Sa s-a îndreptat către Reședința Patriarhală, în acordurile mărețe ale imnului patriarhal, de Gh. Cucu, și concertul Coralei Sfintei Patriarhii s-a terminat într-o atmosferă duhovnicească înaltă, plină de elevație spirituală. *CRONICAR MUZICAL*

CONCERTUL TRADIȚIONAL DE TRIOD AL CORALEI PREGĂTILOR DIN CAPITALĂ

Joi, 3 aprilie a. c., în Prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, înconjurat de toți colaboratorii Prea Fericirii (Sale în conducerea Centrului Eparhial, Corala Pregătitorilor din Capitală — organ misionar al Sectorului Cultural al sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor — și a susținut în biserică Sfîntul Spiridon-Nou, tradiționalul său concert din cîntările Triodului.

Oa de obicei, și anul acesta — al X-lea de la constituirea Coralei — alături de credincioși, cunoscuți artiști profesioniști: compozitori, dirijori și interpreți, au ținut să onoreze cu prezența lor manifestarea publică a ansamblului care nu

încetează a urca spornic treptele înaltei măiestrii artistice, oferind ascultătorilor, de fiecare dată, clipe de desfătare din ce în ce mai aleasă.

Păstrînd nota celei mai stricte obiectivități, putem afirma cu toată bucuria că, prin programul alcătuit, ca și prin tehnica execuției, concertul de Triod de anul acesta a fost o adevărată revelație, mînită să încununeze un deceniu de activitate neîntreruptă în slujba sfintei noastre Biserici, desfășurată de entuziastul grup muzical recrutat din cei mai dotați preoți ai Capitalei, orientat și îndrumat de Inaltul său cător, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Cuprinzînd două părți, programul prezentat de P. C. Preot Sebastian Vlădescu, membru în Comitetul de conducere al Coralei, s-a desfășurat sub conducerea muzicală a P. C. Protcieru Ion Runcu, precum urmează:

1. Prima piesă cu care s-a deschis programul a fost cunoscută și valoroasă compoziție în stil psaltic: «Acestea zice Domnul», a d-lui profesor Sabin V. Drăgoi, maestru emerit al artei. Transpusă pentru cor bărbătesc cu solo de bas, lucrarea a stîrnit primele emoții prin subtilitatea acompaniamentului, precum și prin sugestivă interpretare solistică a artistului emerit, Mircea Baciu, prim-solist al Teatrului de Operă și Balet din Capitală, prieten și prețuitor al Coralei.

2. A doua lucrare, care a amplificat atmosfera, a fost «Dumnezeul mîntuirii mele», una din piesele care au pus lauri pe fruntea preotului-compozitor, Ion Runcu. Tratată după cele mai severe discipline compunistice, autorul a împletit magistral lianele armonice ale celor patru compartimente pe eșichierul melodic al părții solistice, realizînd o țesătură purificată pînă la perfecțiune. Solo-urile acestei bucăți au fost cîntate de d-l Mircea Baciu, cu măiestria cunoscută și de P. C. Pr. Grigore Miron, tenor, solist al Coralei.

3. O plăcută impresie a produs troparul «Iată Mirele vine la miezul nopții», care se cîntă la începutul primelor denii din Săptămîna Patimilor. Păstrînd cu strictețe melodia psaltică a eului al VIII-lea, P. P. Preot C. C. Matei a îmbrăcat duioasa cîntare într-o armonie adecvată, rezolvînd fericit exigențele dificilei formule modale. Preotul Matei este un talent tînăr, care va izbuti să se impună și prin alte lucrări pe care le așteptăm.

4. A patra piesă din partea I a fost «Mintuiește Doamne poporul Tău», de compozitorul de muzică religioasă rusă, Cesnokov, în prelucrarea pentru cor bărbătesc, în limba romînă, a P. C. Prot. Ion Runcu, solo de bas fiind susținut de d-l Mircea Bucui. Subliniem noua interpretare dată acestei bucăți pretențioase, prin înalta țesătură a acompaniamentului, dirijorul fiind bine inspirat cînd a luat hotărîrea de a călca indicațiile nuanțelor din textul autorului, care cereau un final în «fortissimo». Cîntat într-un «pianissimo» filat pînă la murmur, finalul bucății a impresionat puternic pe ascultători.

5. Prima parte a concertului s-a încheiat cu emoționantul «Psalm 3», lucrare de mare rezistență a P. C. Prot. Ion Runcu. Executată cu o precizie rar întîlnită chiar la ansamblurile de profesioniști, onorată de generoasele voci solistice ale d-lor: Dumitru Scurtu, tenor, solist al Teatrului de Operă și Balet, Mircea Baciu, bas, prim-solist al Teatrului de Operă și Balet și P. C. Preot Octavian Popescu, bariton, membru al Coralei, condusă de bagheta energică a compozitorului, lucrarea a electrizat pur și simplu asistența, cucerind sufragiile celor mai pretențioși muzicieni aflați acolo.

După o mică pauză, a urmat partea a doua a concertului, care a constituit cheia de boltă a întregii manifestări, prin prezentarea unei selecțiuni din «Fresca muzicală», intitulată modest, de autorul său, preotul-compozitor, Ion Runcu: «În vremea aceea», și pe care nu ezitam s-o calificăm din capul locului un foarte izbutit oratoriu ortodox romîn, pe tema Sfințelor Patimi ale Mîntuitorului.

Scrisă inițial pentru cor mixt, cor bărbătesc, soli și orchestră, lucrarea își propune să ilustreze muzical tablourile și scene din viața Mîntuitorului, începînd din momentul trădării din Grădina lacrimilor și sudorilor de singe ale Fiului Omului, trecînd prin drama Judecării și tragediei de pe Muntele Calvarului, și culminînd cu apoteoza biruinței Dumnezeului Iisus: Sfînta Înviere.

Libretul oratoriului a fost preluat uneori integral, alteori parțial, din Sfîntele Evanghelii și din cîntările Triodului, iar o parte din text este propriu compozitorului care este în același timp și autor al părții literare.

De la început trebuie precizat că lucrarea Părintelui Runcu n-a intenționat să ilustreze cu exclusivitate o prelucrare în stil psaltic — manieră în care autorul a publicat chiar anul trecut o culegere de liturghii pentru cor mixt, bărbătesc și la trei și două voci egale, primită cu deosebite aprecieri de cercurile muzicale, ci și-a fixat ca obiectiv realizarea unei compoziții cu caracter pur religios. Meritul

deosebit al autorului rezidă în faptul că deși a utilizat motive melodice așa-numite «libere», oarecum aconferențiale, totuși ambiția pe care o creează plutește într-o autentică mireasmă ortodoxă, observație subliniată de însuși Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian în cuvîntarea rostită în fața auditorului după încheierea programului muzical. Această remarcă se datorește măiestriei autorului în lucrarea căruia transpare fără ostentație și cu îngrijită discreție, factura gamelor modale bisericești ortodoxe, strecurată în aliajul melodic al oratorului. O notă de fericită originalitate înscrie merituosă lucrare a Părintelui Runcu și prin folosirea unui motiv folcloric din regiunea muntoasă a Dîmboviței, cu ajutorul căruia a realizat emoționanta piesă intitulată «Plîngerea Fecioarei», în care Maica Domnului jalește moartea Fiului Său, cu o divină sobrietate, blestemînd atitudinea procuratorului Pontiu Pilat, Judecătorul lui Iisus.

Desfășurarea scenelor și tablourilor centrate pe tema generală a Patimilor Domnului, a prilejuit preotului-compozitor Ion Runcu, puțința să-și desfășoare din plin marele său talent de compozitor de muzică religioasă. Utilizînd cu pricepere deosebită toate resursele sensibilității sale, pe schemele infinite ale inventivității compoziționale, pe care le pun la dispoziția autorului, într-o libertate fără margini, cunoașterea profundă a legilor armoniei și contrapunctului, selecțiunile transpuse pentru cor «à capella», au lăsat să se întrevadă marile linii în care este realizat oratoriul acesta care, în întregimea sa, poate sta cu mîndrie alături de marile oratorii ale clasicii muzicii universale.

Fresca această muzicală a constituit pentru Corala Preoților din Capitală și o ocazie nimerită pentru a-și verifica posibilitățile de interpretare. Lucrată într-un număr limitat de repetiții, sub conducerea competentă și pretențioasă a autorului, compoziția Preotului Runcu se situează pe locul prim în bogatul repertoriu executat de Corală în cei nouă ani de existență.

Prin coeziunea și echilibrul compartimentelor, prin precizia atacurilor, prin prompta răspundere la apelurile dirijorului, printr-o dicțiune și frazare impecabile, prin trecerile subito între extremele nuanțelor, printr-o emisiune unitară și sobră, ca și prin toate îndrumările puse la dispoziție de arta cîntului în colectiv, — Corala Preoților dovedește că poate rivaliza în măiestrie artistică cu cele mai mari ansambluri de profesioniști.

La succesul concertului a adus substanțială contribuție prezența pe afiș a soliștilor prieteni ai Coralei, reprezentanți de seamă ai artei interpretative, artîștii emerit Mircea Buciu, prim-solist al Teatrului de Operă și Balet din Capitală, basul Nicolae Florei și tenorul Dim. Scurtu, soliști de frumte ai aceleiași instituții muzicale, care, prin frumusețea, întinderea, căldura și măiestria lor artistică au dat strălucire lucrărilor executate. Un, prețios aport în interpretarea rolului Sfintei Fecioare din «Oratoriul» preotului Runcu l-a dat și d-na Nely Argeșiu, contraltă.

Valoroase contribuții au dat și soliștii Coralei: P. C. Consilier-Vicar Traian Ghica, P. C. Sebastian Vlădescu, P. C. Pr. Grigore Miron, P. C. Pr. Octavian Popescu și C. Diacon Corneliu Graur.

După terminarea concertului, în numele Coralei, a luat cuvîntul P. C. Preot Sebastian Vlădescu, membru în colectivul de conducere, care a spus următoarele:

Prea Fericite Părinte Patriarh,

Fresca muzicală ce a fost executată de Corala noastră în fața Prea Fericirii Voastre astăzi, la cel de al X-lea concert al nostru de Triod, în cel de al zecelea an de cînd Prea Fericirea Voastră ne-ați chemat de la sfintele altare să lucrăm și pe această cale pentru înălțarea, pentru înobilirea sufletelor credincioșilor noștri, pentru pacea sufletelor lor, pentru pacea dintre noi și pentru promovarea și în toată lumea, — este o lucrare modestă, tot atît de modestă ca și sufletul autorului, fratele nostru întru Hristos, Preotul Ion Runcu.

Pentru că noi nu avem posibilitățile de a o fi executat în forma ei inițială, compozitorul a transpus-o în forma prezentării de azi pentru noi și ne-a dăruit-o, nouă, Coralei.

O fi o lucrare modestă în formă, dar nouă ne este scumpă, pentru că este izvorită din sufletul unui frate al nostru, preot al Bisericii noastre românești și împreună-ostenitor în împlinirea misiunii Coralei; în același timp, și din aceleași motive, este mîrgăritarul cel mai de preț al repertoriului nostru.

Astfel considerată, Corala, cu încuviințarea însușeșită a compozitorului, a hotărît ca astăzi, în preziua sărbătoririi a 10 ani de rodnică arhipăstorie a Prea Fericirii

Voastră ca Patriarh al României, să o aștearnă în fața Tronului Patriarhal și Vă roagă, cu adîncă smerenă, să o primiți cu un adînc și recunoscător omagiu din partea noastră, pentru tot ce ați făcut în acești 10 ani penftru Biserica noastră, pentru patria noastră scumpă și pentru noi și poporul nostru.

Rugăm pe Bunul Dumnezeu să ne ajute ca la sărbătorirea împlinirii unui nou deceniu de patriarhat al Prea Fericirii Voastre, să Vă putem închina o lucrare, dacă nu de valoare mondială, cel puțin una de o valoare europeană.

Să trăiți întru mulți și fericiți ani, Prea Fericite Părinte!

Răspunzînd cuvîntului rostit de reprezentantul Coralei Preoților, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian a spus următoarele:

«Se cuvine mai întii să mulțumim Bunului Dumnezeu că ne-a învrednicit să ne întîlnim și anul acesta, în acest sfînt locaș, spre a asculta cîntările cu care Corala Preoților din Capitală proslăvește pe Fiul Omului Cel ce vine la Patimă de bună voie. Să mulțumim Domnului că ne-a dat sănătate spre a ne putea aduna aici lîngă altarul sfinței Sale mărire, cu inimile curate și înfrățite în duhul păcii și al iubirii de Dumnezeu și de oameni. Cu multă bucurie așteptăm aceste prilejuri de a ne întîlni cu credincioșii noștri, veniți din toate unghiurile Capitalei, spre a primi binecuvîntarea Bisericii și a cunoaște unele din roadele muncii păstorilor lor sulețești.

Țin să mărturisesc de la început, că seara aceasta a fost pentru noi o adevărată revelație, prin programul muzical, și prin culmea de măiestrie artistică cu care l-a prezentat Corala Preoților Capitalei noastre.

De zece ani urmărim cu toată căldura și atenția sufletului nostru munca devotată și plină de sacrificiu a preoților noștri, grupați în această Corală, care, paralel cu slujirea la sfintele altare, fac și în chipul acesta, o vrednică lucrare, care merită toate laudele și prețuirea noastră. Corala Preoților din Capitală este un copil sulețesc drag nouă și roadele muncii sale ne umplu inimile de o aleasă bucurie.

Concertul de Triod al acestui an ne-a prezentat fresca muzicală a Preotului Ion Runcu, un adevărat oratoriu care se încadrează perfect pe linia doctrinei și muzicii Bisericii noastre Ortodoxe.

Preotul Ion Runcu este un preot modest, modestie care a caracterizat todeauna pe marii artiști. Această modestie face însă să se remarce și mai mult talentul cu care l-a înzestrat Dumnezeu și pe care l-a pus în slujba sfîntului altar al Mintuitorului, căruia li slujește de multă vreme. La Sofia, la Capela Romînă, unde a slujit mulți ani mai înainte, preotul Runcu se bucură de o aleasă prețuire, prin munca ce a depus, și pe tărîm artistic. Numeroși artiști ai Bulgariei, dintre care unii sînt acum membri ai Academiei, s-au folosit de priceperea și îndrumările preotului-artist Ion Runcu, și i-au rămas pentru todeauna recunoscători pentru dragostea ce le-a acordat-o. De curînd, am primit de la Sofia, înștiințarea că preotul Runcu este mult așteptat să se înapoieze acolo printre prieteni și prețuitori ai talentului său. Concertul de astăseară însă, ne determină să răspundem aleșilor săi prieteni de la Sofia că nu putem da urmare dorințelor lor și că preotul Ion Runcu rămîne lîngă noi. Cu acest prilej, aducem la cunoștință, că Sfînta Arhiepiscopie va tipări întregul «Oratoriu» al preotului Runcu, ca și întregul repertoriu al Coralei, în care figurează și lucrări de valoare ale altor membri ai Coralei. Aceste lucrări, împreună cu altele de acest fel, vor constitui un bogat repertoriu pe care să-l folosească și alte coruri care cîntă în bisericile patriei noastre.

Mulțumim artiștilor noștri, domnilor: Mircea Buciu, Dumitru Scurtu, și Nicolae Florei, precum și tuturor celorlalți soliști și ostenitori care ne dau prețiosul lor concurs în cadrul manifestărilor Coralei noastre. Li felicităm pe toți, îi binecuvîntăm și îi asigurăm de toată dragostea și prețuirea noastră.

Iar pentru dumneavoastră, iubiți credincioși, care ați venit într-un număr atît de mare să ascultați cîntările păstorilor sulețești ai domniilor voastre, vă binecuvîntăm, vă dorim tot binele și ne rugăm Atotputernicului Dumnezeu să vă învrednicească a ajunge cu bine Sfintele Sărbători ale Invierii Domnului nostru Iisus Hristos, spre a vă bucura de luminosul praznic al Paștilor, apropiîndu-vă cu inimile și cu buzele curate de cinstitul și sfîntul Trup și Sînge al Domnului Dumnezeului și Mintuitorului nostru Iisus Hristos, făcîndu-vă astfel fii și moștenitori ai împărăției păcii și vieții de veci.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărăsirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toți. Amin!».

Apoi, Intîiulstătător al Bisericii Ortodoxe Romîne, Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, sărutînd sfîntul Prestol, s-a îndreptat spre Palatul Patriarhal, binecuvîntînd poporul, în acordurile magnifice ale Imnului patriarhal, compoziția nepieritoare a mult regretatului compozitor G. Cucu. Preotul IOAN BERBECEANU,

CONCERTUL DAT DE ELEVII SEMINARULUI ȘI STUDENȚII
INSTITUTULUI TEOLOGIC DIN BUCUREȘTI

Abia se stinseseră ultimele ecouri ale tradiționalului concert de Crăciun, dat de corul Seminarului Teologic din București, că, imediat după vacanța Crăciunului au și început să se audă din nou acordurile din pregătirea concertului păresimilor. Munca a ajuns în toi, când s-a luat hotărârea să se unească corul Seminarului cu al Institutului. Pregătirea corului Seminarului a revenit profesorului Ion Cristescu și dirijorului ajutor, Constantin Drăgușin, pedagogul Seminarului. Studenții au rămas pe seama maestrului Nicolae Lungu. Cu multă grijă au fost alese bucățile muzicale cele mai potrivite cu postul, Duminica Floriilor și Patimile Mântuitorului Hristos. În programul concertului au fost introduse bucăți din muzica psaltică, armonizate de profesorul N. Lungu și profesorul Paul Constantinescu, maestru emerit al artei, și în special creații religioase populare armonizate de T. Popovici și Gh. Oucu. Din ciclul psaltic menționăm: «Cămara Ta, Mântuitorul meu», «Cu noi este Dumnezeu» (N. Lungu) și «Fericit bărbatul» (Paul Constantinescu).

Aici ne-a fost dat să auzim niște motive armonice originale și împletiri în unison de o mare penetrație muzicală și religioasă. Gradarea tonală a paralelismului antitetico «credincios și necredincios» din acest psalm este de o mare frumusețe și formează nucleul melodic al psalmului, reliefat atât de pregnant prin interpretarea pe care o face maestrul Nicolae Lungu, atât studenților, cât și seminariștilor. Inimă mare și o iubire fără seamăn a frumosului Ortodoxiei noastre românești în acest mare compozitor și dirijor!..

Miercuri 2 aprilie, a fost o zi de mare bucurie pentru corala unită a Seminarului și Institutului: Prea Fericitul Patriarh Justinian a anunțat că va veni la concert. Încă de la ora 5,30, încep să sosească Părinții Profesori și Consilieri, în frunte cu P. C. Sa, Pr. Ștan Dimancea, Consilier Cultural. Prea Sfințitul Theoctist Botoșaneanul este în fruntea corpului cucernicilor Părinți Consilieri și Profesori ai Institutului și Seminarului, în așteptarea Prea Fericitului Patriarh. La ora 6, Prea Fericitul Sa coboară din mașină și este întâmpinat la intrare de C. Preot I. Coman, Rectorul Institutului și Preotul N. C. Buzescu, Directorul Seminarului, care-l conduc în sala de festivități, unde este primit de corală, cu cântarea «Imnul Patriarhal». Toată sala s-a ridicat în picioare, primindu-și cu respect și evlavie pe Ocirmuitorul Bisericii noastre.

Imediat, Părintele Rector, Ion Coman, a rostit un cuvânt de bun venit pentru Prea Fericitul Patriarh, arătând că manifestarea muzicală a coralei Seminarului și Institutului se integrează pe linia tradiției muzicale a acestor instituții și mai ales pe linia educativ-religioasă a Bisericii noastre strămoșești. După aceea, P. C. Preot N. Buzescu, Directorul Seminarului, a rostit un cuvânt introductiv pe care-l redăm în întregime:

«Institutul Teologic de grad universitar din București, care pregătește clerici cu studii superioare pentru Mitropolii Ungro-Vlahiei, Moldovei și Olteniei, și Seminarul Teologic, care pregătește cîntăreți de strună, viitori studenți în Teologie și preoți pentru parohiile de categoria III din cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, prezintă astăzi seară un scurt program artistic, alcătuit din coruri și poezii religioase în legătură cu marele post al păresimilor. Concertul este dat de studenții Institutului și elevii Seminarului, sub conducerea cunoscutului compozitor Nicolae Lungu, profesor la Institutul Teologic și a ucenicului său, magistrandul Constantin Drăgușin, pedagogul Seminarului și dirijorul adjunct al corului.

Inchinăm programul serbării noastre, ca pe o smerită rugă de seară, dumnezeieștilor Patimi îndurate pentru mântuirea credincioșilor, de Fiul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos.

Nădăjduim că cei de față vor pleca de aici cu mai multă sete de mântuire, cu zel sporit pentru nevoițele duhovnicești recomandate de Biserică pentru vremea Tridoului, cu hotărârea de a-și modela viața după pilda și învățătura Mântuitorului nostru și a Sfinților Săi Apostoli și ucenici.

Manifestarea artistică organizată de școlile noastre teologice este, fără îndoială, o grăitoare dovadă a deplinei libertăți de care se bucură cultele religioase în scumpa noastră patrie, Republica Populară Română, precum și o dovadă a înaltului nivel cultural și teologic la care sînt pregătiți viitorii slujitori ai Bisericii noastre strămoșești, sub îndrumarea, supravegherea și oblăduirea părintească a

Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian și a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

De aceea, ne facem o plăcută datorie de conștiință, mulțumind din toată inima Prea Fericitului Patriarh Justinian, Intîistătătorul sfintei noastre Biserici, pentru înalta binecuvîntare de a pregăti programul de astăzi și de a-l prezenta în fața domniilor voastre. Îi asigurăm, cu smerenie, pe Prea Fericitarea Sa și pe toți înalți Prea Sfinții și Prea Sfinții membri ai Sfîntului Sinod, de toată recunoștința, dragostea și ascultarea noastră fiască.

Cu aceleași calde sentimente de dragoste, recunoștință și ascultare, mulțumim și Domnului Secretar General al Departamentului Cîntecilor, și îl rugăm să fie încredințat că în școlile noastre tineretul învață de la profesori și educatori să slujească, atît lui Dumnezeu, după datinile Ortodoxiei românești, cît și patriei noastre celei noi, Republica Populară Romînă, pentru a cărei libertate, independență și propășire se străduiește astăzi și preoțimea noastră alături de poporul muncitor de la orașe și sate.

Mintuitorul S-a jertfit pentru mintuirea întregului neam omenesc din robia păcatului și pentru înfăptuirea imnului cîntat de îngeri deasupra staulului din Betleem: «Mărire intru cei de sus, lui Dumnezeu și pe pămînt pace între oameni bună învoire».

Întreaga Sa viață pămîntească, încununată cu Jertfa cea de bunăvoie de pe Golgota cu Învierea cea de a treia zi și cu înălțarea la cer, ne cheamă pe toți la slujirea Bisericii întemeiată de El, pentru slava lui Dumnezeu în lume și la slujirea sfintei cauze a păcii, iubirii și buniei înțelegeri între oameni și popoare.

Fie ca versurile și melodiile religioase ce ne vor fi picurate în suflet de glasurile elevilor și studenților școlilor noastre să fie, pentru noi toți, încă o chemare la jertfa de sine, pentru înmulțirea binelui și pentru biruința păcii în lume».

Programul s-a desfășurat prin alternarea de coruri și recitări.

Prea Fericitul Patriarh Justinian a apreciat această producție artistică robind la sfîrșit un cuvînt de prețuire și îndemnuri părintești către studenții teologi și elevii seminarisți:

«Am venit în mijlocul vostru — a spus Prea Fericitul Patriarh — cu un dublu scop: să vă aud și de data aceasta cum executați imnele religioase care se cîntă în Biserica Ortodoxă în vremea Triodului; să ascult colindele cîntate de popor cu prilejul Floriilor și să vă ascult și pe cei care ați învățat tot ceea ce au dat mai frumos poezii noastre mai de seamă în poeziile lor. Cu această ocazie, voi înșivă v-ați înmulțit cunoștințele cu tot ce s-a produs mai de valoare în imnologia Bisericii noastre. Am venit să petrecem clipe înălțătoare în preajma Sfîntelor Patimi ale Domnului nostru Iisus Hristos și să constat nu numai ostenele profesorilor, care s-au străduit să vă formeze, dar și nivelul la care a putut să ajungă corala voastră. Felicit și pe ostentorii și conducătorii voștri și vă felicit și pe voi, că ne-ați delectat sufletește.

Concertele nu sînt așezate întimplător înainte de vacanța Crăciunului și a Paștelui. N-am urmărit prin aceste concerte numai educația, dezvoltarea mai largă a sentimentelor voastre religioase. Noi am urmărit altceva: voi veți pleca peste cîteva zile în vacanță și văd cu cîtă nerăbdare așteptați să porniți acasă, unde vă așteaptă părinții, frații voștri, cunoșcuții și cetățenii ceilalți. Ei vă așteaptă an de an să veniți cu ceva nou. Nu știu în ce măsură ați dăruit în timpul Crăciunului, din bogăția de cîntări religioase, celor ce au rămas în sat. Nu cunosc activitatea voastră din acel timp și nici roadele ei. Nu știu dacă luminile despre colinde, cu care ați plecat înainte de Crăciun, au fost duse de voi credincioșilor din satele voastre și cît spor ați adus în safete și bisericile voastre. Cei care ați lucrat în această direcție cît de puțin, v-ați îndeplinit o misiune sfîntă. Chiar de nu sînteți hirotoniți, de n-ați făcut un legămînt în fața lui Dumnezeu, dar strădanile din școală vă obligă să îndepliniți o misiune: să vă arătați cu spor în cele duhovnicești și să aprindeți din luminile voastre, luminile din inimile credincioșilor. Mintuitorul a spus cuvinte grele pentru orice credincios: «Cel ce iubește pe tată, pe mamă, pe frații sau surorile sale mai mult decît pe Mine, acela nu este vrednic de Mine». Sigur că cel ce iubește pe tată, mamă, frați, surori și-L pune pe Dumnezeu pe planul al doilea, nu e vrednic de El. Oricine trebuie să pună pe Dumnezeu pe primul plan în gîndul lui trebuie să troneze Dumnezeu. Voi care vă pregătiți pentru preoție, trebuie să știți că în popor este o zicală: «Ești ceea ce gîndești». După felul cum îți duci viața, te porți, aceea și gîndești. Dacă tinerii teologi și seminarisți gîndesc mai mult la Dumnezeu, apoi ei trebuie să arate prin viață ceea ce gîndesc și vor fi în mijlocul familiilor lor, rudelor, creștinilor, ca o lumină, care va

aprinde lumina gindurilor celorlalți. Voi veți fi ceea ce gândiți. Al doilea scop pe care îl urmărim, este să vă dăm drumul de aici cu sufletul plin de toată lumina sfințelor învățături ale Sfințelor Scripturi. Să vă dăm drumul cu luminile puternice ale cîntărilor noastre bisericești pe care, la vindul vostru, să le aprindeți în sufletele credincioșilor. Cîntarea închinată lui Dumnezeu este cea mai mare dăruire pe care o poate face orice suflet lui Dumnezeu. Aceasta este imediat primită de Dumnezeu. Nu stăruiesc mai mult asupra acestui lucru, căci mijloacele tehnice de azi ne arată că o cîntare a omului este într-o clipă peste tot pămîntul, pe calea aceasta a undelor. De aceea, datoria unui slujitor al lui Dumnezeu este să cultive cîntarea către Dumnezeu. Să plecați acasă cu o datorie sîntă, așa fel ca tortele cîntării voastre să aprindă flăcările stinse în candelile inimilor credincioșilor. Pe toți să-i învățați cîntările Bisericii noastre. Aveți datoria să nu stingeți lumina sfințelor cîntări. S-o duceți cu toată grija! Vedeți să nu se stingă pe drum! S-o dați celor ce o așteaptă! Știți toți strădaniile noastre, începute acum șapte ani de zile, ca toți credincioșii să cînte în obște. Sint sate unde nu se cîntă în obște. Poate că e și din pricina voastră, că n-ați ajutat pe preoți, Eu aș vrea ca de data aceasta să rodească mai mult luminile sfințelor cîntări executate de voi, aici. Fiecare să pregătească cu tinerii și tinerele din sat cîntările Sfințelor Liturghii. Să vă arătați la Paști cu lumini noi, conducînd pe credincioșii cu aceste sfințe lumini. La înapoiere o să vedem ce roade au putut să aducă aceste încercări de misiune creștină. Eu vă urez, la plecarea din școală spre cămine și sate, călătorie bună! Dar mai ales, vă urez din toată inima un spor în răspunderea luminii cîntărilor bisericești, în satele voastre. Să se bucore profesorul voștri și noi, că munca n-a fost zadarnică și mai ales că nu s-a limitat la aceste ziduri. Programul de astăzi nu trebuie să se mărginească numai la acest auditoriu restrîns. Să se răspîndească prin cele 400 de sate, unde elevii și studenții teologi vor trebui să fie sufletul acestor cîntări. Vă doresc din toată inima, atunci cînd veți veni înapoi, să stați în fața noastră tot așa de senini, ca și acum și să răspundeți pozitiv la cercetările noastre despre activitatea voastră. Să vă bucurați de toate roadele ostenețelor voastre. Vă voi însoți în munca voastră cu gîndurile mele și să nu-mi slăbiți așteptările. Mulțumesc profesorului Nicolae Lungu, sufletul cîntărilor noastre, care trebuie să fie o pildă puternică pentru voi. De asemenea mulțumesc și celorlalți ostentori.

Vă binecuvîntez pe toți și binecuvîntez și pe credincioșii de față, ca să se învrednicească de primirea sfințelor sărbători ale Învierii Domnului nostru Iisus Hristos.

*

Toți credincioșii au fost adînc impresionăți de înălțătoarele și mîngietoarele cuvinte ale Prea Fericitului Patriarh Justinian, dar mai ales studenții și elevii au fost pătrunși în inimile lor de îndemnurile înfocate ale Prea Fericirii Sale.

Cuvintele de laudă și îndemnurile Prea Fericirii Sale au fost cea mai frumoasă răsplătă pentru munca elevilor seminariști și a studenților teologi. Ei nu le vor uita niciodată. La ora 7,30, Prea Fericitul Patriarh Justinian a părăsit sala de festivități.

Un al doilea eveniment mișcător pentru corala teologilor a fost prezența maestrului Mircea Buciu și a tenorului D. Scurtu, în mijlocul lor. Studenții teologi și seminariștii au fost sufletește mișcați, văzînd că unul din marii noștri artiști de operă și talentat interpret al cîntecului popular românesc, a venit să-i asculte.

Păstrînd cu scumpătate în sufletele îndemnurile călduroase ale Întîistătorului Bisericii noastre strămoșești, elevii și studenții teologi au plecat în vacanța Sfințelor Paști hotărîți să pună în practică, ajutînd pe preotul din sat, tot ceea ce au învățat la școală și au auzit de la Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

CRONICAR

*

CONCERT DE MUZICA PSALTICĂ ARMONIZATĂ

Tot în cadrul concertelor religioase de Păsesimi, inserăm aici și concertul de muzică psaltică armonizată dat de corul bisericii Sf. Vasile-Cotroceni, în ziua de 23 martie 1958, sub conducerea tînărului dirijor Constantin Drăgușin.

Așa cum a reieșit din cuvîntarea P.C. Preot Toma Stănculescu, de la parohia și biserica Sf. Vasile-Cotroceni, și mai ales așa cum s-a văzut din alcătuirea programului, concertul de la această biserică se încadrează în acțiunea de restaurare și de valorificare a vechilor cîntări psaltice tradiționale ale sfințelor noastre Biserici strămoșești, acțiune inițiată încă din anul 1950 de Sfințul Sinod, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian.

Corul de la biserica Sf. Vasile-Cotroceni a făcut dovadă cu prisosință că se poate susține cu mult succes un concert religios alcătuit numai din cântări psaltice armonizate.

Acest concert de muzică psaltică armonizată poate că n-ar fi fost posibil fără apariția în editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă a Liturghiei Psaltice armonizată pentru cor mixt a d-lui profesor Nicolae Lungu. Programul concertului a cuprins cântări liturgice sau chinonice, alese cu grijă din această bogată Liturghie psaltică tipărită.

S-au cântat, astfel, următoarele cântări psaltice, armonizate de dl. profesor Nicolae Lungu: «Fericirile», glas VIII, «Sfinte Dumnezeule», glas V, «Agem, «Imnul Heruvimilor», glas V, «Răspunsurile mari», glas VIII, «Pre Timotee lăudăm», glas VIII, «Cămara Ta», glas VIII, «Iubi-Te-voi Doamne», glas V, «Trupul lui Hristos», glas VIII, «Stihirea II-a de la Vecernia/ glasului VIII» și «Cu noi este Dumnezeu», glas VIII.

Soliștii, soprana Aurelia Ursu, alt'șta Ani Bunesuc, tenorul Const. Bulancea și baritonul Marian Pantazi, au interpretat cu căldură, în bun stil psaltic, părțile de solo încredințate spre executare. Dirijorul Const. Drăgușin, elevul d-lui profesor Nicolae Lungu, a reușit să imprime corului mișcarea și nuanțele cerute de partitură și de sensibilitatea sa artistică.

Concertul religios de muzică psaltică armonizată, dat de corul bisericii Sf. Vasile-Cotroceni, a demonstrat frumusețea cântării psaltice armonizate și ne-a încredințat că această cântare psaltică este dorită și așteptată de credincioșii sfințelii noastre Biserici.

CRONICAR MUZICAL

EPISCOPIA BUZĂULUI

LUCRĂTORI NOI PE OGOR STRĂVECHI

Pe ogorul străvechi al Bisericii unde lucrează de veacuri atâtea mii de sacerdoți, jertfindu-și devotamentul și înțelepciunea, se operează în chip firesc, înnoiri, la forțele vechi adăugându-se forțe noi și viguroase. Vin să lucreze lucrători noi pe un ogor străvechi. De aceea, vom însemna, în cele ce urmează, prilejurile de sărbătoare ce au loc odată cu numirile și instalările de noi preoți.

La parohia Știubei, raionul Râmnicul Sărat, a fost instalat ca paroh tânărul preot Gheorghe Ivan, licențiat în teologie de la Institutul Teologic din București. Instalarea s-a făcut de către P.C. Protopop Gh. Popescu al raionului Râmnicul Sărat, în ziua de duminică 11 august 1957, în prima duminică în care noul hirotonit s-a prezentat la parohia unde a fost rânduit să-și îndeplinească slujba sa preotească. De dimineață s-a oficiat Sfânta Liturghie de către P.C. Protopop, parohul Gheorghe Ivan și diaconul I. Moldoveanu din Râmnicul Sărat. Răspunsurile au fost date de credincioșii parohiei, conduși de cântărețul parohiei, Gheorghe Badiu, care este un bun cunoscător al muzicii psaltice. Deși la prima sa slujbă, și oarecum emoționat, totuși preotul Gheorghe Ivan și-a păstrat în tot timpul stăpânirea de sine, a slujit cu evlavie, transfigurat, făcând credincioșilor săi o bună impresie.

Terminându-se Sfânta Liturghie, P.C. Protopop Gheorghe Popescu a dat citire ordinului episcopol de statornicire canonică și legală al preotului Gh. Ivan ca preot paroh al parohiei Știubei, după care, îndată a luat cuvântul noul preot care a rostit o cuvântare bine întocmită, cerind ajutorul enoriașilor săi în lucrările ce trebuiesc îndeplinite pe linie duhovnicească și gospodărească. Apoi, mulțumind P.S. Episcop și P.C. Protopop pentru trimiterea sa în munca de pe ogorul Bisericii, părintele Gheorghe Ivan și-a întocmit cuvântul cu această invocare: «.Si acum, îmi ridic grațul către Dumnezeu, care m-a chemat la slujbă, aceasta și-L rog cu umilință să-mi dăruiască înțelepciunea și puterea cu care a înzestrat pe Sfinții Săi Apostoli, când a trimis asupra lor pe Duhul Sfânt, pe același Duh care l-a făcut viteji, vestitori ai sfintei credințe și biruitori asupra împotrivilor, pentru ca să zic și eu ca Sfântul Pavel: Toate le pot cu Hristos, care mă întărește...».

A vorbit apoi P.C. Protopop Gh. Popescu, arătând că tânărul Gh. Ivan a fost cercetat de P.S. Episcop, după canoanele și rînduiele Bisericii și fiind găsit vrednic de preoție, a fost hirotonit și rînduit preot la Știubei. În felul acesta, tânărul preot care își începe astăzi pastorația, se înfățișează cu preoție valabilă, care leagă preoția de azi și de totdeauna cu preoția apostolică. Ca urmaș direct al Apostolilor, cu plinătatea puterii de a lucra și vorbi în numele Domnului Iisus Hristos, P.S. Episcop și-a pus mîinile peste tânărul Gh. Ivan, sfințindu-l în preot. Adresîndu-se apoi noului preot, P.C. Protopop a spus: «Programul de lucru al sfinției voastre este Sfînta Evanghelie. Aici vi se recomandă să fîți învățător, sfințitor, conducător al credincioșilor și chivernisitor al dregătoriei, pildă cu casa, cu familia, și cu viața proprie pentru credincioșii păstorîți...». Apoi, P.C. Protopop a îndemnat pe credincioși să-și iubească preotul, să-l asculte, să-l stimeze, să-l sprijine ca pe conducătorul și îndrumătorul lor, pentru ca el să-și facă slujba cu bucurie și cu dragoste.

La parohia Poiana din raionul Vrancea a fost instalat ca paroh la 10 noiembrie 1957, preotul Ion Turculeț, licențiat al Institutului Teologic din București. Sfinția sa fusese hirotonit preot cu două săptămîni mai înainte, de către P.S. Episcop Antim al Buzăului. Această împrejurare a prilejuit o adevărată sărbătoare, la care credincioșii din Poiana au luat parte cu mic, cu mare.

După terminarea Sfintei Liturghii, a vorbit credincioșilor P.C. Protopop Teofil Slicaru, aducînd din partea P. S. Episcop binecuvîntare pentru noul preot și pentru turma sa și cerînd credincioșilor să fie supuși și ascultători față de preotul lor, să-l iubească și să-l ajute, ca să-și poată împlini cu folos slujba lui proțească. A arătat noului paroh sarcinile pe care le are, greutățile de care se poate lovi și cîștigurile biruinței, dacă va și cum să-și îndrumeze turma.

În cuvîntul său, tânărul preot Ion Turculeț a rostit printre altele: «Trebuie să mărturisesc sincer că îndată ce am pășit în această parohie din ținutul Vrancei, în mine s-a produs o mare schimbare, la care, desigur au conlucrat atît sfaturile înțelepte ale P.S. Episcop Antim, cît și bunăvoința și dragostea cu care am fost înconjurat de credincioșii acestei parohii, pe care o voi păstori de azi înainte. Datoriile mele ca paroh sînt multe, după cum mare și însemnată este și răspunderea mea înaintea oamenilor și a lui Dumnezeu. Va trebui să vestesc incontinuu cuvîntul Sfintei Evanghelii, chemînd lumea la o viață nouă, ostendîndu-mă zi și noapte, pentru ca păstoriții mei să dobindească de la Părintele luminilor toate cererile de trebuință, pe calea mîntuirii. În fața acestei înalte misiunii mă simt dator să asigur de siguranța mea pe toți, pentru a corespunde chemării de preot și ales al Domnului. Voi căuta să împărtășesc pe toți parohienii mei din izvorul nesecat al învățăturii creștine.

Pr. MARIN M. NEGULESCU

SFÎNȚIREA BISERICII DIN PAROHIA TOPLICENI RAIONUL RÎMNICUL SĂRAT

Parohia Topliceni se află în apropierea orașului Rîmnicul Sărat, la o distanță de numai 3 km. și se compune din două sate — Topliceni și Poșta —, înnumărînd circa 350 capi de familie. În parohie sînt două biserici, una parohială și una de cimitir, amîndouă fiind de aceeași proporții și așezate aproape la un capăt și la celălalt al parohiei. Serviciul divin se oficiază pe rînd duminică și sărbătoarea, în fiecare din cele două biserici. Biserica din cimitir a fost restaurată în anii 1945—1946.

Constatănd că și biserica parohială are nevoie de reparații, C. Pr. paroh Ion Popescu a pornit la întocmirea formelor legale pentru începerea lucrului, privînd atît interiorul cît și exteriorul bisericii. În cursul anului 1957, fiind pusă în plan executarea acestor lucrări, părintele paroh și organele parohiale au pornit la lucru și au înfăptuit lucrări care de mult își așteptau rîndul. Astfel s-a reparat zidăria, s-au făcut tencuiele, s-a revizuit acoperișul și s-a restaurat pictura. Întreaga lucrare a necesitat o cheltuială de aproape 20.000 lei și întreaga sumă s-a strîns din contribuția benevolă a enoriașilor, însufleții pentru această frumoasă operă de parohul Ion Popescu. Lucrările de pictură s-au făcut de către pictorița Aneta Cantaragiu din București.

Acestea toate fiind împrăvite, s-a hotărît ca sfințirea bisericii să aibă loc în ziua de duminică 29 decembrie 1957, iar solemnitatea a fost cinstită cu prezența P.S. Episcop Antim al Buzăului, care a oficiat Sf. Liturghie, fiind înconjurat de soborul preoților și diaconilor format din: P.C. Vicar eparhial Marin Bogoi, P.C. Protopop Gh. Popescu al raionului R. Sărat, Pr. N. Jantea-Dărmați, Pr. I. Zamfir-Drăghiești, Pr. Gh. Vasile-Băbeni și arhidiaconul D. Stoica și diacon Fănică Jianu de la Sf. Episcopie, precum și diaconul I. Mo'doveanu de la Catedrala orașului R. Sărat. Totul a decurs după rânduiala statornicită: stropirea cu aghiazmă a sfințului lăcaș, ungerea cu Sfântul și Marele Mir și liturghia arhierescă. Răspunsurile la slujbă au fost date de credincioși în frunte cu cântăreții locali. Participarea credincioșilor la solemnitate a fost însemnată, deși actul sfințirii a urmat imediat după sărbătorile Crăciunului.

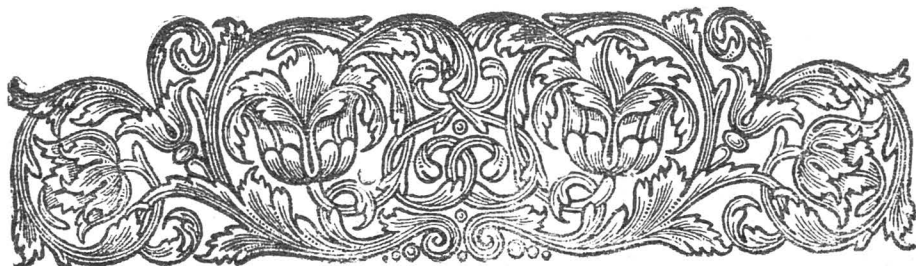
Terminându-se Sf. Liturghie, a vorbit mai întâi preotul paroh Ion Popescu, care într-o cuvîntare frumoasă ca stil, proporționată ca întindere și bogată în date, a înfățișat mersul lucrărilor de reparație, înțelegerea credincioșilor și mulțumirea că au realizat această lucrare de mare trebuință. A adus mulțumiri P.S. Episcop că a fost cu grijă asupra lucrării din parohia Topliceni și a dat asigurări de ascultare deplină și multă râvnă în slujirea preotească. Părintele paroh a mai accentuat că pe tot timpul cât a durat lucrările, credincioșii i-au dat ascultare, iar din partea organelor de conducere locală ale puterii de stat a avut deplină înțelegere și bunăvoință, pentru care le aduce mulțumiri în fața poporului.

A vorbit apoi P.C. Protopop Gheorghe Popescu, exprimîndu-și mai întâi bucuria că are un nou și fericit prilej de a putea prezenta P.S. Episcop o realizare de seamă din protopopiatul P.C. Sale. A subliniat apoi vrednicia parohului Ion Popescu și a credincioșilor din Topliceni și a rugat pe P.S. Episcop să le acorde cu dărnicie binecuvîntarea arhierescă. În continuare, P.C. Protopop a arătat că preoții și credincioșii din raionul R. Sărat își înnoiesc și își înfrumusețează sfințele lăcașuri din râvnă și devotament pentru credință, dar ei sînt în același timp și muncitori harnici pe ogoare și luptători activi pentru pacea a toată lumea..

Luînd cuvîntul, P.S. Episcop Antim a lăudat pe credincioși și pe preot pentru lucrarea cu care s-au prezentat, exprimîndu-și bucuria că enoriașii acestei parohii au oferit Domnului Hristos la sfința Sa Naștere un lăcaș de închinare curat și împodobit. I-a îndemnat apoi să facă această primenire și în inimile și în sufletele lor, ca să-L poată primi și ei pe Domnul în micul templu al inimii curate. În continuare, P.S. Episcop a dat credincioșilor sfaturi ca să-și împlinească conștiințios îndatoririle creștinești și cetățenești, să asculte de conducerea democrației populare din țara noastră, fiind convinși că Statul se străduiește pentru binele obștesc. I-a îndemnat ca fiecare cetățean să-și dea partea sa de contribuție pentru zidirea vieții celei noi și fericite în Patria noastră, prin muncă cinstită și prin purtare demnă. Nimănui să nu-i scape niciodată faptul că pacea asigură fericirea vieții și că deci pacea trebuie s-o apărăm.

Incheind cuvîntul său, P.S. Episcop Antim a binecuvîntat poporul ce era de față, apoi le-a răsplătit munca și înfăptuirile cinșind pe parohul Ion Popescu cu rangul de *iconom*, făcîndu-i și rînduita hirotesie în fața credincioșilor, care au întîmpinat acest act cu multă bucurie duhovnicească. Apoi P.S. Episcop a cinșit și casa preotului paroh, mergînd să binecuvînteze masa și casa unde a fost primit cu însoțitorii P.S. Sale.

Pr. M. M. NEGULESCU

CRONICĂ

NOTE ȘI COMENTARIU

* Atenția lumii apusene și în deosebi a celei protestante, față de comorile nescădate ale Ortodoxiei, se vădește, în timpul din urmă, a fi din ce în ce mai mare. În vara anului 1956 s-a înființat la Recklinghausen (R.F.G.) un Muzeu al Sfințelor Icoane, unic în felul lui în tot Apusul. Patrimoniul acestui muzeu a sporit repede, cu icoane ortodoxe rusești și din țările balcanice, datînd din sec. XV—XIX. O casă de editură din localitate a pus în circulație o mulțime de reproduceri în diferite formate și albume de icoane, asigurînd, în felul acesta, un venit regulat muzeului și contribuind la împrăștierea icoanelor ortodoxe în toată lumea. Fără misionar și fără propagandă, Ortodoxia se valorifică, încă o dată, prin ceea ce are veșnic și dumnezeesc în sine.

* Înființarea Muzeului Sfințelor Icoane de la Recklinghausen a suscitat, de la început, interesul multora față de «icoana ortodoxă», iar dorința de a adînci sensul ei și rostul ei în viața creștină a Răsăritului, a făcut necesară înființarea unei societăți a «Prietenilor Sfințelor Icoane», care s-a și constituit la 1 februarie 1958.

* Din regulamentul societății «Prietenii Sfințelor Icoane» din Recklinghausen rezultă necesitatea pe care o simte Apusul, de a lua cunoștință cît mai temeinică de bogăția evlaviei ortodoxe. Ca mijloace pentru realizarea acestui scop se preconizează încurajarea studiilor și cercetărilor asupra icoanei ortodoxe, răs-pîndirea acestora în cercuri cît mai largi, organizarea de conferințe și expoziții în legătură cu sfințele icoane și sporirea din ce în ce mai mult a patrimoniului muzeului de la Recklinghausen.

* Gana este unul dintre statele cele mai noi care au apărut pe harta lumii. Se găsește pe Coasta de Aur a Africii, avînd aproape aceeași poziție geografică cu Ceylonul față de ecuator (între paralelele de 5 și 10 grade), iar meridianul Greenwich (de 0 grade) o străbate chiar prin mijloc. Colonie engleză mai înainte, stat liber și independent astăzi, Gana face parte, ca și Australia și Canada din Commonwealth-ul britanic. Are o populație de 5.000.000 locuitori și posedă o universitate, situată într-o poziție încântătoare, la 10 km. de Accra, capitala statului. În Gana și mai precis în capitala acestui stat s-a ținut nu de mult sesiunea Consiliului Internațional al Misionarilor (28 dec. 1957—8 ian. 1958).

* La sesiunea Consiliului Internațional al Misionarilor, care s-a ținut la Accra, au luat parte reprezentanți ai misiunilor bisericești sau independente, care acționează în toată lumea, cum și 15 reprezentanți ai Bisericilor, organizațiilor bisericești sau ai altor organizații, care colaborează cu Consiliul Internațional al Misionarilor, aceștia din urmă — printre care Dr. Vissert Hoof, secretarul general al Consiliului Mondial al Bisericilor, dl. Lambert, președintele YMCA și I.P.S. Mitropolit Iacob al Melitei, din partea Patriarhiei Ecumenice — în calitate de consilieri.

* Temele dezbătute de Consiliul Internațional al Misionarilor, care s-a întrunit la sfîrșitul anului trecut la Accra, au fost în număr de patru și anume: a) acțiunea misiunilor în Asia și Africa; b) colaborarea dintre misiunile bisericești și independente; c) necesitatea formării de cadre misionare din rîndurile băștinașilor, și d) înglobarea Consiliului Internațional al Misionarilor în organizația Consiliului Mondial al Bisericilor.

* Cu prilejul discuțiilor care au avut loc la Accra au ieșit în evidență două fapte deosebit de grăitoare pentru caracterizarea timpurilor pe care le trăim: a) maturitatea concepției despre lume și viață, la care au ajuns popoarele din Asia și Africa, pînă mai ieri popoare coloniale sau semicoloniale, iar astăzi libere și independente, sau pe cale de a deveni astfel, și b) dorința și voința lor hotărîtă de a nu mai îngădui pe viitor să fie disprețuite și nesocotite.

* O misionară indigenă din Africa, luînd cuvîntul în cadrul sesiunii de la Accra, a declarat că Africa nu mai poate să fie considerată, la infinit, un sector de activitate al misionarilor din afară și că africanii nu mai pot suporta ca pe viitor să fie socotiți de către creștinii din Apus «apusenii negri». Un indonezian, de asemenea luînd cuvîntul, a declarat că preferă titlul de «creștin indonezian revoluționar», aceluia de creștin apusean. Declarațiile acestea socotim că sînt destul de grăitoare prin ele însele, ne mai avînd nevoie de nici un comentariu.

* Un concert de muzică bizantină, dă într-una din bisericile de la Constantinopol, de către institutul de fete «Joachimeion» din localitate, cu prilejul P.C. Pr. P. Theoharidis, bibliotecar al Patriarhiei Ecumenice și bun cunoscător al tradiției muzicii bizantine, o seamă de reflexiuni în legătură cu această muzică, pe care le-a înfățișat într-un foieton al ziarului bisericesc «Apostolul Andrei» de la Constantinopol (nr. 346 din 26 febr. 1958).

* De obicei, la Constantinopol muzica bisericească este considerată monodică, iar monodia, după cum se știe, dă impresia unei muzici monotone și obsivatoare. Felul acesta de a privi lucrurile nu este însă decît o urmare firească a neputinței de a înjgheba coruri. Căci muzica bizantină n-a fost niciodată numai monodie. Ea a fost, în genere omofonică, necesitînd participarea mai multor voci, într-un singur ton. Uneori ea lua chiar și formă polifonică, datorită isonului simplu sau dublu și numai în anumite locuri ale cîntării, cînta singur protopsaltul sau dirijorul. Fie omofonică, fie polifonică, muzica bizantină păstra textul cîntării nealterat, în așa fel ca sensul lui să ajungă la urechea ascultătorului, odată cu cîntarea.

* Baza cerului bisericesc, în muzica bizantină, o constituiesc vocile bărbătești: a protopsaltului și a celor ce cîntă împreună cu el. O problemă nelămurită încă este aceea de a se ști dacă protopsaltul și dirijorul erau una și aceeași persoană, sau dacă erau două persoane deosebite. Vocile bărbătești se împărțeau în două: unele cîntau împreună cu protopsaltul, iar altele țineau isonul, reluînd numai sfîrșiturile frazelor muzicale.

* Corul de muzică bizantină ar fi însă imperfect, dacă la el nu ar participa și vocile de copii, care completează minunat cîntarea omofonică și-i dă o nuanță delicată și plăcută de polifonie. Dintre vocile copilărești, unele ar putea ține isonul, iar altele ar putea cînta împreună cu vocile bărbătești, la un ton ridicat, ca în felul acesta să se poată realiza o desăvîrșită simfonie.

* Pot fi, însă, adăugate corului de muzică bizantină și vocile femeiești? Chestiunea a fost mult dezbătută și s-au adus tot felul de argumente și pro, și contra. Se pare, însă, că adevărul stă de partea celor ce militează pentru folosirea și a acestor voci în corurile de muzică bizantină, căci după cum s-a observat: «nimic nu este mai dulce și mai incîntător decît vocea femeiască, nimic mai curat și mai înduioșător decît vocea de copii, nimic mai puternic și mai nobil decît vocea bărbătească și nimic mai armonios, mai deplin și mai plin de entuziasm decît un cor alcătuit din voci bărbătești, femeiești și de copii».

* Facultatea de Teologie ortodoxă de la Boston (S.U.A.) a Arhiepiscopiei grecești din America, prîn grija deosebită pe care i-o acordă autoritatea bisericească superioară și prin corpul profesional select de care dispune, se dovedește din ce în ce mai mult a fi o școală teologică superioară, vrednică să reprezinte în lumea de peste Ocean, strălucitele tradiții ale Bisericii Ortodoxe a Răsăritului.

* După valoroasa publicație periodică «The Greek Orthodox Theological Review», scoasă de profesorii Facultății de Teologie de la Boston, sub conducerea redacțională a P.S. Episcopii Athenagoras al Eladei, ca revistă a Arhiepiscopiei grecești din America, studenții Facultății, sub conducerea absolvenților ei, urmînd rîvna și linia cărturărească a părinților lor spirituali, s-au hotărît să scoată în cîrind un Anuar al Facultății lor de Teologie.

* Scopul Anuarului Facultății de Teologie de la Boston, va fi acela de a face din ce în ce mai cunoscută această școală superioară de Teologie în cercurile din America, arătînd misiunea și istoricul ei. Anuarul va cuprinde și activitatea și lucrarea studenților în genere, ca și descrierea vieții launtrice a Facultății.

* I.P.S. Arhiepiscop Mihail, Intîlțătorul Bisericii grecești din America a

avut, cu câțiva ani în urmă, fericita idee să instituie o săptămână a «literelor grecești», cu ocazia sărbătoririi Sfinților Tref: Ierarhi, cu care ocazie să se facă cunoscut din ce în ce mai bine în America spiritul grecesc așa cum apare el astăzi în literatură, artă, ziaristică, etc.

* Anul acesta, «Săptămâna literelor grecești» a fost obiectul unei deosebite atenții din partea tuturor comunităților grecești din America și a suscitat un viu interes în mijlocul oamenilor de cultură de peste Ocean. S-au ținut conferințe, s-au organizat expoziții iar ziarele au acordat un sprijin susținut reușitei ei. Săptămâna «literelor grecești», începută în seara zilei de 29 ianuarie s-a încheiat cu o serată, dată la Sheraton Astor Hotel din Pittsburg, în seara zilei de 9 februarie curent.

* În sinul Bisericii grecești, o nouă revistă religioasă bilingvă, sub titlul «Gîndirea Ortodoxă» a luat ființă, cu începere de la 15 ianuarie 1958. Intențierii ei sînt profesori la Facultatea de Teologie din Atena, iar scopul revistei este de a înfățișa punctul de vedere ortodox în toate marile probleme pe care le are astăzi de întîmpinat Biserica creștină și turma ei cuvîntătoare.

* Negreșit că teologii greci, luîndu-se la întrecere cu confracții lor din celelalte Biserici, ambiționează nu numai să-i ajungă din urmă, dar chiar să-i depășească. Faptul este îmbucurător. El se axează pe strădania în repetate rînduri mărturisită de către întîistătătorii Bisericii Greciei de a face tot ce este cu putință pentru ridicarea culturală a clerului grec. Căci pînă de curînd, între înalta pregătire a profesorilor de teologie din Grecia și clerul de mir cu o sumară pregătire teologică peste o și mai sumară formație culturală generală, exista o prăpastie de metrecut.

* O problemă de o deosebită însemnătate pe care o pune prof. Gher. Konidaris în cel dintîi număr al «Gîndirii Ortodoxe» este aceea a «necesității unei politici bisericești integrale». Felicităm pe autor pentru punctul de vedere pe care îl susține. În deosebi politica bisericească externă a Răsăritului lasă mult de dorit. Raporturile dintre Bisericele ortodoxe, luate în parte și Biserica anglicană, pe de o parte și dintre ele și Mișcarea Ecumenică pe de alta, reprezintă puncte de vedere atât de deosebite, încît nimeni nu poate să știe la un moment dat care este părerea generală și autoritară a Bisericii ortodoxe una, singură și nedespărțită asupra lor. De aceea unificarea atitudinii tuturor Bisericii surori față de asemenea probleme mari este ceva nu numai de dorit, ci chiar necesar.

* Profesorul onorar H. Aivizatos, de la Facultatea de Teologie din Atena, un foarte bun cunoscător al problemelor externe ale Bisericii ortodoxe, a început o serie de prelegeri în legătură cu Mișcarea Ecumenică privită din punct de vedere ortodox, pe care le ține în fiecare marți seara, în sala cea mare a organizației Sînjirea Apostolică, de pe lângă Sf. Arhiepiscopie a Atenei.

* Sf. Sinod al Bisericii Greciei a luat inițiativa ridicării unui monument, care să cinstească memoria clericilor greci căzuți în decursul celui de al doilea război mondial. În vederea acestui scop s-a constituit o comisie din sinul membrilor Sfîntului Sinod.

* Facultatea de Teologie de la Atena a conferit de curînd titlul de doctor «honoris causa» I.P.S. Arhiepiscop Macarios al Ciprului. Cu această ocazie, în ziua de 1 februarie curent a avut loc un prînz oferit de Facultatea de Teologie, înaltului Ierarh, în saloanele marelui hotel «Athinaion Melathron» (fost pînă nu de mult hotel Grade Bretagne și căruia i s-a schimbat numele ca un protest față de cruzimile săvîrșite de englezi asupra poporului cipriot). Au luat parte I.P.S. Arhiepiscop Theoclitos al Atenei și profesorii Facultății. A vorbit, relevînd meritele de mare ierarh și de înflăcărat etnarh ale I.P.S. Macarie, prof. Gher. Konidaris, decanul Facultății de Teologie și a răspuns cu cuvinte de înaltă simțire religioasă și patriotică înaltul Ierarh.

* Într-un cadru festiv au avut loc la Atena punerea pîtrei fundamentale pentru reconstrucția seminarului teologic «Rizareios (Sholi)». Școala aceasta, fundație particulară a fraților Manthos și Gheorghios Rizaris, cu un trecut de mai bine de 100 de ani în viața culturală a Greciei, a trebuit să-și înceteze cursurile cu 17 ani în urmă, datorită unei dispoziții a autorităților de stat influențate din afară și cu totul străină intereselor poporului grec.

* Unul dintre motivele invocate în favoarea închiderii școlii a fost acela că s-a îndepărtat de la scopul pentru care a fost înființată, întrucît absolvenții școlii Rizareios evitau să intre în cler. Cei ce s-au ocupat cu cercetarea acestei probleme au găsit că motivul adevărat se datora faptului că după terminarea școlii, tinerii erau siliți ca ani îndelungați să nu poată cere hirotonia, deoarece

aceasta nu se acorda decât celor cu vîrsta de 25 ani împliniți. Probabil că viitoarea organizare care se va da acestei școli va remedia și lacuna aceasta.

* Dintre oamenii de seamă pe care școala Rizareios i-a dat societății grecești fac parte și prof. G. Sotiriu, membru al Academiei elenice, și patru din cei opt profesori ai Facultății de Teologie de la Atena, printre care menționăm pe actualul decan prof. Gher. Konidaris și prof. V. Vellas.

* Mitropolia ortodoxă a Australiei și Noii Zeelande a fost înființată în anul 1924. Actualul întîistătător al acestei eparhii ortodoxe este I.P.S. Mitropolit Teofilact, care mai poartă și titlul onorific de «al întregii Oceanii».

* Comunitățile care aparțin de această Mitropolie sînt încă destul de răzlețe, iar faptul acesta constituie una dintre greutățile cele mai de seamă pe care le are de împlinat Mitropolia ortodoxă a Australiei și a Noii Zeelande.

* Mitropolia Australiei și a Noii Zeelande cuprinde următoarele provincii, cu următorul număr de comunități și biserici: 1. Noua Sud Wales, cu comunitatea de la Sidney (3 biserici); Newcastle (1 biserică). Wo'longong (1 biserică în construcție); 2. Victoria, cu comunitatea de la Melbourne (2 biserici); 3. Queensland, cu o comunitate la Brisbane (1 biserică), și alta la Townsville (1 biserică), și în fine a treia comunitate la Innisfail (1 biserică); 4. Australia de Sud, cu două comunități: una la Adelaide (1 biserică) și alta la Port Pirie (1 biserică); 5. Australia Apuseană cu două comunități: una la Perth (1 biserică) și alta la Bunsbury (1 biserică); 6. Noua Zeelandă, cu o comunitate la Wellington (1 biserică), și 7. Darwin, cu o comunitate la Darwin (1 biserică).

* Într-un editorial al zărilor bisericești de la Constantinopol, «Apostolul Andrei», de la sfîrșitul lui ianuarie curent, I.P.S. Mitropolit Iacob de Meita, meditănd asupra mesajelor de pace date de diferiți bărbați de stat cu prilejul noului an, printre altele, zice: «Dacă în lumea politică se aud mesaje de pace, fie chiar și odată pe an, din nefericire, între Bisericile creștine nu se schimbă astfel de mesaje... În timp ce popoarele merg înainte cu nostalgia înfrățirii, religiile, chiar și Bisericile creștine rămîn înstrăinate și la distanță unele față de altele». Și apoi, mai departe continuă: «Nu ar fi oare cu putință ca și Bisericile să creeze o ocazie ca să vorbească creștinește și fără ațîțiri unele față de altele și în comun față de toată lumea? Acela ar fi un pas hotărît către apropierea spirituală și religioasă a neamurilor». Noi credem că atunci cînd Duhul lui Hristos va fi viu în toți aceia care se socotesc slujitori ai Lui și cînd patima de supremație nu va mai stăpîni pe nimeni, atunci și numai atunci se va realiza și între Biserici raporturile de adevărată frățietate, care să poată îngădui tuturor slujitorilor lui Hristos să-I împlinească cu adevărat voia Sa cea sfîntă în lume.

Pr. OL. N. C.

MATTHAEUS-PASSION LA ATENEUL R.P.R.

De monumentul amintirii lui Bach, cugetul se apropie cu sfiala unui pelerin la sfînx. În clipa cînd contempi, înmărmurit, colosul profilat pe apele cerului, idolul îți refuză închinarea și-ți deschide porțile templului dintre labe, făcînd-te să înțelegi că ascunde înlăuntru-i zeități care-l depășesc, ceruri înteroare și închinări de taină. Intri, și e greu să te dumirești dacă trebuie să adori templul sau uriașul care ți l-a revelat.

În ordinea creștină, Bach e un mare și generos vistiernic al lui Dumnezeu. Dacă, de la Platon încoace, Frumosul e strălucirea Adevărului, opera religioasă a organistului de la Leipzig e o imensă și perpetuă predică a Dragostei creștine, rostită pe strune și organe. Dar atît de coplesitoare e frumusețea acestei opere, încît sufletul se cumpănește, uneori și pe alocurea, între teolatria creștină și idolatria estetică. Se spune că unii protestanți, ascultînd, în biserică, *Matthäus-Passion*, pierdeau aproape cu desăvîrșire sentimentul religios, cufundîndu-se în admirația pentru om și operă. Faptul poate fi valabil nu numai pentru protestanți, și poate că ascunde în el drama servului care agonisește, fără să vrea, laurii stăpînului. E mai presus de ori ce îndoielă că Bach era un fervent credincios al Mîntuitorului său.

«Cea mai sublimă creație din întreaga literatură a muzicii universale», așa cum onatoriul *Matthäus-Passion* a fost calificat de Wilhelm Furtwängler, este o operă nu numai religioasă în înțelesul strict al cuvîntului, ci și de o largă respirație umanitaristă, realizată pe inegalabile posibilități artistice. Conștientă de acest lucru, conducerea Filarmonicii de Stat «George Enescu» a hotărît să prezinte publicului românesc «Patimile după Sfîntul Matei», într-o nouă audiție. În-

drăzneala și meritul de a dirija acest oratoriu au revenit maestrului Constantin Bugeanu care a dominat pe ascultătorii de la Ateneu în patru concerte succesive, de la 15 la 18 martie.

Ansamblul orchestral și vocal al Filarmonicii noastre, recunoscut ca unul din cele mai bune ale lumii, la care s-a adăugat și Corul de copii Radio, a realizat, și de data aceasta, unul din succesele sale masive. De la pupitru, maestrul Bugeanu ne-a înfățișat un *Matthäus-Passion* viu, dramatic, poezicom pe nuanțe, lunecînd cu suficientă decență între sineală și azur. Bagheta dirijorului a violentat maniera clasică a oratorilor rectilini, a căror monotonie obsedantă ar vrea să salveze o pretinsă pudoare religioasă. Interpretul a ținut și a izbutit să ne prezinte drama, nu numai a Fiului oropsit de propria Sa creatură, ci și pe aceea a Omului copleșit, la un moment dat, de mesajul Divin. Dacă, din punctul nostru de vedere, factura dramatică a interpretării maestrului Bugeanu își are o suferință justificată, dincolo de noutatea stilistică, aceasta constă în faptul că se pune un accent realist și pe omenitatea lui Iisus-Dumnezeu. Raportată la structura sufletească a lui Bach însuși, interpretarea, credem noi, e foarte aproape de intenția marelui compozitor.

Dar dacă orchestra și corul s-au dovedit sensibile la vizunea dirijorului, solștii s-au arătat mai puțin receptivi. Cu excepția lui Valentin Teodorian, a Marthei Kessler și, ceva mai puțin, a Emiliei Petrescu, deținătorii rolurilor solistice s-au îndărătnicit să rămână fideli monocromiei zise clasice, pe care azi au abandonat-o, totuși sau în parte, chiar unii din cei mai buni interpreți de oratorii religioase, ca Georg Hahn, Julius Patzak și Trude Eipperle. În rolul lui Iisus, Nicolae Florei, în ciuda unei voci cu timbru dramatic, n-a izbutit să emoționeze, iar Alexandru Voinescu, în triplul rol de Pilat, Iuda și Marele Preot, a cîntat cu suficientă platitudine. Critica de specialitate a remarcat că posibilitățile maestrului Secăreanu au fost mult dezavantajate de un rol redus la câteva arii. Unii partizani ai clasicismului au reproșat lui Valentin Teodorian, care a deținut rolul *Evanghelistului*, că nu s-a putut salva de maniera operistică. Ne luăm îndrăzneala de a nu fi de aceeași părere. Calităților vocale ale lui Teodorian se adaugă un merit cu care nu mulți artiști se pot lăuda: prezența. A cînta pe viu, a izbuti să comunici ascultătorilor mesajul ce ți-a fost încredințat de autor, a te transplanta cu desăvîrșire în răsadnița intențională a creatorului de artă și de a înflori sub soarele inspirației lui, iată o virtute pe care genul oratorului clasic nu o poate respinge; așa cum n-a respins-o nici publicul Ateneului, cucerit de o suavă și reală prezență artistică. E prezența pe care a afirmat-o și maestrul Helmut Platner, totdeauna transfigurată în fața partiturii de orgă.

Oratoriul, pe cît de frumos, pe atît de dificil, a putut fi urmărit cu ușurință de marele public, în general neștiutor al limbii germane, datorită caietului-program alcătuit de I. C. Spiru. Textul german al capitolelor 27 și 28 din *Evanghelia după Matei* a fost însoțit, paralel, de cel românesc, în traducerea lui Gala Galaction. Regretăm însă inadvertența grafică de a scrie **Dumnezeu** cînd cu D mare, cînd cu d mic, greșală care se adaugă inconsecvenței gramaticale de a scrie cu minusculă de nume comun un substantiv care, morfologic, e tratat totdeauna cu un nume propriu. Cu ajutorul aceluiși caiet, cunoscătorii au avut puțința să se orienteze în familia motivelor muzicale ale oratorului, prin extrasele din partitură. Întreaga prezentare a lui I. C. Spiru s-a dovedit un prețios auxiliar al baghetei dirijorale.

Concertul din seara zilei de 18 martie a fost onorat cu participarea Părintelui Patriarh care, la sfîrșit, a felicitat călduros pe maestrul Constantin Bugeanu pentru munca cheltuită și succesul cîștigat.

Sufletul creștin odrăslea o ramură de sensibilitate pentru apropiata Săptămîna a Patimilor.

CONCERTUL COMEMORATIV MANDICEVSKI

Uniunea Compozitorilor din R.P.R., a luat nobila inițiativă de a sărbători amintirea a o sută de ani de la nașterea lui Eusebiu Mandicevski. Puțin cunoscut marelui public, compozitorul bucovinean e ceva mai familiar universului nostru bisericesc, prin cele cîteva bucăți religioase cîntate frecvent în concertele duhovnicești. Comemorarea a avut darul să scoată din penumbra unei uitări premature pe unul din cei mai fecunzi compozitori de muzică vocală, care, în afară de coruri pentru femei, coruri bărbătești, coruri mixte și pentru copii, este autorul a nu mai puțin de douăsprezece liturghii. Fiu de preot și nepot al marelui teolog

Eusebiu Popovici, Mandicevski a consacrat o mare parte din creația sa tematicii religioase, lăsându-ne o moștenire încă foarte puțin cunoscută.

Comemorarea s-a făcut în sala de concerte a Ateneului R.P.R., la 24 martie 1958, și a fost prezidată de maestrul Ion Dumitrescu, Secretarul General al Uniunii Compozitorilor. În fața unei asistențe extrem de numeroase, dl. profesor George Breazul a evocat personalitatea și opera compozitorului, într-o amplă și plină de accente cuvîntare.

Programul artistic a fost susținut, la început, de impresionantul Cor de copii al C.C.S., care, sub conducerea Valeriei Nica Chiriță, a adus în sală mari efluvii de frăgezime vocală. Emilia Petrescu, Maria Kessler și Alexandru Voinescu au interpretat câteva din cîntecele lui Mandicevski, inspirate din poezia populară și din cea cultă, iar pianista Lidia Cristian a cîntat Variațiunile pe o temă de Haendel. Ca de obicei, maestrul D. D. Botez, inimosul și mult priceputul dirijor al Corului Filarmonicii de Stat, a recoltat recunoștințoare aplauze pentru cele câteva piese corale prezentate cu acest prilej. Generația mai veche și cea mijlocie și-au rememorat melodii învățate cîndva, prin anii cursului primar, și reactualizate acum, festiv, sub portretul compozitorului cernăuțean. Printre piesele vocale au figurat și două cu caracter religios sau apropiat de el: Rugăciune și Colinde, pe versuri de Mihail Eminescu.

Uniunea Compozitorilor a oferit Sfintei Patriarhii o lojă care a fost onorată cu prezența Prea Sfinției Sale Episcopului Antim Tirgovișteanul. Teologii care s-au înfruptat din această cină muzicală au putut înțelege că opera religioasă a lui Mandicevski se cere descoperită în întregime și rodnică în ceea ce are ea mai de preț. Marele creator de artă, omagiul nostru perpetuu!!

Arhid. V. ANANIA

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

INSEMNĂRI DESPRE CĂRȚI

GALA GALACTION: Ziua Domnului, București, 1958. Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

În activitatea creatoare a unui scriitor, cultivarea genului ziaristic a fost privită în chipuri foarte felurite, părerile oscilând între antipozii. Unii au socotit că ziaristica ar aduce o diluare a conținutului de idei și o evidentă sărăcire a stilului. Alții au crezut că acest gen e ultimul refugiu al unui scriitor ratat. Alții, dimpotrivă, au mărturisit că ziaristica, pe lângă faptul că reprezintă un apostolat în slujba contemporaneității, este și un permanent exercițiu pentru deprinderea scrisului cotidian. Asemenea schimburi de opinii n-au lipsit niciodată din preajma marilor scriitori, și de el nu a fost scutit nici Gala Galaction, fecundul și vibrantul prozator al epocii noastre moderne, al cărui condei s-a frământat nu numai pe paginile splendidelor sale nuvele și romane, ci și în coloanele multor publicații de o zi.

Ca și mulți dintre iluștrii săi înaintași, ca și puțini dintre prețioșii săi contemporani, Gala Galaction a știut că un scriitor, și mai cu seamă un scriitor care se vrea mare, trebuie să fie bine împlantat în solul veacului său. Ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor, lujerul său e un alambic și un filtru de energii obscure, banale și insignifiante în aparență; puterile latente se activează, se limpezesc, capătă sensuri, se urcă spre lumină și izbucnesc în foșnete, balsamuri, culori și gusturi, transfigurate în marele văzduh al secolului comun. Întreaga eflorescență a creației artistice își are însă obârșia în migala necunoscută a rădăcinilor de jos care caută, alege și însușește bunurile sculente a ceea ce va să fie. Gala Galaction se numără printre trunchiurile bine înrădăcinate în epoca lor, și lucrul acesta e dovedit, odată mai mult și prin activitatea sa gazetărească.

Firește, a face sau a nu face un scriitor gazetărie, nu poate fi o lege generală. Sînt oameni care au început prin a fi gazetari mediocri și au sfîrșit prin a deveni scriitori celebri, după cum s-a întîmplat și procesul dimpotrivă al unor înși care făgăduiau o literatură bună și s-au ruinat în redactarea sterilă a faptului divers. Pînă la urmă, problema e legată de calitatea însului. Un ziarist care se dedică numai gazetăriei, știe că aceasta reprezintă genul său personal și se desăvîrșește întru el, rămînînd valabil ca atare. Pentru un scriitor, genul gazetăresc se subsumează în activitatea lui literară generală. Esențialul e ca însul să scrie bine. Un scriitor bun e bun și în carte și în jurnal, iar cititorii îl urmăresc cu aceeași pasiune și într-o tipăritură, și în alta. În general, deosebirea dintre un scriitor care face și jurnalistică și între unul care nu face e aceea că primul se hotărăște să comunice imediat cititorilor un fragment de experiență literară, pe cînd celălalt se mulțumește să-și țină fragmentele pe fișe și proiecte, pînă la redactarea operei masive. În faza de triere, multe din aceste crîmpeie sînt abandonate și pier; scriitorul-gazetar le fructifică însă de îndată, fie că ele reprezintă un cate, fie că vor apărea mai tîrziu, distilate, în opera de artă propriu-zisă.

E adevărat că un scriitor, oricît de modest ar fi, simte că trece prin sufletul său un fior al simțului de veșnicie. Poate că nimic nu izbutește să sperie

mai mult pe un creator de artă ca perspectiva efemerului. Durata e aspirația lui majoră, și o cultivă cu încăpăținare, în efortul pentru calitate. Ori, genul gazetăresc e numărat, îndeobște, printre efemeridele plaiului literar, și faptul e merit să rețină pe mulți scriitorii în afara publicității cotidiene sau periodice. Nimic mai ucigător decât gândul că pagina a fost scrisă pentru folosul unei zile și că, după o săptămână, a devenit piesă de arhivă literară. Desigur, o asemenea socotință înseamnă o gravă carență a conștiinței scriitoricești, și ea se cere denunțată cu necruțare, așa cum s-a și făcut, nu de mult, în citeva dezbateri din viața noastră literară.

Am făcut aceste, cam lungi, considerații preliminare, pentru că lavem în față o carte a lui Gala Galaction, care nu e nici roman, nici o culegere de nuvele sau schițe, ci un bogat buchet de articole gazetărești, risipite cu generozitate, de-a-lungul anilor, pe coloanele bisericesti ale publicațiilor de o zi.

Pe tărîmul realizărilor editoriale, anii din urmă ne-au desvăluit, printre altele, și adevărul că un scriitor mare e valabil și permanent chiar și în cele mai mărunte frinturi de creație literară, așa după cum un Da Vinci sau un El Greco e colosal și în opera finită, și în schița creionată. Editorii au răscolit uriașe colecții de ziare și reviste, și au pigulit, fărîmă cu fărîmă, toate articolele scriitorilor noștri de seamă, unele adevărate giuvaeruri literare deghizate sub nume modeste de note, bilete, medaliaoane, tablete, însemnări, memorii, acte de prezență sau simple reportaje ocazionale, scrise într-o zi, tipărite într-o noapte, citite într-un ceas și uitate într-o clipă. Psihologia cititorului de ziar e și ea supusă prejudecăților, și bijuteria literară, imprimată la rotativă pe un spațiu de o șchioapă, e gustată cu voluptatea de a privi, obscur, un fluture trecut prin rază. Edițiile de acum vin să corecteze această psihologie, prin retipărirea efemeridelor literare ale marilor scriitori, în volume masive care se adaugă, surprinzător de noi și de revelatorii, în vistieria opere: deja cunoscute. Tudor Arghezi, marele contemporan și nedespărțitul prieten al lui Gala Galaction, e prenoit generației mature și descoperit generațiilor noi, în măiestrele sale scrieri de o pagină, reeditate în tomuri care dispar din librării cu o repeziune uluitoare. Răsfățul acesteia editorial i-a fost oferit nu numai lui, ci și lui Gala Galaction, căruia Editura de Stat pentru Literatură și Artă i-a publicat, cu trei ani în urmă, culegerea de articole intitulată **Oameni și gânduri din veacul meu**, într-un tiraj de peste zece mii de exemplare.

Recunoscătoare marelui scriitor-sacerdot și stimulată, probabil, de curentul general, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă a inițiat și realizat culegerea celor mai de seamă articole cu caracter religios ale lui Gala Galaction, în volumul ieșit recent de sub tipar și care poartă numele de **Ziua Domnului**. «Ziua Domnului» se numea rubrica duminicală pe care autorul a hrănit-o, ani în șir, în presa zilelor lui de plină vigoare, afirmîndu-și prezența în viața bisericească de atunci. Spirit vulcanic, veșnic dlocotitor, mistuit de suprema aspirație creștină către perfecțiunea veacului primar, Gala Galaction nu putea rămîne nici în afara dezbaterii adevărului teologic, nici la periferia confruntărilor dintre valabilitatea acestui adevăr și rezonanțele sale morale. Nu știm dacă marile scriitori a fost vreodată preocupat de perpetuitatea fulgerărilor sale gazetărești, dar știm cu siguranță că, dincolo de virtutea literară, omul și preotul din el au fost încredințați că sînt datori să siujească ceasului de atunci cu o vrednicie nealterată și neîmpuținată.

Opera literară a lui Gala Galaction a fost supusă unor foarte severe examene critice, nu atât în ceea ce privește forma, asupra căreia toți judecătorii au fost de acord, cit mai ales în privința conținutului și în privința unei anumite poziții etice adoptate de scriitor încă de la începutul activității sale publicistice. Apărut în cîmpul literar la vremea cînd se disputa o aprigă luptă între tradiționalismul semănătorist și modernism, Galaction a fost privit, timp îndelungat, cu rezervă, cum se întîmplă oamenilor mari, meniți să descumpănească pe contemporani. Pînă prin 1916 încă nu se spusese un cuvînt hotărîtor despre caracterul operei sale, operă care, dacă nu aducea teme noi, le fixa în perspectiva unui anumit unghi de judecată morală. Încetul cu încetul, critica s-a lămurit că are în față un scriitor extrem de virulent, care nu face nici jocuri d'în cuvinte, de dragul jocurilor, nici cuvinte din jocuri, de dragul cuvintelor. Scriitorul profesa un umanitarism larg, adumbrît și fecundat de miresma creștină a preotului din el, într-un stil care, într-un chip anume, răsturna tiparele vechiului meșteșug literar. Eroi săi, aproape fără excepție, se salvează în măsura în care izbutesc să se ridice deasupra vieții instinctuale, și pier dacă i s-au lăsat pradă. De la noi la Oladova și Gloria Constantinii reprezintă extremele pe care se consumă, în

planuri diferite, drama tuturor eroilor din opera lui Galaction. Fără să fie un moralist în înțelesul ușor al cuvintului, scriitorul ia atitudine morală față de om și-l rezolvă în funcție de puterea sa de autodepășire. De aici, și caracterul profund social al operei lui.

Fiind și preot în același timp, și, mai mult, profesor de teologie, Gala Galaction a fost urmărit cu atenție și de colegii săi în credință și slujire. Unii i-au reproșat o anumită disproporție între afirmarea adevărului dogmatic stringent și proclamarea dragostei care copleșește totul și uită totul, atotientătoare. E adevărat că scriitorul vădește o generozitate aproape fără limită față de mizeria condiției umane; finalul romanului **Doctorul Taifun** e elocvent. Dar de aci și până la neglijarea adevărului teologic, distanța e mare. Și apoi, cine știe dacă Dragostea propovăduită de Galaction în opera lui nu reprezintă singurul și supremul adevăr? Evanghelistul Ioan și Apostolul Pavel se pronunțaseră înaintea lui. Fapt este însă că, în lumea bisericească, scriitorul Gala Galaction s-a bucurat întotdeauna de prestigiul marelui creator de artă, dar era cunoscut în mai mică măsură, cel puțin de generațiile mai noi, ca militant în arena vieții eclesiastice. Se știa că a tradus o Carte capitală, care nu-i aparținea.

Culegerea de acum, **Ziua Domnului**, ni-l redescoperă pe Gala Galaction preotul, teologul, păstorul, duhovnicul. Cunoaștem din ea că acest om a știut să scrie nu numai despre Eminescu, Creangă, Vlahuță, Caragiale, Macedonski, Frimu, Cocea și Arghezi, ci și despre Nazaret, Betleem, Betania, Ghetsimani, Golgota, despre sărbătorile Crăciunului și despre păresimi, despre mărturisire și bucuria pascală, despre ierarhie și cler, despre bisericele capitale și mănăstirile României, despre învățămîntul teologic și traducerea Sfințelor Scripturi. Iată-l, în turnul de veghe, ca o strajă lucidă a Domnului său Iisus Hristos, învățînd, îndemnînd, muștrînd sau lăudînd societatea creștină a vremii sale, a acelei vremi dintre anii 1929 și 1937!

Cartea cea nouă a lui Gala Galaction nu este, cum s-ar putea crede la început, un buchet, de predici, cateheze sau prelegeri. E un florilegiu de meditații, note, mici polemici și mai ales proteste. Protestatar în viața socială de atunci, scriitorul-preot s-a arătat tot atât de protestatar și față de greșelile ce hîntuiau Ortodoxia românească a acelor vremi. Nepăsarea ierarhilor, laicizarea învățămîntului teologic universitar, refuzul de a fi utilizați preoții cei mai destoinici în aria misionară, abuzurile cîrmuirii statale asupra instituțiilor mănăstirești, primejdia degradării dogmatice a liturghiei transmise prin radio, acestea și ne-numărate alte erori ale epocii erau consemnate și infierate de preotul gazetar al cărui duh nu pălea din încandescentă și al cărui condei nu suferea ingenunchere. Ceea ce e de remarcant în atitudinea protestatară a lui Gala Galaction este decența preoțească cu care avea răbdarea și meșteșugul să mustre. Verva sa stilistică, revărsată în cascade și torrente verbale de o mare strălucire, e totuși ponderată, pe de margini, de niște diguri ale bunului simț și ale smereniei creștine. Însemnăm această virtute a gazetarului care, în chip natural, ascundea în el posibilitățile unui scinteitor pamfletar, dar care a biruit ispița, depășindu-se. Aplauzelor zgomotoase, izbucnite pe «pointă», Galaction le-a preferat reverența tăcută și tălmăuitoare.

Jurnalistul, ca și scriitorul, era și un mare liric, capabil de imense reverberații sentimentale. Evocările duioase abundă în proza sa cotidiană, și pe cîteva rînduri fugare ne întâlnim din nou, aveva, cu eroi și eroine literare pe care, altădată, le socoteam ficțiuni. Regăsirile acestea sînt o prețioasă pledoarie pentru realismul prozei lui Galaction.

Este cartea aceasta numai un omagiu adus de Biserică marelui scriitor-preot, este ea doar o contribuție bibliografică la cunoașterea polivalenței operei lui, sau reprezintă o carte de actualitate? Toate se însumează în tot. Dar, mai presus de orice, articolele publicate prin gazetele de acum douăzeci-treizeci de ani și adunate în această steblă editorială se dovedesc a fi tot atât de actuale acum ca și atunci. Advărurile creștine peste care s-a aplecat meditația savantului teolog sînt pururea vii. Se mai împlină și astăzi — și poate mai îmbelșugat decît atunci — devotamente și jertfelnicii eclesiastice care să înduioșeze și să stîrnească elanuri noi. Și, din păcate, mai există și în vremea noastră destule slăbiciuni care se cer denunțate și tălmăuite. Încă se mai fac, în biserică, cununii cărora nuntașii nu le oferă sobrietatea cuvenită, încă se mai rostesc discursuri funebre lipsite de sinceritate și decență, încă se mai pune destul preț pe cîntarea pericopelor evanghelice și apostolice, în dauna înțelegerii celor de obște, încă, și încă... Cei ce vor citi meditațiile protestatare ale lui Gala Galaction, din această

carte, vor avea puțința să confrunte o seamă de racile pe un interval de un sfert de veac. Așa după cum vor avea puțința să-și agonisească, din întâia jumătate a cărții, meritele duhovnicești noi, în liniștile lecturi duminicale.

Omul care gindea frumos și cu scris tare frumos. Literatul de viță nu-și desminte blazonul nici în întreg, nici în fărîmă. Și, respectuoasă față de autor, Editura i-a tipărit cartea frumos. Următor al sacrilor salahari de pe la temple și catedrale, cel ce s-a ostenit cu adunarea și rinduirea materialului s-a închinat statuii și s-a închinat în soclu, încuind ușa tainei, pe dinăuntru. Numele lui nu e pomenit în carte. Dar ne luăm îndrăzneala să pomănim aici lauda lui anonime! O singură nedumerire: de ce articolele au fost lăsate fără titluri? Prezența lor la sfîrșitul cărții, în subordinea capitolelor mari, ar fi făcut mult mai ușoară orientarea în mozaicul, de altfel frumos desenat, al celor două sute și ceva de medalioane.

Și, la sfîrșit, un firesc omagiu Părintelui Patriarh Justinian, cel ce a patronat cartea dinainte-ne și a învrednicit-o cu o prefață.

Pe coperta cărții, fruntea Părintelui Galaction, viforită și gravă, e înclinată peste pleoapele mult prea grele. În jilțul îndelungatei sale suferințe, aceeași frunte ne ascunde, de aproape cinci ani, un univers obscur. Obosită pentru noi și pentru bucuriile noastre spirituale, mintea a prins să se hodiească înaintea inimii. Nu știm dacă, ridicată ca o Evanghelie la Vohod, în această vagă lumină crepusculară, cartea cea nouă îi va mai stîrni vreun lică: de bucurie. Dar meșterul ei strălucite în noi ca o revărsare de zori. Se împlinește și aici destinul ciudat și tragic al scriitorului mare, așa cum ni l-a rostit, nu de mult, unul din scriitorii noștri mari: «omul sfîrșește, și cartea lui de-abia începe să trăiască». *Arhid. V. ANANIA.*

AL ADAMESCU: *Judecata Focului* — Dramă în trei acte în versuri.
București, 1957

Acțiunea se petrece în anul 1235, deci în plin Ev-Mediu, la Oradea. Aici, ca pretutinduri în Europa la această epocă, cei mari și puțini fac ce vor și trăiesc cum vor, iar cei mici și mulți trăiesc cum pot și fac voia celor mari. Ordinea de drept fiind ca și inexistentă, raporturile juridice pot fi caracterizate, pe drept cuvînt, prin deviza apărută mai tîrziu pe arena istoriei, dar întru totul aplicabilă vremurilor de care vorbim: *saue qui peut!*

Cei cu blazoane și feude, baronii, grafi, conții, demnitarii laici și eclesiastici se puteau într-adevăr prevala, pentru stabilirea și menținerea privilegiilor de anumite edicte și canoane, de altminteri și acestea destul de elastice pentru a încuraja bunul plac, cei mici însă, iobagul, meșteșugarul și chiar țărănul liber, nu aveau altceva de făcut decît să invoce mila din degetul cel mic a celor de sus. Corpul social cel mai autentic era cu totul lipsit de drepturi, condițiile juridice neîngăduindu-i decît o atitudine de minimă rezistență pe linia conservării biologice. Sub acest aspect privit, omul muncitor al vremurilor medievale, el, făuritor de bunuri și valori, a trăit la periferia istoriei, adică la marginea propriei lui creații.

El de la sine înțelege că această stare, lipsa logosului juridic, a încurajat o întreagă psihologie, menită să ia în răspăr legile elementare ale eticii. Oamenii, oricum, trebuiau să trăiască și, în imposibilitate de a trăi onorabil, erau nevoiți să lingusească, să laude pe cei mari, să unească unii împotriva altora și, mai ales, să capteze bunăvoința celui de care atîrna precara lor existență. Din nefericire, nici clerul nu era scutit de aceste tare. Episcopatul catolic, format din nobili, nu se deosebea ca ținută etică de restul lumii, decît prin circumstanța agravantă că practica morala veacului la adăpostul unei instituții căreia i s-a poruncit să fie «lumina lumii și sarea pămîntului». Și era Biserica «lumina lumii și sarea pămîntului», dar nu prin privilegiul curiei romane și a regiilor apostolice, ci prin sfinția ei, care din protest împotriva veacului, se refugiau, ca și țărănii din arena istoriei, în sihăstria, în mănăstiri benedictine și în chiliile trapiștilor.

Dacă însă, pentru sfinți retragerea este sinonimă cu acceptarea veșniciei, ca mod pozitiv de viață, în schimb, țărănii n-au socotit retragerea decît ca etapă provizorie a unei lupte. Constrînși la resemnare, au devenit pîndari ai momentelor istorice, semnîndu-și din cînd în cînd prezența în cronici, prin sînge și foc.

Toate aceste elemente sociale, juridice și etice, care constituiesc profilul trecutului medieval se oglîndesc în «Judecata Focului» de Al. Adamescu, în tot atîtea momente artistice de puternică intensitate dramatică. Astfel, această lucrare literară poate fi caracterizată ca dramă istorică, dar nu în sensul că eroii ar fi existat adevărați, ca personaje consemnate în cronică, ci în acela că se comportă ca și cum ar putea fi confirmate de documentele timpului. În definitiv, verosimilul și

veridicul conferă caracter realist unei opere de artă și nu reproducerea **tale-qual**e a realității. Altminteri, n-ar mai exista nici o deosebire între portret și fotografie, iar reportajul gazetăresc ar constitui însăși esența literaturii. Nu faptul brut formează obiectul artei, ci tiparul faptelor, tipul, care străbate ca un curent subiacent faptele și pe care artistul îl descoperă prin intuiție. Avarul lui Molière capătă semnificație artistică nu prin aceea că este, avar, ci pentru că este tipul avarului pe care realitatea ni-l confirmă fără să-l epuizeze și fără să-l reproducă integral.

În lumina acestor considerațiuni, drama «Judecata Focului» prezintă personaje de două ori tipice: ca exponenți ai timpului în care se petrece acțiunea și ca purtători ai unei psihologii universale valabile. În felul acesta, specificul și universalul se împletesc armonios în făptura eroilor, care beneficiind de o psihologie precis conturată, devin izvorul unei acțiuni încheiate și firești.

În sine privită, acțiunea dramei este simplă, liniară și pornește din ciocnirea bunului plac cu dreptatea, sau mai bine zis, din rezistența îndrăjită a unei conștiințe drepte, pusă în slujba celor mulți, împotriva unei tirii uzui impostor, ajuns prin fals și fraudă, episcop catolic de Oradea. Acesta din urmă, care poartă ca o ironie a soartei numele de Benedict, dar se dovedește în cursul acțiunii un maledictus, primește poruncă de la cardinal să sprijine pe tinăra văduvă **Magdalena de Torcuana**, căreia i se acordă de către rege titluri de proprietate în ținutul Bihorului.

Pământul însă aparține țăranilor liberi și Magdalena nu poate deveni proprietară reală decît prin deposedarea acestora.

A rășlul pământul stăpînit de cei mulți e însă un act greu și necesită chiar pentru timpul acela, o temeritate ieșită din comun, dar Benedict nu-i omul care să dea înapoi, mai ales că la porunca regească se adaugă și un motiv de ordin intim: pornirea eroică față de Magdalena. Săvîrșirea raptului este însă nevoie de acoperire legală și Benedict speră să-și asocieze pentru atingerea scopului și găsirea unui simulacru de legalitate, pe comitele Ștefan, judecător de Oradea. De aceea, cînd comitele vine să-i solicite aprobarea de căsătorie a unui tinăr meșteșugar valah cu o fată maghiară, falsul episcop propune schimbul: aprobă căsătoria, cu condiția ca Ștefan să consimtă la înrobirea țăranilor și trecerea pământului în proprietatea Magdalenei.

Ștefan, de proveniență țărănească, ajuns prin vitejie la rang de nobil, fidel originii lui și constant în dragoste față de mulțime, refuză acest trafic și întrerupe indignat convorbirea cu Benedict. Căsătoria dintre cei doi tineri se săvîrșește totuși de către Primogenitus, adevăratul episcop, pe care Benedict l-a alungat din scaunul episcopal de Bihor și care se află adăpostit la comite. Aflînd despre săvîrșirea căsătoriei, Benedict crede că a venit momentul să dea lovitura de grație comitelui Ștefan și încearcă prin amenințări și promisiuni să smulgă de la Primogenitus mărturia că actul căsătoriei s-a făcut la înjunctiunile comitelui, care neclintit potrivit planului de rășuire, trebuie, după Benedict, să fie cu orice preț compromis și înlăturat. Primogenitus rezistă, luîndu-și răspunderea faptei. Aruncat în închisoare, dimpreună cu cei doi tineri căsătoriți, este supus unor schingiurii sălbătice și moare în profierarea unor groaznice blesteme. Dejucat pentru o clipă prin această moarte, Benedict convoacă totuși forul de judecată conventul, care trebuie să hotărască pe temeiul unei declarații scrise, dar nesemnată de Primogenitus, vinovăția comitelui Ștefan. În cursul acestei parodii de proces, compar ca martori aduși din închisoare, Gelus, soția lui, și bătrînul fierar Rabai, care — potrivit planului hotărît de Benedict, vor trebui să depună mărturie împotriva comitelui, Agnes, fantomă hamletiană, înnebunită prin torturi, se prăbușește în îngăimări halucinante la picioarele conventului, fără să dea altă mărturie decît a chinurilor îndurate. În schimb, Gelus și Rabai — socrul său — nu numai că nu fac jocul lui Benedict, dar trec la atac furtunos împotriva lui, vîdîndu-l în fața planului de judecată ca pe un tâlhar, stingherit de către comite în planul de jupuirea țăranilor.

Zadarnic însă, căci conventul, o bilă pe plan înclinat, merge spre ținta voită de Benedict; sentința e ca și pronunțată, rămîind să fie doar îndeplințată forma. Puțina nedumerire, de abia articulată, de abia schițată, ce-și face loc printre unii membri din convent, cu privire la faptul că mărturia nu-și semnată de Primogenitus, se transformă brusc în supradicitarea cu care se grăbește fiecare să intre în voia stăpînului. Momentul acesta în care ținta etic evazivă a unui individ se preface, sub șpergiul unui comandament din afară, în accelerație psihică, este minunat surprins de către autor, și merita — după părerea noastră — o mai amplă

exploatare scenică. Cu tot ritmul expeditiv, imprimat procesului de prezența lui Benedict, conventul nu mai are timp pentru pronunțarea judecății.

Poporul adunat sub conducerea comitelui Ștefan încercuiește prin foc, localul conventului, dând astfel singura sentință dreaptă pentru acele nedrepte vremuri — **Judecata focului**.

Accidentat mortal în tentativa de evadare, Benedict, — acest Tartuffe, dublat de Jago, — sfârșește ignobil o viață activă în rău și o profesiune nemeritată.

De obicei autorii de drame istorice manifestă tendința de a se fixa în tirade, grandilocvență, costumație și decoruri fastuoase; în felul acesta, spectacolul se transformă în spectaculos, teatralul și decorativul iau amploare în dauna acțiunii, viziunea statică înlocuiește dinamismul dramatic.

Această disproporție, echivalent a unei grave greșeli de creație artistică, este cu grijă evitată în drama istorico-socială «Judecata Focului». Aici, teatralul, departe de a se constitui în monopol, devine simplu fenomen însoțitor al acțiunii și ocupă doar atâta loc cât este necesar pentru desfășurarea dramei în cadrul momentului istoric.

Raportul acesta just dintre suprafață și adncime, dintre înveliș și simbul dramatic propriu zis, conferă lucrării o notă de discreție și sobrietate. Același echilibru poate fi identificat în raportul dintre limbaj și acțiune. Ca și teatralul, limba unei drame se cere oarecum dizolvată în acțiune, care trebuie să ocupe totdeauna primul plan. Căci o dramă poate exista fără limbaj — și dovada în acest sens o constituie pantomina — dar simpla vorbire, o conversație, de exemplu, sau un dialog, nu formează singure drama. De unde urmează, că limba unei drame trebuie să fie totdeauna o vorbire în acțiune, o limbă a mișcării, mereu îndreptată spre scriitor, mereu încordată spre momentul următor. Și este surprinzător faptul că, deși în versuri, adică într-un mod de exprimare adecuat genului liric și epic, limba din «Judecata Focului» satisface din plin această cerință a genului dramatic.

Mai întâi, e o limbă de replici scurte, ca la un joc de ping-pong, așa cum se cuvine în dramă, unde cuvântul devine tălmăci al mișcării. Se pare chiar că versul este pentru autor un instrument mai precis de interpretare decât cuvântul în proză, contrar de ceea ce se întâmplă adesea cu lucrări similare, în care versificația constituie frână inhibitoare în calea posibilităților de tălmăcirea mișcării sufletești.

Și, fapt remarcabil, aceasta nu numai a eroii pozitivi și negativi, ai căror poziție categorică față de viață are ca rezultat o exprimare facilă, ci și la acel personaj pendulatoriu, Amian, notar de Oradea, amestec de Sancho Pança și Pristanda, al cărui humor și atitudine ilariantă, necesită un limbaj variat și nuanțat, greu de obținut prin corsetul exprimării rimate. Și dacă autorul reușește totuși, aceasta este o dovadă că versurile nu sînt haină de împrumut și nici exterioare acțiunii, ci vehicul de exprimare organic legat, deci impus autorului, de însăși acțiunea dramatică. Ușurința cu care versifică, și ineditul rimelor verifică această supozitie.

Cu aceste calități, conținutul etic și umanismul dramei devin și estetic convingătoare, ceea ce trebuie să fie și să rămână scopul oricărei creații artistice demne de om. *Pr. GH. CHIRIAC.*

PAUL GUINARD: «Greco», étude biographique et critique, coll. SKIRA, Genève, Paris, New York, 1956, 144 p.

Autorul prezintă în lumina adevărului istoric, figura genială a lui Greco. Într-un capitol intitulat: «Greco», pictorul bizantin P. Guinard, arată că nu trebuie să ezitam în îndrăzneala de a vorbi de o «formație bizantină» la Greco. Este evident că ochii săi de copil s-au impregnat cu imaginile frescelor și icoanelor din insula Creta.

În mijlocul sec. XVI, pictorii cretani cu reputație, lucrează în Italia, cum este Michel Damascinos, sau ca Teofan în mănăstirea Atos. În Veneția, cu colonia sa de 4.000 de greci, în cea mai bună societate înflorește *Scuola bizantina migliorista*, care, adoptînd iconografia occidentală, păstrează tehnica «deschisă», tradițională. Persistența acestor efecte în operele de tinerețe ale lui Greco, este însoțită în formă de căpățină de zahăr, cu mănăstiriile sale agățate de flancul lor — este de motive exotice. Uimitorul peisajiu lunar al muntelui Sinai — cele trei stînci inspirat direct din stampele devote, utilizate de pelerinii orientali.

După o lungă perioadă în care aluviunile italiene acoperă fondul primitiv, bizantinismul iese la suprafață, odată cu sosirea artistului la Toledo, în Spania. (Tablourile *Învierea de la Santo Domingo și Espolio*). Climatul cosmopolit al orașului Toledo, deșteaptă în el imaginile copilăriei. Greco n-a fost asimilat de me-

diul italian, nici de cel spaniol. Păstrează el o nostalgie a patriei îndepărtate? El nu și-a renegat niciodată numele, limba sau originea, pînă la sfîrșit semnează pinzele sale «Domenikos Theotokopoulos», cu caractere grecești, adăogînd, cîteodată mențiunea KREDS (Creta).

Stăpînind în limba greacă, nu numai pe Homer, Euripide, Plutarh sau alți clasici, el nu se limitează la simplul fapt de a citi Sfînta Scriptură și Viețile Sfinților. Lumea picturii sale, lume suprareală și dezincarnată, nu reflectă numai visele unui geniu solitar, ci există aici ceva mai mult un «**bizantinism al spiritului**», care, încetul cu încetul, ca o pînză de apă subterană, împregmează subsoful operei lui Greco. Este vorba mai puțin de comparații precise, cit de modul de viziune. Este arhitectura chipurilor omenești, frunți înalte, sprincene arcuite, umerii obrajilor scoși în afară; este fixitatea marilor ochi, ușor disimetrice, care impune apropierea între portretele hidalgos-ilor și sfinții frescelor cretane. Este această compoziție în două zone, cerească și pămîntească, tăiate deacurmezișul și pe de-a-ntregul umplute cu figuri fără profunzime. Incapacitatea de a ierarhiza scenele în spațiu este aceea care creează o înrudire între formele artei creștine a Orientului, tăblișii de ivoari, miniaturi și o mare pînză a lui Greco — cum este Martiriul Sfîntului Mauriciu. E mai mult decît hieratismul și irealismul: o speță de privire contemplativă a dramei, din care fac parte eroii și victimele, atît de frapant în Hrîstosul **Espolio** sau personajele principale ale Martiriului Sfîntului Mauriciu. Suprimarea celei de a treia dimensiuni, îndiferență față de proporțiile personajelor numai pentru ca compoziția să fie monumentală și ritmică — aceasta este legea însăși a mozaicului bizantin și a frescei, care derivă de aici. Chiar alungirea anormală a figurilor, micșorarea capetelor, lungimea gambelor, caracteristice ultimei părți a vieții lui Greco, este — pînă la un oarecare punct în această pictură murală.

La Greco, sfîntul se smulge pămîntului, pentru a se uni cu Dumnezeu; este o lume a «corpurilor slăvite», care reunește cerul cu pămîntul!

Un șir de opere, aproape neîntrerupt, atestă preocuparea sa pentru lumea nevăzută. Lumina verzuie pare agentul principal al dramei. Imense iceberguri de alb, în scenele din cer. Culoarea îmbracă o splendoare cu armonii profunde de albastru, de carmin, de ocru, de verde mohorit. Tabloul «Inmormîntarea contelui de Orgaz», este o operă fără precedent în istoria picturii; este o mare simfonie funebră, ordonată cu claritate pe o gamă strălucitoare și totuși tristă de negru, alb și aur. E punctul culminant al carierei sale, al maturității.

Vibrarea unei lumini suprafirești, culori citeodată livide, suspendarea spațiului, redus la nori abstracti, sub clarități de vijelie, figuri subțiate, cu priviri neliniștite, toate acestea ne atrag în pictura lui Greco, ca o invitație la o călătorie într-o lume sustrasă apărării, greutateii. În ce măsură Greco se explică prin dualismul Orient-Occident?

Format în Italia, transplantat în Spania, se regăsește în sfîrșit ca bizantin?

Reprezentările iconografice, schemele de compoziție evocă, toate, operele bizantine. Compoziția «Cîna la Simon» a lui Greco, în care Apostolii sînt înfățișați cu capetele apropiate și în jurul unei mese rotunde, pe un fond arhitectural are sursa miniaturilor bizantine.

Chiar și în «Inmormîntarea contelui de Orgaz» este legitim să descifrăm elementele compoziției bizantine: partea inferioară nu este fără analogie cu «Inmormîntarea Sfîntului Dimitrie la Mestra» și curtea contelui susținută de sfinții aplecați, se detasează pe friza rigidă a asistenților după același ritm cu Fecioara înaintea Apostolilor, în «Adormirea Maicii Domnului», din icoanele bizantine.

La fel, Hrîstosul «Invierii», din Santo Domingo el Antigón, care plutește în cer, imobil, cu brațul ridicat, îngerii cu aripile peste măsură de mari ale «**Botezului lui Hrîstos**» (Prado), evocă procedee bizantine. Multe alte detalii ar merita să fie amintite: «Gura Infernului», care absoarbe pe cei blestemați, stîncile de cristal și peștera unde dorm Apostolii în «**Grădina Măslinilor**», derivă direct din miniaturile bizantine.

Trebuie să amintim în sfîrșit, aspectul atît de oriental al Mintuitorului binecuvîntînd, care prezidează «**Apostoli**» lui Greco? Și mai mult încă, similitudinile singulare între interpretarea «**Chipului sfînt**» (mai ales icoana bisericii din Mostoles, astăzi la Prado), cu Hrîstos cu buclele puțin depărtate, cu ochii fișii și unele icoane rusești din sec. XVI, XVII?

Sîmțim duetul permanent între irealismul bizantin (nu ne deranjează termenul lui Guinard!) și lumea dramatică, dinamică, aceea a Renașterii lui Michel Angelo.

În toate portretele lui Greco intensitatea expresiei este caracterul esențial. Frumusețea, suplețea meseriei învățată la Veneția, subtilitatea valorilor în gama de negru și alb inusfletească paleta sa. Două elemente iau pe acest fond neutru o viață extraordinară: privirea și mâinile. «Mâini înaripate» — spune Unamuno, care indică în Greco «unul din marii artiști ce ne învață că mâinile sînt mai revelatoare decît cuvîntul». Mîinile care se întind înainte, sau se string pe piept, cu degetele răsfirate, portretele lui te fac să aștepti parcă destăinuirea unui secret!

Guinard, cu un simț spiritual deosebit în interpretarea lui Greco, subliniază un alt grup de opere ale acestuia, în care relevă acordul cel mai adînc între el și sufletul spaniol. Sînt imaginile ascetice, menite să stimuleze poezia, rugăciunea, care joacă un rol atît de mare în metodele spiritualității spaniole, așa cum a definit-o Sfîntul Ignățiu, Sfînta Tereza sau Sfîntul Ioan al Crucii.

S-a vorbit de o «dezintegrare a universului» la Greco. Constrîns de viață să trăiască aplecat asupra cărților, amintirilor visurilor sale, Greco nu s-a dat unei «căutări a Absolutului»? Credința unui creștin pentru care această lume nu poate fi decît un preliudiu, nu ne lasă să presimțim sensul căutărilor sale? Nu putem admite că a visat la un fel de unitate a tuturor lucrurilor, avînd oroare de ceea ce este mort, neutru?

Lumen, lumina care strălucește dinlăuntru, care se răspîndește pretutindeni fără a se epuiza, manifestarea energiei, care este la originea vieții și a mișcării, nu este spațiul său spiritual specific? Greco vede ceea de îngeri cu harfe, viole; oare n-a visat să înlăture frontiera dintre artele spațiului și artele timpului — să traducă în ritmuri de linie și de culori — emoții propriu zis muzicale?

Arhitectura corpurilor iluminate, pictate de el, atît de puternic, manifestă un elan care parcă trece dincolo de limitele ochilor.

Celebritatea lui Greco nu este o simplă modă. Trilogia Van Gogh-Gauguin-Cézanne, cu exaltarea culorii, cultul violenței expresive, supunerea formelor față de puterea timpului — postulează în Greco pe cel mai strălucitor și singular predecesor.

Măsurile și balanțele istoriei nu ne dau secretul său.

Dacă el își păstrează forța sa de șoc, este că a pus cu trei secole înainte, probleme care sînt ale noastre, le-a rezolvat într-un mod care îi aparține numai lui. Unirea emoției religioase cu îndrăznețea speculațiilor abstracte, unirea splendorii cu lepădarea de sine, nici un maestru al timpului nostru nu le-a găsit secretul. Greco rămîne «conquistador» în cîntarea lumilor necunoscute.

Studiul lui Guinard, competent și subtil, servește excepțional cunoașterea lumii spirituale ortodoxe răsăritene, prin cel mai mare pictor al lumii occidentale.

«Greco e ultima strălucire apuseană a formei artistice bizantine». (August Măper, citat de Philipp Schweinfurth: «Greco und die italo-kretische Schule» (p. 612-619) în «Byzantinische Zeitschrift», 1929).

În concepția ortodoxă, icoana este la fel de autentică, după cum e și Sfînta Scriptură. «Imuabilitatea spiritului bizantin» (Nicolae Iorga: «Définir Byzance» în revista citată mai sus, B. Z.), «esența bizantină» e fondul unei spiritualități care are în centrul ei trăirea evanghelică a adevărului.

Concluzia lui Pierre Francastel: «Peinture et Société, naissance et destruction d'un espace plastique, De la Renaissance au Cubisme, Audin, Lyon, 1951): — că arta ar scăpa într-un fel oarecare ei înșiși și ar avea adevărul în afară de ea — confirmă caracterul excepțional al picturii bizantine, care are la baza practicării ei efortul spiritual, stăpînit, dirijat, de o disciplină ascetică.

Doamna Lot-Borodine (Le Martyre comme témoignage de l'Amour de Dieu, d'après Nicolas Cabasilas, în Irenikon, tome XXVII, 2-ème trimestre, 1954), atin-gînd același subiect, scrie: «Modul abstract și frumusețea solemnă a martirilor, relevată de André Grabar, în Martyrium, vol. II — e proprie tuturor imaginilor hagiografice în Orientul creștin. Este ceea ce recomandă precis Sfîntul Ioan Damaschinul, doctorul iconodulei.

Spiritualitatea orientală hieratică își întoarce privirea ca prim instinct către dincolo, cea occidentală mai realistă, cu tendința naturală spre individualitate, spre portret, pe cît este posibil.

Se poate vorbi de o artă sacră și de o artă religioasă. Această diferență, într-un fel calitativă nu explică fenomenul: «absența oricărei nevoi de reformism în iconografia Bisericii Ortodoxe este datorită impunerii unui CANON artiștilor, prin care ei nu trebuie să se inspire din criteriul totdeauna schimbător, fiindcă e omenesc, al esteticii pure, ca în Occident», (p. 161).

C. BĂRBULESCU

REVISTA REVISTELOR

INSEMNĂRI DESPRE ICOANE. BISERICI ȘI MĂNĂSTIRI

Din «Studii și cercetări de istoria Artei», 1-2, 1957, (Edit. Acad. R.P.R., 354 p.) remarcăm articolele: 1. TEODORA VOINESCU: «Note asupra curții și bisericii din Băjești»; 2. BARBU BREZIANU: «Cea din urmă biserică pictată de Grigorescu»; 3. NICOLAE STOICESCU: «Bibliografie privind monumentele istorice din R.P.R.»; 4. H. STANESCU: «Clădirile mănăstirești de la Govora».

1. Teodora Voinescu descrie ctitoria banului Mareș Băjescu, clădită la mijlocul veacului XVII, care — prin spălarea picturilor care se fac astăzi — «reprezintă unul din puținele ansambluri bine păstrate. Băjeștii au fost nu numai o însemnată așezare boierească, dar și un centru artistic, cu un șantier de meșteri care au lucrat în întreaga regiune, așa cum Pîrvul Mutul a fost zugravul celor mai multe ctitorii cantăcuțienești. Construcția este armonioasă. Ansamblul pictural este o creație interesantă, prin folosirea în ornamentație a ceramicii. Zugravul de la Băjești a avut ca model ansambluri mai vechi de pictură românească decât cel din sec. XVI, de la Biserica Episcopală din Curtea de Argeș. «Se subliniază elementele de folclor din această pictură, oft și importanța pe care o capătă portretul în opera picturală a lui Tudoran zugravul, care a lucrat aici.

2. Barbu Brezianu aduce noi elemente în biografia lui N. Grigorescu. Intre pictarea Agapiei și plecarea la Paris, din mai 1860 pînă în octombrie 1861, Grigorescu execută un ansamblu cuprinzînd o sută de picturi în ulei pentru biserica parohială a satului Puchenii Mari, situat între București și Ploești. Nici unul din biografii «zugravului» n-a menționat pînă acum, decorația murală a bisericii amintite, în activitatea sa. Restaurarea picturii bisericești din 1935 la această biserică e considerată «un sacrilegiu plastic. Cu sfioasa bisericuță din Puchenii Grigorescu își încheie, în primăvara anului

1861, prodigioasa carieră de meșter iconar».

3. Bibliografia lui N. STOICESCU cuprinde mănăstirile și schiturile din Țara Românească, întocmită în mod alfabetic.

NEAMUL LUI HOGAȘ

În săptămînalul clujan de cultură «Tribuna», (an. II, nr. 5, 1 februarie. 1958) VLADIMIR STREINU, în articolul cu titlul de mai sus, face istoricul numelui și arborele genealogic al scriitorului C. Hogaș. «Se poate afirma fără greșală că protopopul Gheorghe Dimitriu (tatăl scriitorului) veghează asupra preoțimii Tecuciului aproape 40 de ani în șir». De altfel, aproape întreg articolul ne descrie figura luminoasă a acestui protopop, împodobit cu alese calități sufletești și luptător neînfriecat pentru unirea celor două principate romînești.

Scriș cu competență și subtil discernămint al faptelor istorice, articolul: «Neamul lui Hogaș», de Vladimir Streinu, este o contribuție valoroasă la cunoașterea obîrșiiilor ardeleni a familiei Hogaș și a mediului familiar în care s-a dezvoltat spiritualicește scriitorul C. Hogaș.

MANUSCRISE RELIGIOASE SLAVO-ROMINE LA MĂNĂSTIREA RILA

Ziarul «Scinteia» din 1 februarie 1958 publică o informație a agenției Agerpres, privind călătoria de studii întreprinsă în cursul lunii ianuarie (1958) în Bulgaria, de către un grup de studenți de la Facultatea de Filologie (secția bibliotecari) a Universității «C. I. Parhon» din Capitală, conduși de prof. Mircea Tomescu.

Studenții romini, care au călătorit aici pentru schimb de experiență, au vizitat mai multe biblioteci din Sofia, printre care, biblioteca publică de stat «Vasil Kolarof», biblioteca Academiei de știință a R.P. Bulgaria, Institutul bibliografic bulgar «Elin Pelin».

Studenții romini au vizitat apoi și diferite localități și monumente istorice.

printre care mănăstirea Rila, vechi centru cultural bulgar, care a avut strinse legături cu Țările Românești. Cu acest prilej, a fost identificat un exemplar păstrat în bună stare, din «Evangheliarul» tipărit de călugărul Macarie, în anul 1512, precum și șase manuscrise slavo-române, necunoscute cercetătorilor noștri (dintre ele, doar unul a fost semnalat până acum). Este vorba de un valoros manuscris, ca obiect de artă, un Evangheliar din anul 1529, copiat într-una din mănăstirile moldovene și împodobit cu miniaturi și frontispicii în culori.

După aceste manuscrise s-au executat microfilme, care se păstrează în Biblioteca Centrală de stat a R.P.R.

PROBLEMA UNIRII BISERICILOR PROTESTANTE

ANDERS NYGREN, episcop de Lund («L'Unité de L'Eglise», în *Revue d'histoire et de philosophie religieuses*, 4, 1497, Strassbourg), discută fenomenul apropierii între bisericile protestante. «Dacă menținem comuniunea între biserici, trebuie ca aceste controverse în interior să le ducem cu seriozitate. Ele nu au loc pentru ca să ne judecăm unii pe alții, ci pentru ca într-o luptă comună, să ne conducem unii pe alții, către adevărul total. Astfel, lupta în interiorul Bisericii devine un mijloc pentru a edifica corpul lui Hristos și a fortifica unitatea sa».

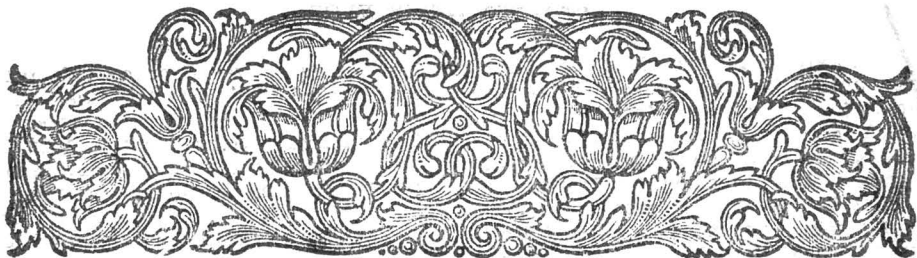
INTRE PAVEL EVERGHETINUL ȘI SIMEON NOUL TEOLOG

I. HAUSHERR, S. J. («Paul Everghétinos a-t-il connu Syméon le Nouveau Théologicien?»), p. 58-79, în *Orientalia christiana periodica*, Roma, 1957, vol. XXIII, I-II, afirmă că nu există o legătură între Synagogă, ontologia spiri-

tuală a lui Pavel Everghetinul, fondatorul mănăstirii Binefăcătoarea (Prea Sfinta Născătoare de Dumnezeu), și Simeon Noul Teolog, mort în 1022. Pavel Everghetinul este contemporan cu Niceta Stetatos, discipolul, Sfintului Simeon Noul Teolog. Pentru Pavel Everghetinul, rugăciunea continuă este scopul suprem al vieții. Harul lui Dumnezeu semnifică o experiență psihologică: conștiința unirii cu Dumnezeu, ușurința care rezultă de aici, starea de bunătațe. Pavel Everghetinul citează deseori pe Marcu Pustnicul, adversar neînduplecat al mesalianismului, pe Diadoh, cit și pe Maxim Mărturisitorul. Hausherr arată importanța deosebită ce o au stareții în conducerea obștei mănăstirești. «Nimeni, absolut nimeni, la Bizanț și nici o țară creștină a Orientului, n-a emis vreodată cea mai mică îndoială cu privire la puterea, datorită pe care o au duhovnicii de a lucra, de a contribui la desăvârșirea sufletelor, care li se încredințează». Hausherr se arată a fi opac, atunci când afirmă că Sfintul Simeon a mers mai departe în mod negativ, negând jurisdicția membrilor ierarhiei și atribuind-o sfinților, celor desăvârșiți, părinților duhovnici, (p. 79).

Nimeni nu poate nega funcția juridică a membrilor ierarhiei. Ierarhia nu e un produs arbitrar al legilor istorice, ci constituie temeiul și osatura revelatională a Bisericii. Sfinții și părinții duhovnici sint cei care iradiază prin acțiunile lor, prin viața lor, lumina Bisericii, ei fac parte din ea, se realizează în mediul ei, sub coordonatele ierarhice. Căzurile în care sfinții și părinții duhovnicești au fugit de rangul ierarhic sint mai numeroase decît cele în sens invers și, mai numeroase sint, cînd conducătorii superiori de mănăstire — fiind solicitați și aleși ierarhi — s-au retras în pustie. Hausherr este malițios față de Sfintul Simeon Noul Teolog!

LECTOR

OFICIALE, ADMINISTRATIVE

ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

MIȘCAREA PERSONALULUI

Personalul administrativ

1. Temei nr. 2626/958. D-ra Toma Elena se numește în post de dactilografă da Cancelaria Protoieriei II Capitală, pe data de 1 dec. 1957.

DECESE

1. Temei nr. 1171-1178/958. Preotul Gălățeanu Victor, de la parohia Perișoru, raionul Fetești a încetat din viață la data de 11 inuarie 1958.

2. Temei nr. 1719/958. Preotul Stan Popescu, de la parohia Goleștii Badii, raionul Topoloveni a încetat din viață la data de 20 ianuarie 1958.

3. Temei 1719/958. Cîntărețul Mihail Alecu, de la parohia Furduești, raionul Topoloveni a încetat din viață la data de 20 ianuarie 1958.

HIROTESII

1. Temei nr. 21691/957. Preotul Romulus Stănescu, de la parohia Negrenii de Sus, raionul Olteni a fost hirotesit duhovnic la data de 13 ianuarie 1958.

PAROHII VACANTE

Se publică pentru cunoștința preoților din Arhiepiscopia Bucureștilor, spre a fi ocupate cu noi titulari, următoarele posturi de preot, cu termen pentru depunerea cererilor și actelor, 30 zile, de la data apariției numărului prezentei a) revistei «Glasul Bisericii»:

1. Postul II de preot extrabugetar, de la parohia Rădovanu I, raionul Oltenița; parohie de categ. I-a cu 821 familii.

Cererile și actele se vor depune în termen la protoieria raionului respectiv. Cererile depuse cu acte lipsă, cum și cele depuse în termen, nu vor fi luate în considerație.

Pe lângă actele cerute cu circulara nr. 8512/954, candidații vor depune procesul verbal tip de inspecție pe anul 1957, și memoriul de activitate pe acest an.

EPISCOPIA DUNĂRII DE JOS

MIȘCAREA PERSONALULUI

ANGAJĂRI:

Tem. nr. 7734/1957. Dl. Marin Manole se angajează în postul de paraclisier la parohia Măcin raion Măcin pe data de 15 august 1957.

Tem. nr. 7732/1957. Dl. Dumitru Ceapraga se angajează în postul II de cîntăreț la parohia Sf. Sofie oraș Galați, pe data de 1 noiembrie 1957, plătit din fondurile proprii.

Tem. nr. 7730/1957. Dl. Florea Constantin se angajează în postul I de cîntăreț, bugetat de Stat la parohia Sf. Sofia, oraș Galați, pe data de 15 decembrie 1957.

Tem. nr. 7733/1957. I. Cînt. Alexandru Dobrea, se transferă pe data de 15 octombrie 1957, de la parohia Luncavița raion Măcin, la parohia Adormirea Cîmîtir, oraș Galați, unde va fi plătit din fonduri proprii.

Tem. nr. 7735/1957. Dl. Cînt. Ioan Negoită, se angajează pe data de 15 iulie 1957, în postul II de cîntăreț de la parohia Adormirea Cîmîtir, plătit din fonduri proprii cu 1/2 normă.

Tem. nr. 150/1958. Pe data de 1 noiembrie 1957, dl. Constantin Niculescu s-a angajat în postul de secretar-contabil la protoieria raionului Istrîa, plătit din fondurile proprii.

Tem. nr. 196/1958. P. C. Protos. Pamfil Dubneac de la Sf. M-rea Cocos, raion Tulcea, se angajează pe data de 15 ianuarie 1958, în postul de duhovnic la Sf. M-rea Celic Dere, deținut de P. C. Arhim. Porfirie Ștefănescu-pensionat.

Tem. nr. 582/1958. D-na Vera Antonof, se angajează pe data de 1 noiembrie 1957, în postul de pangaristă la parohia Înălțarea Domnului, oraș Brăila, unde va fi plătită în fonduri proprii.

Tem. nr. 640/1958. Dl. Cîreasă Grigome, se angajează pe data de 1 decembrie 1957, în postul de magazioner la protoieria raion Măcin, unde va fi plătit din fondurile proprii.

Tem. nr. 639/1958. Dl. Lungu Marin, se angajează pe data de 1 ianuarie 1957, în postul de cîntăreț la parohia Cicara Radu Vodă, raion Călmățui, unde va fi plătit din fondurile proprii.

Tem. nr. 638/1958. D-na Steliana Teodor, se angajează pe data de 15 octombrie 1957, în postul de îngrijitoare la protoieria raion Măcin, unde va fi plătită din fondurile proprii.

Tem. nr. 734/1958. Dl. Badiu Gheorghe, se angajează pe data de iulie 1957, în postul I de cîntăreț, la parohia Pechea raion Galați, unde va fi plătit din fondurile proprii.

Tem. nr. 1144/1958. Cîntărețul Albu Vasile, de la parohia Corugea, raion Hirsova, se transferă pe data de 1 ianuarie 1958, la parohia Ovidiu raion Medgidia, în post plătit din fondurile proprii.

Tem. nr. 1225/1958. Pe data de 1 martie 1958, s-a recunoscut transferarea reciprocă între preoții N. Popescu din Independența și Vasile Dăcu-Vamaș, raion Galați.

Tem. nr. 1226/1958. Dl. Enache Gheorghe se angajează pe data de 1 iulie 1957, în postul de cîntăreț la parohia Bujoru, raion Bujor, plătit din fonduri proprii.

Tem. nr. 1495/1958. Dl. Dohre Dima, se angajează pe data de 1 ianuarie 1957, în postul de cîntăreț la parohia T. Vladimirescu, raion Tulcea, plătit din fondurile proprii.

Tem. nr. 1496/1958. Dl. Sechila Iordan, se angajează pe data de 1 octombrie 1957, în postul de pangaragiu, la parohia Niculițel, raion Tulcea, plătit din fondurile proprii.

Tem. nr. 1497/1958. D-na Zvacherula Chiper, se angajează pe data de 1 iulie 1957, în postul de pangaragiu, la parohia Acoperămîntul Maicii Domnului, raion Tulcea, plătit din fonduri proprii.

Tem. nr. 1498/1958. Dl. Pîrvu Ștefan, se angajează pe data de 1 ianuarie 1958, în postul II de cîntăreț de la parohia Sf. Nicolae, oraș Constanța, plătit din fondurile proprii.

Tem. nr. 1499/1958. D-na Stănei Ioana, se angajează pe data de 15 ianuarie 1958, în postul de om de serviciu la protoieria raion Constanța.

Tem. nr. 1500/1958. Dl. Teuca Teodor, se angajează pe data de 1 ianuarie 1958, în postul de paraclisier la parohia Mangalia, raion Negru Vodă, plătit din fonduri proprii.

Tem. nr. 1563/1958. C. pr. V. Postelnicescu, de la parohia bugetară Olteni, raion Negru Vodă, este transferat din oficiu, pe data de 1 martie 1958, la parohia extrabugetară Aliman raion Adam Klisi.

Tem. nr. 1505/1958. Dl. Păun Hristache se angajează pe data de 1 decembrie 1957, în postul de îngrijitor la parohia Sf. Impărați I, oraș Constanța, plătit din fonduri proprii.

Tem. nr. 1506/1958. C. pr. N. Țintoiu se încadrează pe data de 15 martie 1958, în postul de preot paroh la parohia bugetară T. Vladimirescu, raion Adam Klisi.

INCADRARI

Tem. nr. 197/1958. C. pr. Fiescu Vasile, fost slujitor la parohia Filimon Sirbu, post II raion Tulcea, se încadrează în mod provizoriu la parohia Poșta acelaș raion, în locul C. pr. R. Topor, care fiind bolnav, urmează a-și aranja drepturile la pensie.

Tem. nr. 581/1958. C. pr. A. Suzanu se încadrează pe data de 1 noiembrie 1957, în postul de preot paroh la parohia extrabugetară Satul Nou raion Adam Klisi, unde va fi plătit din fondurile proprii.

DEMISII

Tem. nr. 108/1958. Dl. Vespasian Horez, cîntăreț la parohia Adormirea oraș Brăila, a demisionat pe data de 1 ianuarie 1958.

Tem nr. 1143/1958. Dl. Stoian Ștefan, a demisionat pe data de 1 noiembrie 1957, din postul de grădinar de la parohia Adormirea I, oraș Constanța.

INCETARI DE DELEGAȚII

Tem. nr. 151/1958. La cerere, s-a retras pe data de 1 ianuarie 1958, delegația de paroh c. pr. Șt. Moldoveanu, de la parohia Viziru de Jos, raion Călmățui, și pe aceeași dată s-a încredințat oficiul parohial c. pr. Șt. Custură, tot de la aceeași parohie.

HIROTONII

Tem. nr. 1146/1958. Tînărul Pavel D. Șt. Ioan, licențiat în Teologie și cu examenul de capacități preoțească, a fost hirotonisit în ziua de 2 martie 1958, preot pe seama parohiei Luncavița, post II raion Măcin, post bugetat de Stat.

MODIFICARI DE PAROHII

Tem. nr. 1502/1958. Satul T. Vladimirescu, trece de la parohia Cogealac II raion Istria, la parohia Tarivende, acelaș raion.

Tem. nr. 1619/1958. Se aproa trecerea filialei Măgura, de la parohia Viroaga (la parohia) Cerchezu raion Negru Vodă.

PAROHII VACANTE

Se publică spre cunoștința preoților din Eparhia Dunării de Jos, pentru a fi ocupate cu noi titulari, următoarele posturi de preoți:

Posturi bugetare de preoți

1. Parohia Lișcoteanca raion Călmățui, categ. III, familii 543, din 3 sate, are casă parohială.
2. Parohia Urlești, raion Bujor, categ. III, fam. 160, are casă parohială.
3. Parohia Negrea, raion Galați, categ. III, fam. 130, are casă parohială.
4. Parohia Cetatea, raion Adam Klisi, categ. I, fam. 491, din 4 sate, nu are casă parohială.
5. Parohia Vădeni, raion Berești, categ. II, familii 304, are casă parohială.
6. Parohia Olteni, raion Negru Vodă, categ. III, familii 310, din 2 sate, are casă parohială.

Posturi extrabugetare de preoți

1. Parohia Pardina, raion Tulcea, categ. III, fam. 145, nu are casă parohială.
2. Parohia Ceamurlia de Sus, raion Istria, categ. III, familii 371, din 2 sate, are casă parohială.

Cererile și actele se vor depune în termen la protoieria raionului respectiv, Cererile depuse pe altă cale, sau cu acte lipsă, nu vor fi luate în considerație.

SUN DE EXPEDITE

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1 9 5 8